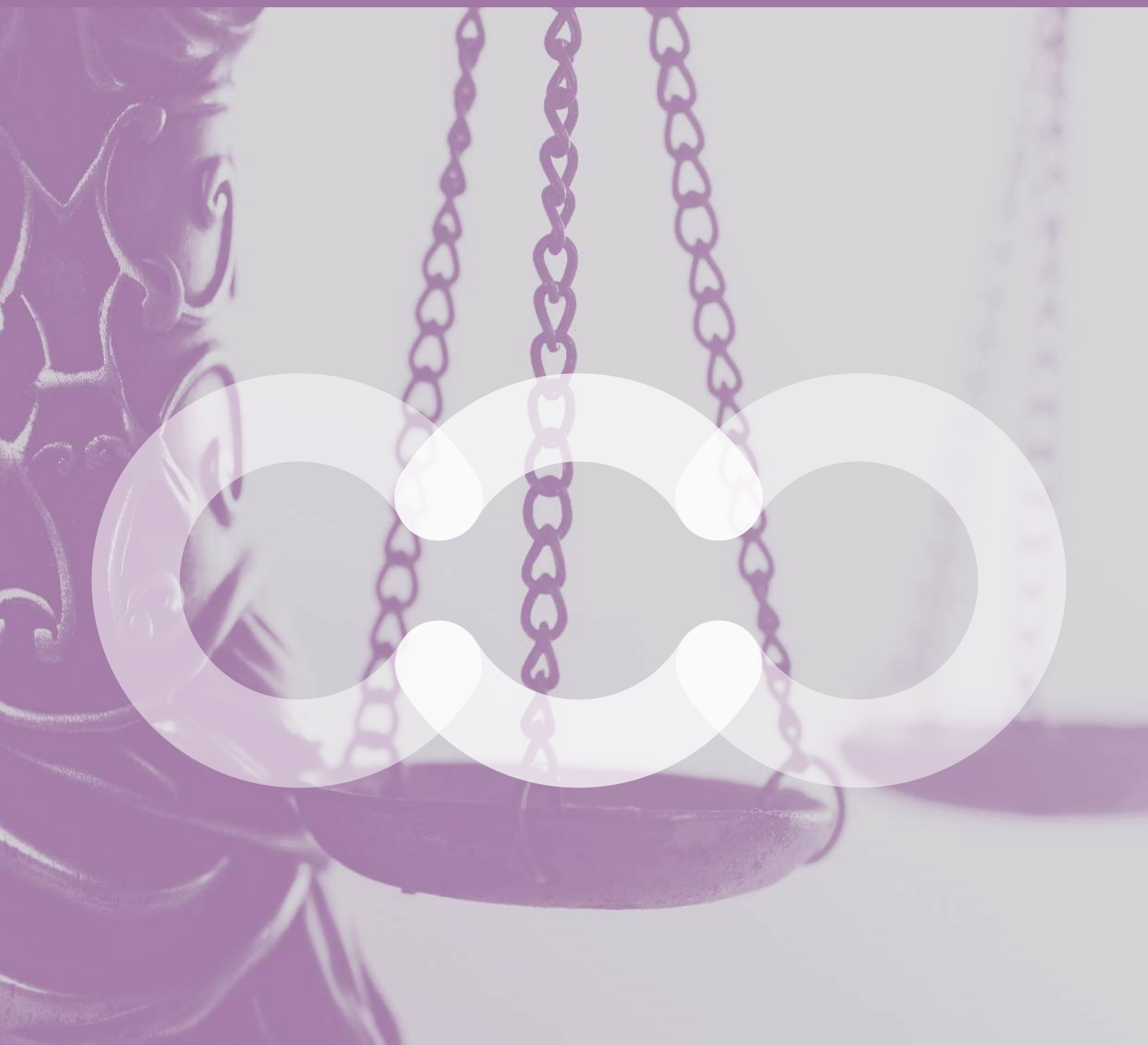

ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗ

Διεθνείς & Ευρωπαϊκές
Πρακτικές

PolicyPaper

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

Ειδική Γραμματεία
Εναλλακτικής Επίλυσης Διαφορών
(Ε.Γ.Ε.Ε.Δ.)

Εναλλακτική Επίλυση Διαφορών
(ΕΕΔ)

ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗ:
Διεθνείς & Ευρωπαϊκές Πρακτικές

Policy Paper

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

Ειδική Γραμματεία
Εναλλακτικής Επίλυσης Διαφορών
(Ε.Γ.Ε.Ε.Δ.)

Το παρόν συντάχθηκε κατόπιν εντολής της πολιτικής ηγεσίας του Υπουργείου Δικαιοσύνης σε εφαρμογή των προβλεπόμενων στην παρ. 2 του άρθρου 104 του ν. 4622/2019 (Α' 133) περί του αντικείμενου εργασίας των υπαλλήλων της ειδικότητας Αναλυτών Δημοσίων Πολιτικών (ΑΔΠ) κλάδου Επιτελικών Στελεχών και στο πλαίσιο των προκαταρκτικών ενεργειών για την εκπόνηση του νέου νομοθετικού πλαισίου για την Εναλλακτική Επίλυση Διαφορών και εν γένει την υλοποίηση της μεταρρύθμισης της εξωδικαστικής επίλυσης διαφορών.

Συντακτική –
Ερευνητική Ομάδα

Άννα Τσεκούρα – Επιτελικό Στέλεχος (ΑΔΠ) Ε.Γ.Ε.Ε.Δ., Αρχισυνταξία – Συντονισμός
Φέλη Τσιμπανούλη, Νομική Σύμβουλος Ε.Γ.Ε.Ε.Δ.
Μαρία Γκόβαρη-Περιλή, Νομική Σύμβουλος Ε.Γ.Ε.Ε.Δ.
Μαρία Ελένη Βασιλάκη, Ασκούμενη Δικηγόρος Ε.Γ.Ε.Ε.Δ.
Θεοδώρα Παναγιωτοπούλου, Ασκούμενη Δικηγόρος Ε.Γ.Ε.Ε.Δ.
Ιωάννης Βαγιάκος, Ασκούμενος Δικηγόρος Ε.Γ.Ε.Ε.Δ.

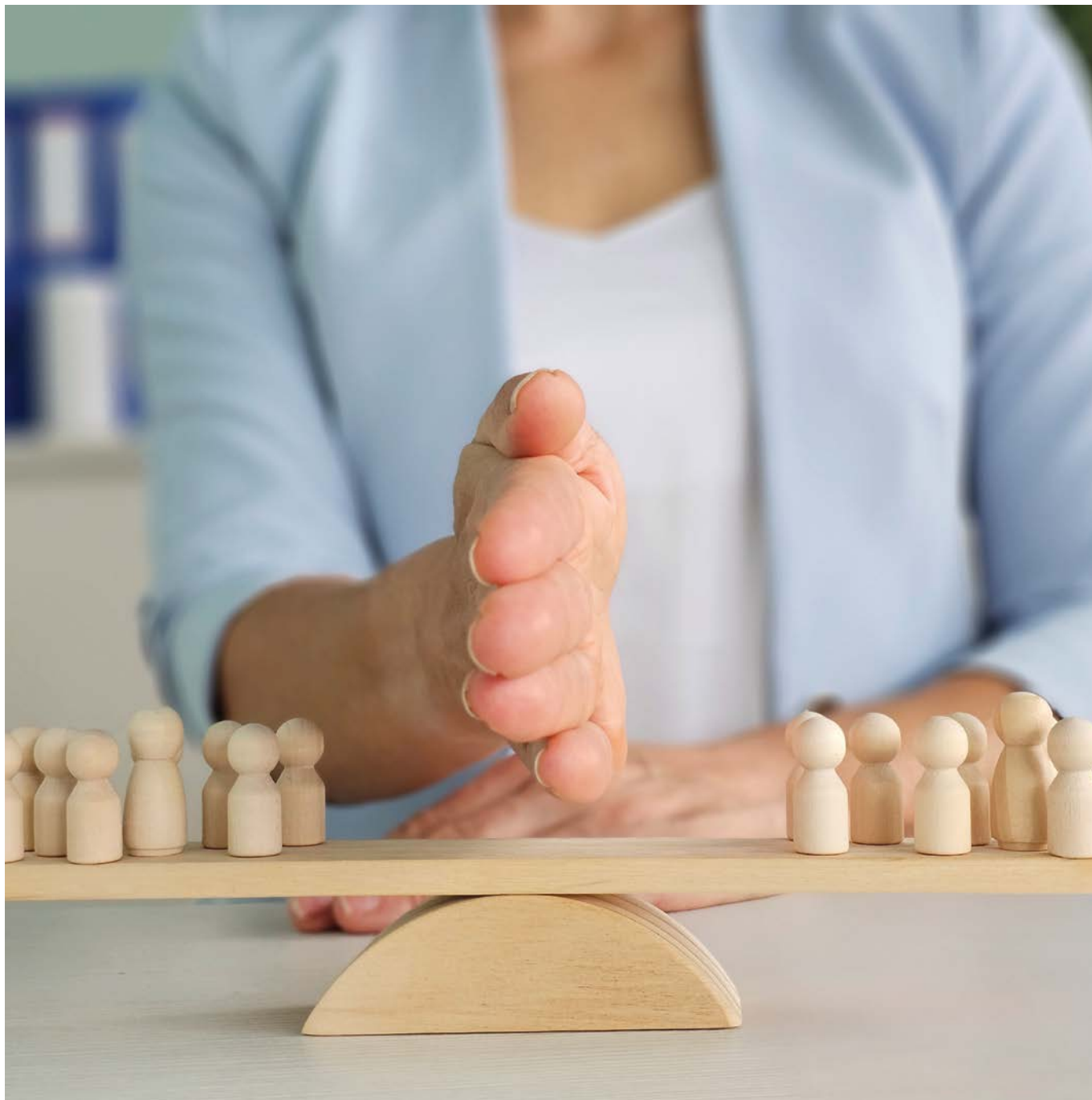
Κριτική Θεώρηση
(Review)

Ολυμπία Κ. Αναστασοπούλου, Ειδική Γραμματέας Εναλλακτικής Επίλυσης Διαφορών

Περιεχόμενα

1. Εισαγωγή.....	6
1.1 Σκοπός και μεθοδολογία.....	7
2 Η Διαμεσολάβηση στην Ευρώπη	8
2.1 Ιταλία	9
2.2 Ισπανία.....	10
2.3 Πορτογαλία	12
2.4 Αυστρία.....	14
2.5 Γερμανία	16
2.6 Γαλλία.....	17
2.7 Νορβηγία	19
3. Η Διαμεσολάβηση στον κόσμο: Το Παράδειγμα της Σιγκαπούρης	22
4. Η Μεταρρυθμιστική προσπάθεια των τελευταίων ετών στην Ελλάδα	24
5. Η Διαμεσολάβηση στην Ελλάδα – Ανάλυση Δυνατών Σημείων, Αδυναμιών, Ευκαιριών και Απειλών (SWOT)	26
6. Συζήτηση – Προτάσεις – Συμπεράσματα	33
7. Βιβλιογραφία – Πηγές	37

1. Εισαγωγή

Καθώς ζούμε σε έναν ολοένα και πιο περίπλοκο κόσμο, οι κοινωνίες σήμερα αντιμετωπίζουν ένα πλήθος σύνθετων συγκρούσεων που μπορεί να ποικίλουν από οικογενειακές και εμπορικές διαφορές έως κοινωνικές και διεθνείς αντιπαραθέσεις, που όμως απαιτούν καινοτόμες προσεγγίσεις επίλυσης, προσαρμοσμένες στις σύγχρονες απαιτήσεις και ανάγκες. Σε κάθε περίπτωση ζητούμενο αποτελεί η διατήρηση της κοινωνικής συνοχής και ειρήνης μέσα σε συνθήκες σταθερότητας που οδηγούν στην απρόσκοπτη κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη με έναν συνεπή και βιώσιμο τρόπο.

Υπό αυτό το πρίσμα, κράτη σε όλο τον κόσμο με διαφορετικές κοινωνικές, πολιτιστικές και νομικές παραδόσεις στρέφονται όλο και περισσότερο στις Εναλλακτικές Μεθόδους Επίλυσης Διαφορών (ΕΜΕΔ) και ειδικά στη διαμεσολάβηση ως τις επιθυμητές μορφές επίλυσης διαφορών. Ειδικά η διαμεσολάβηση έχει αναδειχθεί τόσο στην παγκόσμια σκηνή αλλά και στο ευρωπαϊκό περιβάλλον, ως μια αποτελεσματική πρακτική και ένα ισχυρό εργαλείο επίλυσης διαφορών καθώς παρέχει την δυνατότητα στα εμπλεκόμενα μέρη να επιλύσουν με μεγαλύτερη ταχύτητα και μικρότερο οικονομικό κόστος τις όποιες διαφωνίες τους¹.

¹OECD (2021), OECD Framework and Good Practice Principles for People-Centred Justice, OECD Publishing, Paris, διαθέσιμο: <https://doi.org/10.1787/cdc3bde7-en> [Προσπελάστηκε 14-09-2025]

Οι διαφορές επιλύονται με ειρηνικό τρόπο χωρίς οι ενδιαφερόμενοι να χρειάζεται να καταφεύγουν σε μακροχρόνιες, συχνά δαπανηρές και με μεγάλο γραφειοκρατικό βάρος δικαστικές διαμάχες. Είναι σημαντικό να υπογραμμιστεί ότι η διαμεσολάβηση επικεντρώνεται στη συνεργασία και τον διάλογο και όχι στην σκληρή αντιπαράθεση που καταλήγει σε νίκη για το ένα μέρος². Είναι μια διαδικασία που στοχεύει πρωτίστως στην ανεύρεση ενός κοινού πλαισίου κατανόησης, με σκοπό τα εμπλεκόμενα μέρη να μπορέσουν αφενός να διατηρήσουν τις σχέσεις τους και αφετέρου να καταλήξουν σε μία ισορροπημένη και αμοιβαία επωφελή συμφωνία, διασφαλίζοντας έτσι και την μακροπρόθεσμη βιωσιμότητά της.

Εξίσου κομβικό χαρακτηριστικό της διαμεσολάβησης είναι και η προσαρμοστικότητα της³, η ικανότητα δηλαδή να εφαρμόζεται όχι μόνο σε διαφορετικά κοινωνικά και πολιτικά πλαίσια και νομικά συστήματα αλλά και σε διάφορους τομείς δικαίου (ενδεικτικά: εμπορικές, αστικές, κτηματολογικές, οικογενειακές, εργασιακές διαφορές, θέματα διοικητικού δικαίου ακόμα και για κάποιες ποινικές υποθέσεις). Η επίλυση όλων αυτών των διαφορών εκτός της δικαστικής αίθουσας, μειώνει τον φόρτο εργασίας των δικαστηρίων και τους επιτρέπει να εστιάζουν καλύτερα σε πιο περίπλοκες και βαρύνουσας σημασίας υποθέσεις. Η χρήση της διαμεσολάβησης δηλαδή, συμβάλλει στην εκτόνωση της πίεσης που δέχεται η τακτική διαδικασία και στην ενίσχυση της αποτελεσματικότητας του παραγόμενου έργου συνολικά του Δικαστικού Συστήματος.

Σε κάθε περίπτωση, η κατεύθυνση που προσεγγίζει μια χώρα τις πρακτικές επίλυσης των διαφορών, προσαρμόζεται στο υφιστάμενο νομικό της πλαίσιο και τις ανάγκες που προκύπτουν κάθε φορά, ενώ διαμορφώνεται με βάση τις πολιτισμικές, νομικές και κοινωνικές ιδιαιτερότητές της. Είναι σημαντικό όμως να κατανοήσουμε τις ομοιότητες και τις διαφορές στις υφιστάμενες πρακτικές διαμεσολάβησης ειδικά στις ευρωπαϊκές χώρες αλλά και σε διεθνές επίπεδο, καθώς η συγκριτική μελέτη των διαφορετικών προσεγγίσεων μπορεί να μας οδηγήσει στο να εντοπίσουμε κοινές τάσεις, χρήσιμα διδάγματα και βέλτιστες πρακτικές και να αναγνωρίσουμε επιτυχημένες και καινοτόμες προσεγγίσεις, που μπορούν να ληφθούν υπόψη, εμπλουτίζοντας την στρατηγική μας στην διαμόρφωση της σχετικής με τις ΕΜΕΔ πολιτικής.

1.1 Σκοπός και μεθοδολογία

Το παρόν πόνημα είναι μια έκθεση πολιτικής (policy paper) και αποτελεί μια προσπάθεια συστηματικής διερεύνησης και οργανωμένης αποτύπωσης όσο δυνατόν πιο επίκαιρων επιστημονικών δεδομένων και πληροφοριών για τη διαμεσολάβηση, σε ευρωπαϊκό κυρίως επίπεδο, με μοναδικό στόχο την υποστήριξη της ηγεσίας του Υπουργείου Δικαιοσύνης στην χάραξη τεκμηριωμένης πολιτικής (evidence-based policy) στο πεδίο των ΕΜΕΔ.

Τα στοιχεία που παρουσιάζονται αντλήθηκαν από ανοικτά προσβάσιμες διαδικτυακές πηγές (ενδεικτικά: άρθρα, μελέτες, επιστημονικές εκδόσεις, ιστοσελίδες φορέων – οργανισμών κ.α.) σχετικά με το πεδίο και την διαδικασία εφαρμογής της διαμεσολάβησης στην ΕΕ και όχι μόνο. Πιο συγκεκριμένα εξετάστηκαν διαφορετικές πτυχές της πρακτικής της διαμεσολάβησης όπως για παράδειγμα το θεσμικό πλαίσιο και η οργανωτική δομή της διαδικασίας, η εποπτεία του θεσμού, η διασύνδεση με το Δικαστικό Σύστημα, οι προϋποθέσεις και οι όροι άσκησης των καθηκόντων των διαμεσολαβητών, η εκτελεστότητα της ενδεχόμενης συμφωνίας των εμπλεκόμενων μερών, τυχόν προκλήσεις που αντιμετωπίζει η κάθε χώρα.

Από το σύνολο των κρατών – μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης που μελετήθηκαν, επιλέχθηκαν να παρουσιάσουν η Ιταλία, η Ισπανία, η Πορτογαλία, η Αυστρία, η Γερμανία, η Γαλλία και η Νορβηγία (η οποία, παρότι δεν είναι κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συμπεριλαμβάνεται λόγω του ιδιαίτερου ενδιαφέροντος του συστήματός της) ως περιπτώσεις προστιθέμενης αξίας για τους σκοπούς της παρούσας έκθεσης, ενώ ως ξεχωριστή περίπτωση σε διεθνές επίπεδο εξετάζεται αυτή της Σιγκαπούρης. Στην συνέχεια αναδεικνύουμε τα βασικά σημεία της μεταρρυθμιστικής προσπάθειας που υλοποιείται στον χώρο της Δικαιοσύνης τα τελευταία έτη σε εθνικό επίπεδο και παρουσιάζουμε μια ανάλυση Δυνατών Σημείων, Αδυναμιών, Ευκαιριών και Απειλών (SWOT) για την μακροπρόθεσμη ανάπτυξη του θεσμού της Διαμεσολάβησης γενικά στην χώρα μας. Η έκθεση ολοκληρώνεται με μια συζήτηση όπου αποτυπώνονται συμπερασματικά σκέψεις και διδάγματα που αντλήθηκαν από την παρούσα μελέτη.

² Zhomartkyzy, M. (2023). Comparative study of mediation practices in European countries. EUREKA: Social and Humanities, (5), 94-102, διαθέσιμο: <https://doi.org/10.21303/2504-5571.2023.003153> [Προσπελάστηκε 14-09-2025]

³ De Palo, G. et al. (2014) 'Rebooting' the Mediation Directive: Assessing the limited impact of its implementation and proposing measures to increase the number of mediations in the EU. Brussels: European Parliament, διαθέσιμο: [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/IPOL-JURI_ET\(2014\)493042](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/IPOL-JURI_ET(2014)493042) [Προσπελάστηκε 14-09-2025]

2. Η Διαμεσολάβηση στην Ευρώπη

Η προσπάθεια για την εδραίωση της πρακτικής της διαμεσολάβησης δεν είναι κάτι καινούργιο. Η διαμεσολάβηση εντάσσεται στην νομική παράδοση αρκετών ευρωπαϊκών χωρών και αποτελεί μια μέθοδο επίλυσης των διαφορών που προωθείται διαχρονικά τόσο σε επίπεδο διεθνών οργανισμών όσο και σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, αναγνωρίζοντας τα οικονομικά και άλλα οφέλη που προκύπτουν από την επαυξημένη χρήση της. Η εξασφάλιση άλλωστε καλύτερης πρόσβασης στη Δικαιοσύνη για πολίτες και επιχειρήσεις, αποτελεί θεμελιώδη αρχή και αναπόσπαστο μέρος της πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη δημιουργία ενός χώρου ελευθερίας και ασφάλειας⁴ αλλά και κρίσιμο στοιχείο για την ορθή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς. Τα αποτελεσματικά και αποδοτικά δικαιοδοτικά συστήματα που περιλαμβάνουν την πρόσβαση τόσο σε δικαστικές όσο και σε εξωδικαστικές μεθόδους επίλυσης των διαφορών, ενισχύουν την οικονομική σταθερότητα, ενδυναμώνουν την εμπιστοσύνη στις εμπορικές συναλλαγές, ενθαρρύνουν τις επενδύσεις και προάγουν την ανταγωνιστικότητα, συμβάλλοντας έτσι στην οικονομική ανάπτυξη και ευημερία.

Σε αυτό το πλαίσιο, η Οδηγία 2008/52 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 21ης Μαΐου 2008 για ορισμένα θέματα διαμεσολάβησης σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (εφεξής «η Οδηγία για τη Διαμεσολάβηση»), αποτελεί σημαντικό ορόσημο καθώς συνιστά την επίσημη – ουσιαστικά – αναγνώριση της Διαμεσολάβησης ως μιας μακροπρόθεσμα βιώσιμης επιλογής επίλυσης διαφορών στην Ευρωπαϊκή Ένωση⁵, ενθαρρύνοντας τα κράτη μέλη να ενισχύσουν την χρήση της. Βασικός σκοπός της Οδηγίας όπως ρητά διατυπώνεται (Άρθρο 1) είναι να διασφαλιστεί μια «ισόρροπη σχέση μεταξύ της διαμεσολάβησης και των δικαστικών διαδικασιών»⁶ ως ένα μέσο για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας του δικαστικού συστήματος και τη μείωση των εμποδίων που δημιουργούν οι χρονοβόρες και δαπανηρές δικαστικές διαδικασίες στους πολίτες και τις επιχειρήσεις.

⁴ Directive 2008/52/EC of the European Parliament and of the Council of 21 May 2008 on certain aspects of mediation in civil and commercial matters, Official Journal of the European Union L 136/3, διαθέσιμο: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2008/52/oj/eng> [Προσπελάστηκε 14/09/2025]

⁵ European Commission, Directorate-General for Justice (2014), ICF GHK and Milieu Ltd, Study for an evaluation and implementation of Directive 2008/52/EC – the 'Mediation Directive' – Final report, Publications Office, διαθέσιμο: <https://data.europa.eu/doi/10.2838/4122> [Προσπελάστηκε 14/09/2025]

⁶ D'Urso, L. (2017) Achieving a Balanced Relationship between Mediation and Judicial Proceedings in the European Union διαθέσιμο: <https://mediate.com/achieving-a-balanced-relationship-between-mediation-and-judicial-proceedings-in-the-european-union> [Προσπελάστηκε 14/09/2025]

Αν και η Οδηγία για τη διαμεσολάβηση αποτελεί καθοριστικό σημείο αναφοράς για τις ΕΜΕΔ στον ευρωπαϊκό χώρο, δυστυχώς δεκαπέντε και πλέον έτη από την έκδοση της, απέχει ακόμα αρκετά από την επίτευξη των δεδηλωμένων στόχων της⁷. Σχετικές μελέτες^{8,9} τεκμηριώνουν ότι, η διαμεσολάβηση απέχει ακόμα πολύ από το να καθιερωθεί σταθερά στην Ευρώπη, καθώς ο αριθμός των υποθέσεων για αστικές και εμπορικές διαφορές που επιλύονται με διαμεσολάβηση σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, παραμένει εξαιρετικά χαμηλός. Έχουμε οδηγηθεί δηλαδή σε αυτό που συχνά καταδεικνύεται ως το «παράδοξο της διαμεσολάβησης» (mediation paradox)¹⁰ καθώς η διαμεσολάβηση εξακολουθεί να μην χρησιμοποιείται με συστηματικό τρόπο, σημειώνοντας περιορισμένα ποσοστά σε πολλές δικαιοδοσίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, παρά το γεγονός ότι, όχι μόνο τα κοινωνικά και οικονομικά οφέλη από την εφαρμογή της αναγνωρίζονται, επαινούνται και προωθούνται παγκοσμίως αλλά πολύ περισσότερο, η χρήση της, αποδεδειγμένα αποφέρει εξαιρετικά επιτυχή αποτελέσματα. Και είναι ακριβώς αυτή η αντίφαση που έχει οδηγήσει τις χώρες να εντείνουν τις προσπάθειες τους ώστε να αυξηθεί η χρήση της διαμεσολάβησης και να ενισχυθεί περαιτέρω ο θεσμός¹¹, βελτιώνοντας την διαθεσιμότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Στην συνέχεια παρατίθενται κάποιες από τις προσπάθειες αυτές λαμβάνοντας υπόψη ωστόσο ότι, αν και σχεδόν όλα τα κράτη-μέλη επέλεξαν να επεκτείνουν τις απαιτήσεις της Οδηγίας για τη διαμεσολάβηση σε εγχώριες υποθέσεις, η μεταφορά της, παρουσιάζει αρκετές αποκλίσεις μεταξύ των διαφορετικών χωρών.

2.1 Ιταλία

Η Ιταλία υπήρξε το πρώτο κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης που ενσωμάτωσε την Οδηγία για τη διαμεσολάβηση όχι μόνον για διασυνοριακές αλλά και για εγχώριες υποθέσεις, υπό την πίεση του υπερβολικού όγκου εκκρεμοτήτων στα πολιτικά δικαστήρια (5.826.440 υποθέσεις στο τέλος του 2009)¹² και της ανάγκης ταχύτερης απονομής δικαιοσύνης. Ήδη από το 2003, με το Νομοθετικό Διάταγμα 5/2003, είχε εισαχθεί η χρήση της διαμεσολάβησης σε ορισμένους οικονομικούς και εταιρικούς τομείς, πλην όμως η ολοκληρωμένη ρύθμιση επήλθε με το Νομοθετικό Διάταγμα 28/2010¹³.

Με το Διάταγμα 28/2010 ρυθμίστηκε συνολικά η διαδικασία διαμεσολάβησης και θεσπίσθηκε η υποχρεωτική συμμετοχή σε αρχική ενημερωτική/διερευνητική συνεδρία ως προϋπόθεση του παραδεκτού της δικαστικής προσφυγής για συγκεκριμένες κατηγορίες διαφορών. Η ρύθμιση ίσχυε από τον Μάρτιο 2011, ακυρώθηκε ως προς την υποχρεωτικότητα από το Συνταγματικό Δικαστήριο το 2012, και επανεισήχθη με το Διάταγμα 69/2013 και τον Ν. 98/2013. Οι υπαγόμενες διαφορές περιλαμβάνουν εμπράγματα δικαιώματα, συνιδιοκτησία, διανομή περιουσίας, κληρονομική διαδοχή, αστικές και εμπορικές μισθώσεις, δικαιοχρησία, έργα/δίκτυα/διοικήσεις, εταιρικές σχέσεις και υπεργολαβίες, ιατρική αμέλεια, αποζημίωση από δυσφήμιση στον Τύπο και στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης, καθώς και ασφαλιστικές, τραπεζικές και χρηματοοικονομικές συμβάσεις¹⁴.

Η παρουσία των μερών στην αρχική συνεδρία είναι υποχρεωτική. Αδικοιολόγητη απουσία επιφέρει συνέπειες στο παραδεκτό και δυνατότητα επιβολής χρηματικών κυρώσεων. Τα μέρη δύνανται, κατόπιν της αρχικής συνεδρίας, να μην συνεχίσουν τη διαδικασία (opt-out) και να προσφύγουν στο δικαστήριο. Αν αποφασίσουν να προχωρήσουν και καταλήξουν σε συμφωνία, ο διαμεσολαβητής συντάσσει πρακτικό/συμφωνία, υπογραφόμενο από μέρη και δικηγόρους, το οποίο αποτελεί εκτελεστό τίτλο. Κατόπιν κατάθεσης στο δικαστήριο, μπορεί να λάβει ισχύ ισοδύναμη αποφάσεως, υπό τον έλεγχο συμβατότητας με τη δημόσια τάξη και τους αναγκαστικούς κανόνες. Σε περίπτωση αποτυχίας, ο διαμεσολαβητής δύναται να υποβάλει μη δεσμευτική πρόταση· εάν η μεταγενέστερη δικαστική απόφαση συμπίπτει ουσιαστικά με την πρόταση, ο

⁷ De Palo G. (2018) A Ten-Year-Long "EU Mediation Paradox", When an EU Directive Needs To Be More ...Directive, European Parliament Briefing 1, no. 6, διαθέσιμο: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/608847/IPOL_BRI\(2018\)608847_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/608847/IPOL_BRI(2018)608847_EN.pdf) [Προσπελάστηκε 14/09/2025]

⁸ Βλ. ανωτέρω υποσημ. 3

⁹ De Palo, G., Feasley, A. and Flavia Orecchini, F. (2011) Quantifying The Cost Of Not Using Mediation – A Data Analysis, διαθέσιμο: <http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201105/20110518ATT19592/20110518ATT19592EN.pdf> [Προσπελάστηκε 17-09-2025]

¹⁰ Βλ. ανωτέρω, υποσημ. 4

¹¹ Βλ. ανωτέρω, υποσημ. 7

¹² De Palo, G. and Keller, L. (2012), 'Mediation in Italy: Alternative Dispute Resolution for All', in Hopt, J.K. and Steffek F. (eds), Mediation: Principles and Regulation in Comparative Perspective (Oxford, 2012; online edn, Oxford Academic, 24 Jan. 2013), διαθέσιμο: <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199653485.003.0012> [Προσπελάστηκε 17/09/2025]

¹³ Italian Ministry of Justice, Legislative Decree No. 28 of 2010 on civil and commercial mediation, διαθέσιμο: <https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:decreto.legislativo:2010-03-04;28> [Προσπελάστηκε 17/09/2026]

¹⁴ Ομοίως

δικαστής μπορεί να επιβάλει στο απορρίψαν μέρος τα έξοδα διαμεσολάβησης και δίκης, καθώς και κυρώσεις για έλλειψη καλόπιστης συμμετοχής.

Το πλαίσιο συνοδεύεται από φορολογικά κίνητρα και διοικητικές κυρώσεις για την ενίσχυση της συμμετοχής¹⁵. Προβλέπεται υποχρέωση των δικηγόρων να ενημερώνουν γραπτώς τους εντολείς για τη δυνατότητα διαμεσολάβησης και τις σχετικές φορολογικές ελαφρύνσεις, με δικαίωμα καταγγελίας της σύμβασης σε περίπτωση παράλειψης ενημέρωσης. Επιτρέπεται η τηλεματική διεξαγωγή συνεδριών, η χρήση εκθέσεων τεχνικών συμβούλων από τον διαμεσολαβητή και ρυθμίζεται η επαγγελματική δραστηριότητα οικογενειακών διαμεσολαβητών με ειδικούς κανόνες δεοντολογίας¹⁶.

Τα αποτελέσματα της εφαρμογής υπήρξαν σημαντικά¹⁷: καταγράφηκε ετήσια μείωση περίπου 5% στις υποθέσεις που υπάγονταν στα πολιτικά δικαστήρια και αντίστοιχη αύξηση περίπου 14% ετησίως στις αστικές/εμπορικές υποθέσεις που εισήχθησαν σε διαμεσολάβηση. Στις διαδικασίες όπου τα μέρη προχώρησαν πέραν της πρώτης συνεδρίας, το ποσοστό επίτευξης τελικής συμφωνίας ανήλθε σε 47%. Η Ιταλία αναγνωρίστηκε ως βέλτιστη πρακτική σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, χρησιμοποιώντας τη διαμεσολάβηση σε ποσοστό έξι φορές υψηλότερο από τον ευρωπαϊκό μέσο, αν και μόνον περίπου το 8,5% του συνόλου των αστικών υποθέσεων που ακολουθούν την τακτική διαδικασία εντάχθηκαν τελικώς σε διαμεσολάβηση, γεγονός που ανέδειξε emphatically την ανάγκη για την περαιτέρω ενίσχυση του θεσμού.

Ως εκ τούτου την περίοδο 2021-2023 υλοποιήθηκε η «Riforma Cartabia», ένα εκτενές μεταρρυθμιστικό πρόγραμμα στον χώρο της δικαιοσύνης με ισχυρή έμφαση στη διαμεσολάβηση¹⁸. Επεκτάθηκε η ύλη υπαγωγής (περιλαμβανομένων υποθέσεων επανορθωτικού δικαίου), ενισχύθηκε η συμμετοχή της Δημόσιας Διοίκησης, θεσπίστηκαν συγκεκριμένα κίνητρα και ποιοτικοί δείκτες για την παραπομπή υποθέσεων από δικαστές, προωθήθηκαν στοχευμένα προγράμματα επιμόρφωσης από την Ανώτατη Σχολή Δικαστικών Λειτουργιών, καθορίστηκαν λεπτομερέστερα οι όροι φορολογικών ελαφρύνσεων, αναπροσαρμόστηκαν τα τέλη προς τους φορείς διαμεσολάβησης και επικαιροποιήθηκε το πλαίσιο λειτουργίας τους με αυστηρότερα κριτήρια ποιότητας¹⁹.

Παράλληλα, τροποποιήθηκαν οι προϋποθέσεις πιστοποίησης και διαρκούς επιμόρφωσης διαμεσολαβητών και εκπαιδευτών²⁰. Οι οργανισμοί διαμεσολάβησης (δικηγορικοί σύλλογοι, επιμελητήρια, επαγγελματικές ενώσεις) λειτουργούν κατόπιν αδειοδότησης/εγγραφής στο Υπουργείο Δικαιοσύνης. Απαιτούνται τουλάχιστον 50 ώρες αρχικής κατάρτισης, επιμόρφωση τουλάχιστον 18 ωρών ανά διετία, πανεπιστημιακό πτυχίο τριετούς φοίτησης ή επαγγελματική ιδιότητα, καθώς και πρακτική συν-διαμεσολάβηση σε τουλάχιστον 20 υποθέσεις τα πρώτα δύο έτη μετά την πιστοποίηση. Κάθε οργανισμός μπορεί να επιβάλλει συμπληρωματικές απαιτήσεις.

Στρατηγικός στόχος των παρεμβάσεων είναι η εξωδικαστική επίλυση του 20-25% του συνόλου των αστικών και εμπορικών διαφορών, μέσω συνδυασμού υποχρεωτικής αρχικής ενημέρωσης, ουσιαστικών κινήτρων/κυρώσεων, ψηφιοποίησης της διαδικασίας και αναβάθμισης της ποιότητας φορέων και επαγγελματιών.

2.2 Ισπανία

Στην Ισπανία η διαμεσολάβηση αναγνωρίζεται ως ένα κεντρικό εργαλείο για την αποσυμφόρηση των δικαστηρίων και ως ένας γρήγορος, οικονομικός και ευέλικτος τρόπος διευθέτησης συγκρούσεων, που προσαρμόζεται στις ανάγκες των μερών. Με το Βασιλικό Διάταγμα-Νόμο 5/2012 ενσωματώθηκε στο ισπανικό δίκαιο η Οδηγία για τη διαμεσολάβηση με στόχο την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας του δικαστικού συστήματος, τη μείωση του φόρτου των δικαστηρίων και την καλλιέργεια κουλτούρας διαλόγου και συναινετικής επίλυσης των διαφορών²¹. Με τον εν λόγω νόμο θεσπίζεται ένα ελάχιστο πλαίσιο για την άσκηση της διαμεσολάβησης σε εθνικό επίπεδο, όπου ρυθμίζονται τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των μερών, τα

¹⁵ D'Urso L. and Canessa R. (2017), The Italian Mediation Law on Civil and Commercial Disputes, ADR Center®, διαθέσιμο: <https://mediatorsbeyondborders.org/wp-content/uploads/2017/09/The-Italian-Mediation-Law.pdf> [Προσπελάστηκε 17/09/2026]

¹⁶ Matteucci, G. (2024), Civil Process and Mediation in Italy, Beijing Law Review, 15, 1347-1366, διαθέσιμο: <https://doi.org/10.4236/blr.2024.153080> [Προσπελάστηκε 17/09/2026]

¹⁷ Ομοίως

¹⁸ Matteucci, G. (2024a), Civil and Commercial Mediation 4.0 in Italy after the Riforma Cartabia, διαθέσιμο: <https://mediate.com/civil-and-commercial-mediation-4-0-in-italy-after-the-riforma-cartabia> [Προσπελάστηκε 17-09-2026]

¹⁹ Ομοίως

²⁰ Ομοίως

²¹ López, M. L. V. (2012), 'Mediation in Spain: Dealing with Its First National Regulation', in Hopt, J.K. and Steffek F. (eds), Mediation: Principles and Regulation in Comparative Perspective (Oxford, 2012; online edn, Oxford Academic, 24 Jan. 2013), διαθέσιμο: <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199653485.003.0016> [Προσπελάστηκε 02/10/2026]

προσόντα και η δεοντολογία των διαμεσολαβητών, η εκτελεστότητα των συμφωνιών αλλά και ο θεσμικός έλεγχος της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών, υπό την επιφύλαξη ειδικότερων υφιστάμενων διατάξεων των αυτόνομων κοινοτήτων²².

Η διαμεσολάβηση αντιμετωπίζεται ως ένας συμπληρωματικός μηχανισμός του δικαστικού συστήματος και όχι ως υποκατάστατό του. Το πεδίο εφαρμογής καλύπτει κυρίως αστικές και εμπορικές υποθέσεις, συμπεριλαμβανομένων ποινικών υποθέσεων επανορθωτικού δικαίου αλλά και διοικητικών διαφορών κυρίως φορολογικού χαρακτήρα, ενώ είναι πολύ διαδεδομένος τρόπος επίλυσης εργατικών και οικογενειακών διαφορών²³. Ειδικά για τις εργατικές υποθέσεις ήδη από το 2011 με τον Νόμο 36/2011 που ρυθμίζει τις εργατικές διαφορές, θεσπίζεται ως γενικός κανόνας, ότι κάθε αγωγή πρέπει να συνοδεύεται από βεβαίωση που πιστοποιεί την πρόθεση προηγούμενου συμβιβασμού ή διαμεσολάβησης ενώπιον της αρμόδιας διοικητικής υπηρεσίας –Servicio de Mediación, Arbitraje y Conciliación (SMAC) – ή ενώπιον οργάνων που αναλαμβάνουν τα συγκεκριμένα καθήκοντα βάσει συλλογικών συμβάσεων.²⁴ Στις αυτόνομες κοινότητες λειτουργούν οργανισμοί εργατικής διαμεσολάβησης²⁵ που ασχολούνται αποκλειστικά με εργατικές διαφορές ενώ σε εθνικό επίπεδο, η ομοσπονδιακή υπηρεσία διαμεσολάβησης και διαιτησίας – Servicio Interconfederal de Mediación y Arbitraje (SIMA) – προσφέρει δωρεάν υπηρεσίες διαμεσολάβησης σε περιπτώσεις διαφορών που υπερβαίνουν το πεδίο αρμοδιοτήτων των οργάνων των αυτόνομων κοινοτήτων.

Σε μια προσπάθεια να ενισχυθεί περαιτέρω η εμπιστοσύνη των πολιτών στις εναλλακτικές μεθόδους επίλυσης των διαφορών – γνωστές στα ισπανικά ως Medidas Adecuadas de Solución de Conflictos (MASC) – στις 3 Απριλίου 2025, τέθηκε σε ισχύ ο Οργανικός Νόμος 1/2025 που τροποποιεί τον Νόμο 5/2012 για την διαμεσολάβηση αναδιαμορφώνοντας τον τρόπο διαχείρισης των αστικών και εμπορικών διαφορών²⁶, με την εισαγωγή μιας υποχρεωτικής προσπάθειας των μερών να επιλύσουν εξωδικαστικά την διαφορά τους πριν την προσφυγή στην δικαστική οδό και την άσκηση της αγωγής²⁷.

Για να συμμορφωθεί με τον νέο νόμο, ο ενάγων πρέπει να προσκαλέσει επίσημα το άλλο μέρος να συμμετάσχει σε έναν από τους διάφορους μηχανισμούς MASC, όπως για παράδειγμα η διαμεσολάβηση, η συμφιλίωση, η διαπραγμάτευση, η εμπιστευτική δεσμευτική προσφορά, η ανεξάρτητη γνώμη εμπειρογνώμονα. Η προσκεκλημένη πλευρά έχει προθεσμία συνολικά ένα μήνα για να απαντήσει. Εάν γίνει αποδεκτή η πρόσκληση, η διαδικασία πρέπει να ολοκληρωθεί εντός τριών μηνών. Εάν απορριφθεί ή δεν είναι επιτυχής, η αγωγή μπορεί να προχωρήσει στο δικαστήριο. Το μέρος που επιλέγει τη διαμεσολάβηση για την εκπλήρωση της διαδικαστικής απαίτησης πρέπει να παραστεί σε τουλάχιστον μία αρχική συνεδρίαση. Εάν ένα μέρος αρνηθεί ή δεν παραστεί στη συνεδρίαση, η άρνηση αυτή δεν εμποδίζει τη διαδικασία – το μέρος που ζήτησε τη διαμεσολάβηση μπορεί να προχωρήσει, έχοντας εκπληρώσει τη νομική απαίτηση.

Τα δικαστήρια επίσης μπορούν να ενθαρρύνουν ή να καλέσουν τα μέρη να συμμετέχουν σε αρχικές συνεδρίες επιχειρώντας να επιτύχουν μια συμφωνία η οποία θα μπορούσε να θέσει τέλος στη δίκη, χωρίς όμως να επιβάλλουν την υπαγωγή της διαφοράς σε διαμεσολάβηση. Στον τομέα του οικογενειακού δικαίου προβλέπεται ότι οι διάδικοι μπορούν με κοινή συμφωνία να ζητήσουν ανά πάσα στιγμή από τον δικαστή την αναστολή της δικαστικής διαδικασίας για να προσφύγουν σε οικογενειακή διαμεσολάβηση, χωρίς η δυνατότητα αυτή να υποχρεώνει τον δικαστή να αναστείλει ab initio τη δίκη.

Η διαδικασία εκκινεί με αίτηση (κοινή ή μονομερή) των μερών προς έναν από τους εγγεγραμμένους φορείς διαμεσολάβησης με την βοήθεια των δικηγόρων τους. Μόνο οι επαγγελματίες που είναι εγγεγραμμένοι στο επίσημο Μητρώο Διαμεσολαβητών και Οργανισμών Διαμεσολάβησης μπορούν να ενεργούν σε διαδικασίες διαμεσολάβησης που χρησιμοποιούνται για την εκπλήρωση της διαδικαστικής απαίτησης ή που διατάσσονται από δικαστήριο. Οι δικηγόροι μπορούν να παρίστανται στις συνεδρίες διαμεσολάβησης, αλλά δεν είναι υποχρεωτική η παρουσία τους, εκτός εάν συμφωνήσουν τα μέρη ή ο διαμεσολαβητής. Ακολουθεί μια αρχική συνεδρία (αποκαλούμενη ενημερωτική συνεδρία πριν από τον Νόμο 1/2025) για το σκοπό, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των εμπλεκόμενων μερών, αλλά και τα υφιστάμενα οικονομικά οφέλη με την επιστροφή συγκεκριμένων προβλεπόμενων δικαστικών τελών όταν επιτυγχάνεται εξωδικαστική επίλυση.

²² Ομοίως

²³ European e-Justice Portal: Mediation, Mediation in EU Countries _Spain, διαθέσιμο: https://e-justice.europa.eu/topics/taking-legal-action/mediation/mediation-eu-countries/es_en [Προσπελάστηκε 02/10/2026]

²⁴ Ομοίως

²⁵ Ομοίως

²⁶ Jose Jara, Organic Law 1/2025: Transforming Mediation in Spain, Αναρτήθηκε 03 Απριλίου 2025: <https://eimediacion.edu.es/eng/ser-mediador/ley-1-2025-transforma-la-mediacion/> [Προσπελάστηκε 02/10/2025]

²⁷ Gloria Vinyals, The new legal landscape of alternative dispute resolution in Spain, WLN News, Αναρτήθηκε 18 Σεπτεμβρίου 2025: <https://warwicklegal.com/news/spain-the-new-legal-landscape-of-alternative-dispute-resolution-in-spain/> [Προσπελάστηκε 02/10/2025]

Στην συνέχεια και εφόσον συμφωνηθεί η υπαγωγή της διαφοράς σε διαδικασία διαμεσολάβησης ακολουθεί μια δομική συνεδρία όπου συμφωνούνται οι βασικές παράμετροι (αντικείμενο, μέρη, διάρκεια, γλώσσα, κόστος που κατανέμεται εξίσου μεταξύ των μερών, εκτός αντίθετης συμφωνίας και αμοιβές που συμφωνούνται ελεύθερα) και υπογράφονται πρακτικά έναρξης²⁸. Η έναρξη της διαδικασίας διαμεσολάβησης συνεπάγεται αναστολή κάθε άλλης δικαστικής ή διαιτητικής ενέργειας, έως την ολοκλήρωσή της, ενισχύοντας τη νομική ασφάλεια και προλαμβάνοντας απώλειες δικαιωμάτων λόγω παραγραφής²⁹.

Έπεται η ουσιαστική διεξαγωγή συνεδριών, κοινών ή κατ' ιδίαν, ενώ η ολοκλήρωση της διαμεσολάβησης επέρχεται είτε με συμφωνία ή χωρίς, και σε κάθε περίπτωση συντάσσεται ένα τελικό πρακτικό λήξης. Αν υπάρχει συμφωνία, μπορεί κατόπιν αιτήματος να αποκτήσει εκτελεστό χαρακτήρα μέσω συμβολαιογραφικής πράξης,³⁰ άλλως, το πρακτικό απλώς καταγράφει τη λήξη χωρίς αποτέλεσμα, χωρίς να θίγεται όμως η δυνατότητα προσφυγής σε δικαστήρια ή διαιτησία. Ο διαμεσολαβητής τηρεί αρχείο για έξι μήνες και επιστρέφει τα σχετικά έγγραφα στα μέρη.

Οι παρεχόμενες υπηρεσίες διαμεσολάβησης χαρακτηρίζονται από μεγάλη ανομοιογένεια στις διάφορες αυτόνομες κοινότητες³¹ με το Γενικό Δικαστικό Συμβούλιο (Consejo General del Poder Judicial) να στηρίζει και να εποπτεύει σε εθνικό επίπεδο όλες τις πρωτοβουλίες που αναλαμβάνουν διάφορα ισπανικά δικαστήρια, με τη βοήθεια των αυτόνομων κοινοτήτων, των πανεπιστημίων, των δημοτικών αρχών ή διαφόρων ενώσεων. Ιδιαίτερη καινοτομία αποτελεί η διαμεσολάβηση με την χρήση σύγχρονων ψηφιακών εργαλείων – Ηλεκτρονική Επίλυση Διαφορών (Online Dispute Resolution – ODR)³² – με δυνατότητα διεξαγωγής εν όλω ή εν μέρει με ηλεκτρονικά μέσα, υπό προϋποθέσεις διασφάλισης ταυτοπροσωπίας και τήρησης των αρχών της διαδικασίας. Για διαφορές αξίας έως 600 ευρώ η ηλεκτρονική διεξαγωγή είναι υποχρεωτική³³, εκτός εάν κάποιος μέρος δεν έχει πρόσβαση σε ηλεκτρονικά μέσα. Η πρωτοβουλία αυτή αποτελεί βασικό άξονα του ψηφιακού μετασχηματισμού της δικαιοσύνης με στόχο την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας του δικαστικού συστήματος, τη μείωση του φόρτου των δικαστηρίων ενώ εναρμονίζεται με τις διεθνείς πρωτοβουλίες της Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για το Διεθνές Εμπορικό Δίκαιο (UNCITRAL) για την ηλεκτρονική επίλυση μικροδιαφορών.

Ως προς την εκτελεστότητα η συμφωνία διαμεσολάβησης αποκτά δεσμευτικό χαρακτήρα όταν μετατραπεί σε δημόσιο έγγραφο ενώπιον συμβολαιογράφου, ο οποίος ελέγχει νομιμότητα, τήρηση απαιτήσεων και προστασία δικαιωμάτων (ιδίως καταναλωτών)³⁴. Η συμβολαιογραφική παρέμβαση αν και θεωρείται ότι προσφέρει ασφάλεια δικαίου, συνεπάγεται όμως πρόσθετο κόστος και διαφοροποιεί τη διαμεσολάβηση από τη διαιτητική απόφαση που είναι αυτοτελώς εκτελεστή, σημείο που τροφοδοτεί τον δημόσιο διάλογο για μελλοντικές παρεμβάσεις.

Οι διαμεσολαβητές οφείλουν να πληρούν αυστηρά κριτήρια θεωρητικής κατάρτισης και κυρίως πρακτικής εκπαίδευσης διάρκειας 100 έως και 300 ωρών αλλά και κανόνες δεοντολογίας, να διαθέτουν ασφάλιση αστικής ευθύνης και να τηρούν τις αρχές της αμεροληψίας και ουδετερότητας, με ευθύνη σε περίπτωση δόλου, αμέλειας ή κακής πίστης³⁵. Σε σύνθετες υποθέσεις, όπως οικογενειακές ή πολυμερείς εμπορικές, επιτρέπεται η συμμετοχή περισσότερων διαμεσολαβητών με εξειδικευμένες γνώσεις ως εμπειρογνώμονες, με ενημέρωση των μερών για τυχόν πρόσθετο κόστος. Οι φορείς διαμεσολάβησης τόσο οι δημόσιοι όσο και οι ιδιωτικοί, υπάγονται υποχρεωτικά στο Μητρώο Διαμεσολαβητών και Φορέων του Υπουργείου Δικαιοσύνης, το οποίο όχι μόνο ελέγχει τη συμμόρφωση τους με συγκεκριμένα ποιοτικά πρότυπα αλλά δύναται να επιβάλει ποινές διαγραφής επί μη συμμόρφωσης.

2.3 Πορτογαλία

Η Πορτογαλία διαθέτει ένα από τα πλέον οργανωμένα και λειτουργικά συστήματα διαμεσολάβησης στην Ευρώπη, το οποίο αναγνωρίζεται ως πρότυπο εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης· αναπτύχθηκε στο πλαίσιο ενός ευρύτερου στρατηγικού σχεδιασμού για τον εκσυγχρονισμό της δικαιοσύνης³⁶. Κατά την περίοδο 2020–2025,

²⁸ Βλ. ανωτέρω υποσημ. 21

²⁹ Ομοίως

³⁰ Martell, R.P. and Vilalta A.E. (2012), Overview of the new normative on mediation in Spain, Αναρτήθηκε 20 Αυγούστου 2012: <https://mediate.com/new-normative-on-mediation-in-spain-part-one> [Προσπελάστηκε 02/10/2025]

³¹ Βλ. ανωτέρω υποσημ. 26, 27

³² Ομοίως

³³ Βλ. ανωτέρω υποσημ. 23

³⁴ Ομοίως

³⁵ Ομοίως

³⁶ Schmidt, J. P. (2012), 'Mediation in Portugal: Growing Up in a Sheltered Home', in Hopt, J.K. and Steffek F. (eds), Mediation: Principles and Regulation in Comparative Perspective (Oxford, 2012; online edn, Oxford Academic, 24 Jan. 2013), διαθέσιμο: <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199653485.003.0015> [Προσπελάστηκε 20/10/2025]

η χώρα προχώρησε σε σειρά νομοθετικών και θεσμικών παρεμβάσεων που ενίσχυσαν τη διαμεσολάβηση, τη διαιτησία και τους τοπικούς μηχανισμούς επίλυσης διαφορών³⁷. Η διαμεσολάβηση αποτελεί βασικό μηχανισμό εναλλακτικής επίλυσης διαφορών, ισότιμο με τη διαιτησία, και ρυθμίζεται από το Νόμο 29/2013 (Lei n.º 29/2013), που καθορίζει το εθνικό πλαίσιο για τη διαμεσολάβηση, ορίζοντας τις γενικές αρχές που τη διέπουν, τους κανόνες που εφαρμόζονται στις αστικές και εμπορικές υποθέσεις, καθώς και το καθεστώς των διαμεσολαβητών³⁸. Ο νόμος αυτός θεμελιώνεται στις αρχές της εθελοντικότητας, της εμπιστευτικότητας, της αμεροληψίας και της εκτελεστότητας των συμφωνιών.

Στο πλαίσιο του πορτογαλικού συστήματος, η διαμεσολάβηση διεξάγεται είτε από δημόσιες είτε από ιδιωτικές οντότητες³⁹. Η δημόσια διαμεσολάβηση παρέχεται υπό την εποπτεία του Υπουργείου Δικαιοσύνης, μέσω πιστοποιημένων διαμεσολαβητών εγγεγραμμένων στο επίσημο μητρώο, και καλύπτει κυρίως οικογενειακές, εργατικές και ποινικές υποθέσεις. Αντιθέτως, η ιδιωτική διαμεσολάβηση διεξάγεται από ανεξάρτητους επαγγελματίες ή ιδιωτικούς φορείς που λειτουργούν εκτός του δημόσιου συστήματος, με μεγαλύτερη ευελιξία ως προς τη διαδικασία και τις αμοιβές που προσαρμόζονται στις ανάγκες των μερών.

Η εκπαίδευση των διαμεσολαβητών παρέχεται από πιστοποιημένους ιδιωτικούς φορείς, εγκεκριμένους από τη Γενική Διεύθυνση Πολιτικής για τη Δικαιοσύνη – Direção-Geral da Política de Justiça (DGPJ) – του Υπουργείου Δικαιοσύνης⁴⁰, η οποία τηρεί το επίσημο μητρώο στο οποίο είναι υποχρεωμένοι να εγγράφονται όλοι οι πιστοποιημένοι διαμεσολαβητές ενώ εποπτεύει τη δημόσια διαμεσολάβηση μέσω του Γραφείου Εναλλακτικής Επίλυσης Διαφορών – Gabinete de Resolução Alternativa de Litígios (GRAL)⁴¹. Η DGPJ δεν αναλαμβάνει την επιλογή διαμεσολαβητών, αλλά εγγυάται τη διαφάνεια και την ποιότητα των διαδικασιών.

Η διαμεσολάβηση είναι εθελοντική και βασίζεται στην αρχή της εμπιστευτικότητας, η οποία μπορεί να αρθεί μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις, όπως για λόγους δημόσιας τάξης ή για την προστασία του ανώτερου συμφέροντος του παιδιού. Ο διαμεσολαβητής ενεργεί ως ουδέτερο και ανεξάρτητο τρίτο πρόσωπο, χωρίς εξουσία επιβολής δεσμευτικής απόφασης, διευκολύνοντας τον διάλογο και τη διαπραγμάτευση μεταξύ των μερών. Οι συμφωνίες που προκύπτουν από τη διαδικασία είναι εκτελεστές χωρίς ανάγκη δικαστικής επικύρωσης, υπό τον όρο ότι πληρούνται οι νόμιμες προϋποθέσεις και ότι η διαδικασία διεξήχθη από διαμεσολαβητή εγγεγραμμένο στο επίσημο μητρώο του Υπουργείου Δικαιοσύνης ο οποίος υποχρεούται να συμμορφώνεται με τον Ευρωπαϊκό Κώδικα Δεοντολογίας και να διαθέτει επαρκή επαγγελματική κατάρτιση και ασφάλιση αστικής ευθύνης⁴².

Το κόστος της δημόσιας διαμεσολάβησης είναι χαμηλό, προκειμένου να εξασφαλίζεται η πρόσβαση των πολιτών. Για τις οικογενειακές και εργατικές υποθέσεις προβλέπεται τέλος περίπου 50 ευρώ ανά συμμετέχοντα, με απαλλαγές σε περιπτώσεις νομικής συνδρομής ή δικαστικής παραπομπής. Η ποινική διαμεσολάβηση παρέχεται δωρεάν, ενώ στα ειρηνοδικεία, εφόσον επιτευχθεί συμφωνία, κάθε μέρος καταβάλλει τέλος 25 ευρώ. Αντίθετα, στην ιδιωτική διαμεσολάβηση το κόστος καθορίζεται ελεύθερα από τα μέρη και τον διαμεσολαβητή, ανάλογα με τη φύση και τη διάρκεια της υπόθεσης.

Επιπλέον, από την 1η Σεπτεμβρίου 2023, η διαμεσολάβηση κατέστη υποχρεωτική για διαφορές που απορρέουν από σχέσεις ενοικίασης, πριν από την προσφυγή στα δικαστήρια ενώ θεσπίστηκε και ο ρόλος του διαμεσολαβητή τοπικής στέγασης, αρμόδιου για την επίλυση διαφορών που σχετίζονται με καταλύματα βραχυχρόνιας μίσθωσης, με στόχο την πρόληψη συγκρούσεων σε περιοχές με αυξημένη τουριστική δραστηριότητα⁴³. Παράλληλα ενισχύεται η χρήση της διαμεσολάβησης στον εργασιακό τομέα, μέσω μηχανισμών συμφιλίωσης και συλλογικής διαπραγμάτευσης, καθώς και στον τομέα προστασίας των καταναλωτών, με το Διάταγμα-Νόμο 114-A/2023 (Decreto-Lei n.º 114-A/2023), το οποίο ενσωματώνει την Οδηγία (ΕΕ) 2020/1828 για τις συλλογικές αγωγές⁴⁴.

³⁷ OECD (2024), Modernisation of the Justice Sector in Portugal, OECD Publishing, Paris, διαθέσιμο: <https://doi.org/10.1787/cbde9a7a-en> [Προσπελάστηκε 20/10/2025]

³⁸ Ministério da Justiça, Law No. 29/2013, of April 19, General Principles Applicable to Mediation – Civil and Commercial Mediation (updated version), διαθέσιμο:

https://dgpj.justica.gov.pt/English/Alternative-Dispute-Resolution?pk_vid=8389d1209c35cab8177331017754c7c2 [Προσπελάστηκε 20/10/2025]

³⁹ Ministério da Justiça, Dispute Resolution <https://justica.gov.pt/Resolucao-de-litigios> [Προσπελάστηκε 20/10/2025]

⁴⁰ Ομοίως

⁴¹ Ομοίως

⁴² European e-Justice Portal: Mediation, Mediation in EU Countries _Portugal, διαθέσιμο:

https://e-justice.europa.eu/topics/taking-legal-action/mediation/mediation-eu-countries/pt_en [Προσπελάστηκε 20/10/2025]

⁴³ Βλ. ανωτέρω υποσημ. 37, 38, 39

⁴⁴ Ομοίως

Σημαντική στην ενίσχυση του θεσμού της διαμεσολάβησης είναι και η συμβολή των Ειρηνοδικείων (Julgados de Paz)⁴⁵. Τα Ειρηνοδικεία στην Πορτογαλία είναι ένας ειδικός τύπος δικαστηρίου που βρίσκεται κοντά στους πολίτες, θεσμοθετημένος με το Νόμο 78/2001, (Lei dos Julgados de Paz) με σκοπό την προώθηση της γρήγορης, απλής και οικονομικής επίλυσης των διαφορών χωρίς να απαιτείται η πλήρης διαδικασία των τακτικών δικαστηρίων. Τα Julgados de Paz επιλαμβάνονται αστικών διαφορών μικρής οικονομικής αξίας, συνήθως έως 15.000 ευρώ, και είναι επίσημοι θεσμοί της Δικαιοσύνης, με δικαστικές αρμοδιότητες όπως τα δικαστήρια, αλλά με απλουστευμένη λειτουργία, χαμηλότερο κόστος και έμφαση στην επίτευξη συμφωνιών μέσω διαμεσολάβησης⁴⁶. Οι Ειρηνοδίκες είναι δικαστές ειδικού καθεστώτος και όχι δικαστές καριέρας, εγγεγραμμένοι σε ειδικό μητρώο, που επιλέγονται από το Υπουργείο Δικαιοσύνης μέσω διαγωνισμού για συγκεκριμένη θητεία, συνάπτοντας συμβάσεις παροχής δημόσιας υπηρεσίας ορισμένου χρόνου⁴⁷.

Η διαδικασία στα Julgados de Paz ξεκινά υποχρεωτικά με διαμεσολάβηση και, σε περίπτωση αποτυχίας, ακολουθεί απλοποιημένη εκδίκαση των υποθέσεων. Τα αρχικά τέλη που καταβάλλονται για την έναρξη διαδικασίας είναι χαμηλά και προβλέπονται από επίσημες ρυθμίσεις. Εάν υπάρχει συμφωνία μέσω διαμεσολάβησης το συνολικό κόστος είναι περίπου 50 ευρώ και επιμερίζεται μεταξύ των δύο μερών, σε περίπτωση εκδίκασης τελικά της υπόθεσης η ηττημένη πλευρά πληρώνει το ποσό των 70 ευρώ, ενώ σε περίπτωση μερικής απόρριψης, ο Ειρηνοδίκης αποφασίζει πως διαμοιράζονται οι δαπάνες.

Οι αποφάσεις των Julgados de Paz έχουν νομική ισχύ και δεσμεύουν τα μέρη ενώ σε κάποιες περιπτώσεις, υπάρχει δυνατότητα έφεσης υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις στα πρωτοβάθμια δικαστήρια. Οποιοσδήποτε πολίτης ή επιχείρηση που εμπίπτει στην αρμοδιότητα του Ειρηνοδικείου μπορεί να ξεκινήσει διαδικασία, συνήθως με μια απλοποιημένη υπεύθυνη δήλωση και χωρίς να απαιτείται δικηγόρος (αν και δικηγόρος μπορεί να παρίσταται). Υπάρχει ένα εθνικό δίκτυο με περίπου 25-26 Ειρηνοδικείων που καλύπτουν δεκάδες δήμους. Τα Julgados de Paz λειτουργούν ως συνεργασία ανάμεσα στο πορτογαλικό Υπουργείο Δικαιοσύνης και τις τοπικές αυτοδιοικήσεις ή άλλους δημόσιους φορείς. Η χρηματοδότηση μοιράζεται μεταξύ του κράτους (που καλύπτει το μισθολογικό κόστος των Ειρηνοδικών) και των τοπικών αρχών, συνηθέστερα των Δήμων (που καλύπτουν τα υπόλοιπα λειτουργικά έξοδα). Το σύστημα έχει αναδειχθεί διεθνώς ως μια καλή πρακτική και χαρακτηριστικό παράδειγμα άσκησης «δικαιοσύνης εγγύτητας», αν και αντιμετωπίζει προκλήσεις ως προς τη εκτεταμένη χρήση του από το ευρύ κοινό, την επαρκή γεωγραφική κάλυψη, αλλά και θέματα που σχετίζονται με τη χρηματοδότηση⁴⁸.

Καθοριστικό ρόλο επίσης στον εκσυγχρονισμό των εναλλακτικών μορφών επίλυσης διαφορών διαδραματίζει στην Πορτογαλία και η ψηφιακή πλατφόρμα RAL+, που θεσπίστηκε με το Διάταγμα-Νόμο 26/2024 (Decreto-Lei n.º 26/2024)⁴⁹. Πρόκειται για μια ενιαία ψηφιακή υπηρεσία που επιτρέπει σε πολίτες, επιχειρήσεις και επαγγελματίες να ζητούν πληροφορίες για τις διαθέσιμες μεθόδους εναλλακτικής επίλυσης διαφορών, να ξεκινούν διαδικασίες διαμεσολάβησης (π.χ. αίτηση διαμεσολάβησης ή έναρξη διαδικασίας σε ειρηνοδικείο), να παρακολουθούν την πορεία των υποθέσεών τους, να διαχειρίζονται τα σχετικά έγγραφα και να λαμβάνουν ειδοποιήσεις ψηφιακά. Η ψηφιοποίηση συμβάλλει στη μείωση της γραφειοκρατίας και στην ενίσχυση της διαφάνειας, σύμφωνα με τις ευρωπαϊκές στρατηγικές για την ηλεκτρονική δικαιοσύνη.

2.4 Αυστρία

Η Αυστρία θεωρείται πρωτοπόρος στην ανάπτυξη της διαμεσολάβησης στην Ευρώπη, καθώς εισήγαγε το θεσμό ήδη από το 1994-1995 μέσω πιλοτικών προγραμμάτων σε δικαστήρια της Βιέννης και του Σάλτσμπουργκ για οικογενειακές υποθέσεις. Το αυστριακό σύστημα διαμεσολάβησης βασίζεται στο Νόμο περί Διαμεσολάβησης σε Αστικές Υποθέσεις (Zivilrechts-Mediations-Gesetz), που τέθηκε σε ισχύ το 2003 και αποτέλεσε έναν από τους πρώτους ολοκληρωμένους νόμους διαμεσολάβησης στην Ευρώπη, λειτουργώντας ως πρότυπο για άλλες ευρωπαϊκές έννομες τάξεις⁵⁰.

⁴⁵ Ομοίως

⁴⁶ Βλ. ανωτέρω υποσημ. 42

⁴⁷ Βλ. ανωτέρω υποσημ. 39

⁴⁸ Βλ. ανωτέρω υποσημ. 37

⁴⁹ Ομοίως

⁵⁰ Roth, M. and Gherdane D. (2012), 'Mediation in Austria: The European Pioneer in Mediation Law and Practice', in Hopt, J.K. and Steffek F. (eds), Mediation: Principles and Regulation in Comparative Perspective (Oxford, 2012; online edn, Oxford Academic, 24 Jan. 2013), διαθέσιμο:

<https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199653485.003.0004> [Προσπελάστηκε 26/10/2025]

Το Υπουργείο Δικαιοσύνης διατηρεί επίσημο κατάλογο εγγεγραμμένων διαμεσολαβητών και είναι υπεύθυνο για την εποπτεία και την τήρηση των θεσμικών προϋποθέσεων⁵¹. Η εγγραφή προϋποθέτει αυστηρά κριτήρια, όπως ηλικία άνω των 28 ετών, επαγγελματική επάρκεια, προσκόμιση ποινικού μητρώου, ασφάλιση επαγγελματικής ευθύνης και δήλωση περιοχής δραστηριότητας⁵². Το σύστημα εστιάζει κυρίως στη διαμεσολάβηση εκτός δικαστηρίου, προσφέροντας παράλληλα σημαντικά διαδικαστικά πλεονεκτήματα, όπως η αναστολή των προθεσμιών παραγραφής κατά τη διάρκεια της διαδικασίας⁵³.

Η διασύνδεση της διαμεσολάβησης με το δικαστικό σύστημα παραμένει εθελοντική, με τα μέρη να έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν τη διαδικασία διαμεσολάβησης εφόσον το επιθυμούν⁵⁴. Σε ορισμένες κατηγορίες διαφορών, όπως γειτονικές διαφορές, απαιτείται πριν από την κατάθεση αγωγής προσπάθεια φιλικού διακανονισμού, η οποία μπορεί να πραγματοποιηθεί μέσω διαμεσολάβησης εφόσον τα μέρη συμφωνήσουν⁵⁵. Δεν προβλέπεται γενικευμένη υποχρεωτικότητα ούτε θεσμική παραπομπή από τα δικαστήρια, όπως συμβαίνει σε άλλα ευρωπαϊκά συστήματα. Έτσι, η αυστριακή προσέγγιση επικεντρώνεται στη βούληση των μερών και στην ενίσχυση της κουλτούρας συνεργασίας εκτός δικαστηρίων.

Η εκπαίδευση των διαμεσολαβητών είναι ιδιαίτερα απαιτητική και ρυθμισμένη, διαρκεί περίπου τρία εξάμηνα, περιλαμβάνει 365 ώρες εκπαίδευσης σύμφωνα με την Εκπαιδευτική Διάταξη (Zivilrechts-Mediations-Ausbildungsverordnung). Το πρόγραμμα καλύπτει τεχνικές επικοινωνίας και ανάλυσης συγκρούσεων, διαπραγματευτικές δεξιότητες, νομικές και ψυχοκοινωνικές αρχές, καθώς και εξειδικεύσεις ανά τομέα (π.χ. οικογενειακό, εμπορικό ή περιβαλλοντικό δίκαιο)⁵⁶. Για ορισμένες επαγγελματικές ομάδες, όπως δικηγόρους, ψυχολόγους, ψυχοθεραπευτές και κοινωνικούς λειτουργούς, προβλέπονται συντομότερα προγράμματα λόγω σχετικής εμπειρίας. Οι εγγεγραμμένοι διαμεσολαβητές υποχρεούνται επίσης σε διαρκή επιμόρφωση⁵⁷, ενώ για τους δικαστές η εκπαίδευση στη διαμεσολάβηση δεν είναι υποχρεωτική σε ομοσπονδιακό επίπεδο, αλλά παρέχονται εξειδικευμένα σεμινάρια σε όσους επιθυμούν να εντάξουν μεθόδους διαμεσολάβησης στο έργο τους.

Η διαμεσολάβηση εφαρμόζεται σε ευρύ φάσμα υποθέσεων, όπως οικογενειακές, οικονομικές, γειτονικές, περιβαλλοντικές και σχολικές διαφορές, αλλά και στον δημόσιο τομέα. Ιδιαίτερη βαρύτητα αποδίδεται στην οικογενειακή διαμεσολάβηση, η οποία επιδοτείται από το κράτος μέσω του Τμήματος Οικογενειών και Νεολαίας του Ομοσπονδιακού Καγκελαρίου, ενισχύοντας την κοινωνική προσβασιμότητα του θεσμού⁵⁸.

Σημαντικές καινοτομίες του αυστριακού μοντέλου περιλαμβάνουν την ανάπτυξη υβριδικών διαδικασιών που συνδυάζουν διαμεσολάβηση και διαιτησία (arb-med ή med-arb), ιδιαίτερα μέσω του Διεθνούς Κέντρου Διαιτησίας της Βιέννης (Vienna International Arbitral Centre-VIAC). Το VIAC έχει πρωτοστατήσει στην εισαγωγή τέτοιων ευέλικτων μηχανισμών επίλυσης διαφορών, προσφέροντας διαδικασίες προσαρμοσμένες στις ανάγκες των μερών, ειδικά σε διεθνείς εμπορικές υποθέσεις, όπου η ταχύτητα, η εμπιστευτικότητα και η αποδοχή της λύσης έχουν καθοριστική σημασία⁵⁹.

Η συλλογή και ανάλυση στατιστικών στοιχείων για τη διαμεσολάβηση πραγματοποιείται συστηματικά από το Υπουργείο Δικαιοσύνης, το οποίο διαχειρίζεται τον επίσημο κατάλογο διαμεσολαβητών. Οι διαμεσολαβητές και τα κέντρα διαμεσολάβησης υποβάλλουν περιοδικές αναφορές, οι οποίες περιλαμβάνουν δεδομένα σχετικά με τον αριθμό των ολοκληρωμένων υποθέσεων, τους τομείς εφαρμογής, τα ποσοστά επιτυχίας και τη διάρκεια των διαδικασιών⁶⁰. Τα δεδομένα αυτά χρησιμοποιούνται για πολιτικό σχεδιασμό, αναγνώριση αναγκών επιμόρφωσης και αξιολόγηση του θεσμού. Το 2024, οι παραπομπές από τα δικαστήρια αυξήθηκαν κατά 21%

⁵¹ European e-Justice Portal: Mediation, Mediation in EU Countries _Austria, διαθέσιμο:

https://e-justice.europa.eu/topics/taking-legal-action/mediation/mediation-eu-countries/at_en

[Προσπελάστηκε 26/10/2025]

⁵² Ομοίως

⁵³ Informationen und Services der österreichischen Verwaltung

https://www.oesterreich.gv.at/de/themen/familie_und_partnerschaft/partnerschaft-und-ehe/scheidung/Seite.100800

[Προσπελάστηκε 26/10/2025]

⁵⁴ JustizOnline, die digitalen Informations- und Serviceangebote der österreichischen Justiz, Qualifizierte PersonenInformationen für Mediator:innen

<https://justizonline.gv.at/jop/web/mediatoren/informationen> [Προσπελάστηκε 26/10/2025]

⁵⁵ Global legal insights, Practice areas, Litigation & Dispute Resolution Laws and Regulations 2025, Austria <https://www.globallegalinsights.com/practice-areas/litigation-and-dispute-resolution-laws-and-regulations/austria>

[Προσπελάστηκε 26/10/2025]

⁵⁶ Das Österreichische Netzwerk Mediation, Aus- und Weiterbildung,

<https://www.netzwerk-mediation.at/content/aus-und-weiterbildung> [Προσπελάστηκε 26/10/2025]

⁵⁷ Ομοίως

⁵⁸ Βλ. ανωτέρω υποσημ. 53,54

⁵⁹ Vienna International Arbitral Centre <https://www.viac.eu/en/about-viac> [Προσπελάστηκε 26/10/2025]

⁶⁰ Österreichischer Bundesverband für Mediation (ÖBM), Mediation

<https://www.oebm.at/mediation/aus-und-fortbildung-eintragung> [Προσπελάστηκε 26/10/2025]

σε σχέση με το προηγούμενο έτος, φτάνοντας τις 945, κυρίως σε οικογενειακές υποθέσεις, όπως διατροφές, επιμέλεια και επικοινωνία με τέκνα. Παρότι το ποσοστό αυτό παραμένει κάτω του 1% των ετησίων αστικών και εμπορικών διαφορών, αποδεικνύει αυξανόμενη εμπιστοσύνη των πολιτικών και δικαστικών λειτουργιών στη διαδικασία⁶¹. Την ίδια χρονιά, σε διεθνές επίπεδο, το 23% των υποθέσεων του VIAC αφορούσε διαδίκους από την Αυστρία, γεγονός που επιβεβαιώνει τη θέση της χώρας ως περιφερειακού κόμβου εναλλακτικής επίλυσης διαφορών στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη⁶².

Σύμφωνα με το Νόμο περί Διαμεσολάβησης σε Αστικές Υποθέσεις, οι συμφωνίες που επιτυγχάνονται μέσω διαμεσολάβησης δεν είναι αυτομάτως εκτελεστές. Για να αποκτήσουν εκτελεστικότητα, πρέπει να επικυρωθούν από δικαστήριο ή να καταρτιστούν ενώπιον συμβολαιογράφου. Η συμφωνία λαμβάνει τη μορφή συμβιβασμού (Vergleich) ή συμβολαιογραφικού εγγράφου (Notariatsakt), τα οποία αποκτούν πλήρη νομική ισχύ και καθίστανται εκτελεστά⁶³. Το σύστημα αυτό παρέχει ασφάλεια δικαίου και θεσμική αξιοπιστία, ενισχύοντας την εμπιστοσύνη των μερών στη διαμεσολάβηση ως νόμιμο και αποτελεσματικό μέσο επίλυσης διαφορών στην Αυστρία.

2.5. Γερμανία

Το γερμανικό σύστημα διαμεσολάβησης βασίζεται στον Νόμο περί Διαμεσολάβησης (Mediationsgesetz – MediationsG) που τέθηκε σε ισχύ τον Ιούλιο του 2012, ενσωματώνοντας την Ευρωπαϊκή Οδηγία 2008/52/ΕΚ στο εθνικό δίκαιο⁶⁴. Ο νόμος καθορίζει τις βασικές αρχές της διαμεσολάβησης, τις προϋποθέσεις άσκησης του επαγγέλματος του διαμεσολαβητή, καθώς και τη σχέση της διαμεσολάβησης με το δικαστικό σύστημα.

Η Γερμανία διαθέτει ένα πολυεπίπεδο και αποκεντρωμένο σύστημα εποπτείας της διαμεσολάβησης, με αρμοδιότητες τόσο σε ομοσπονδιακό όσο και σε κρατικό επίπεδο⁶⁵. Η συντονισμένη λειτουργία των κρατικών φορέων, των επαγγελματικών συλλόγων και των δικαστικών αρχών διασφαλίζει την ποιότητα και την αποτελεσματικότητα της διαδικασίας διαμεσολάβησης. Η εφαρμογή και εποπτεία είναι καταναμεμημένες στα ομόσπονδα κράτη (Bundesländer), καθένα από τα οποία έχει την αρμοδιότητα να οργανώνει την εκπαίδευση των διαμεσολαβητών και να θεσπίζει συμπληρωματικούς κανόνες που ανταποκρίνονται στις τοπικές ανάγκες⁶⁶. Για παράδειγμα, το κρατίδιο της Βαυαρίας έχει θεσπίσει ειδικούς κανονισμούς εκπαίδευσης και πιστοποίησης των διαμεσολαβητών.

Το Ομοσπονδιακό Υπουργείο Δικαιοσύνης και Προστασίας των Καταναλωτών (BMJV) είναι υπεύθυνο για τη χάραξη της γενικής πολιτικής και την έκδοση κανονιστικών πράξεων που αφορούν τη διαμεσολάβηση⁶⁷. Συγκεκριμένα, το BMJV έχει εκδώσει το Νόμο Διαμεσολάβησης (Mediationsgesetz – MediationsG) και τη σχετική Κανονιστική Πράξη Εκπαίδευσης Διαμεσολαβητών (Zivilrechts-Mediations-Ausbildungsverordnung – ZMediatAusbV), οι οποίες καθορίζουν τις απαιτήσεις για την εκπαίδευση, πιστοποίηση και συνεχιζόμενη κατάρτιση των διαμεσολαβητών. Η εποπτεία της ποιότητας των υπηρεσιών ασκείται κυρίως από επαγγελματικούς συλλόγους, όπως ο Ομοσπονδιακός Σύνδεσμος Διαμεσολάβησης (Bundesverband Mediation – BM) και η Γερμανική Εταιρεία Διαμεσολάβησης (Deutsche Gesellschaft für Mediation – DGM), οι οποίοι παρέχουν πιστοποίηση, εκπαίδευση και υποστήριξη στα μέλη τους, ενώ εφαρμόζουν αυστηρούς κανόνες δεοντολογίας⁶⁸. Επιπλέον, η δικαστική διαμεσολάβηση (Güterichterverfahren) εντάσσεται οργανικά

⁶¹ Βλ. ανωτέρω υποσημ. 53,54,59,60

⁶² Ομοίως

⁶³ International Mediation Institute (IMI), EU-EEA Legislation on Mediation, Austria

<https://imimediation.org/resources/eu-eea-legislation-on-mediation> [Προσπελάστηκε 26/10/2025]

⁶⁴ German Federal Ministry of Justice and the Federal Office of Justice, Mediation Act of 21 July 2012 (Federal Law Gazette I, p. 1577), as last amended by Article 135 of the Statutory Instrument of 31 August 2015, διαθέσιμο: www.gesetze-im-internet.de [Προσπελάστηκε 01/11/2025]

⁶⁵ Tochtermann, P. (2012), 'Mediation in Germany: The German Mediation Act—Alternative Dispute Resolution at the Crossroads', in Hopt, J.K. and Steffek F. (eds), Mediation: Principles and Regulation in Comparative Perspective (Oxford, 2012; online edn, Oxford Academic, 24 Jan. 2013), διαθέσιμο:

<https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199653485.003.0008> [Προσπελάστηκε 01/11/2025]

⁶⁶ Tenczek, Th. and Looze, S. (2012), Mediation 'made in Germany', a quality product, Australasian Dispute Resolution Journal, 23, pp 61–70, διαθέσιμο:

https://www.researchgate.net/publication/228096531_Mediation_made_in_Germany_-_a_quality_product#fullTextFileContent [Προσπελάστηκε 01/11/2025]

⁶⁷ European e-Justice Portal: Mediation, Mediation in EU Countries_Germany, διαθέσιμο:

https://e-justice.europa.eu/topics/taking-legal-action/mediation/mediation-eu-countries/de_en

[Προσπελάστηκε 01/11/2025]

⁶⁸ Ομοίως

στο δικαστικό σύστημα, με ειδικά εκπαιδευμένους δικαστές που λειτουργούν ως ουδέτεροι διαμεσολαβητές χωρίς δικαιοδοσία έκδοσης αποφάσεων⁶⁹, ενισχύοντας έτσι την εμπιστοσύνη και την αποτελεσματικότητα της διαδικασίας.

Η εκπαίδευση των διαμεσολαβητών βασίζεται στον Νόμο περί Διαμεσολάβησης και τη σχετική Κανονιστική Πράξη Εκπαίδευσης Διαμεσολαβητών⁷⁰. Για την απόκτηση του τίτλου του πιστοποιημένου διαμεσολαβητή απαιτείται ολοκλήρωση τουλάχιστον 120 ωρών δια ζώσης εκπαίδευσης, η οποία περιλαμβάνει θεωρητική κατάρτιση, πρακτική άσκηση και επίβλεψη. Ο υποψήφιος οφείλει να διενεργήσει τουλάχιστον μία διαμεσολάβηση ως κύριος ή συνδιαμεσολαβητής και να συμμετάσχει σε εποπτευόμενη αξιολόγηση. Μετά την πιστοποίηση, υποχρεούνται εντός διετίας να πραγματοποιήσει τέσσερις επιπλέον διαμεσολαβήσεις υπό επίβλεψη και να συμμετέχει σε συνεχιζόμενη επιμόρφωση τουλάχιστον 40 ωρών ανά τετραετία. Η εκπαίδευση καλύπτει τεχνικές επικοινωνίας, διαπραγμάτευσης, νομικές και ψυχολογικές πτυχές⁷¹, καθώς και εξειδικευμένα θέματα ανάλογα με το αντικείμενο.

Οι δικαστές που συμμετέχουν στη δικαστική διαμεσολάβηση υποβάλλονται σε ειδική εκπαίδευση μέσω σεμιναρίων που διοργανώνονται από δικαστικές σχολές και εξειδικευμένα ιδρύματα⁷², εστιάζοντας στις τεχνικές διαμεσολάβησης, τη διευκόλυνση διαλόγου και την επίτευξη συμβιβασμού. Έτσι, η Γερμανία προωθεί την κουλτούρα συναινετικής δικαιοσύνης και ενισχύει την εμπλοκή του δικαστικού σώματος στην ειρηνική επίλυση διαφορών.

Η διαμεσολάβηση στη Γερμανία δεν είναι υποχρεωτική κατά κανόνα, αλλά εφαρμόζεται μέσα από συνδυασμό προαιρετικών και υποχρεωτικών μηχανισμών, ανάλογα με τη φύση της διαφοράς. Σε ορισμένες κατηγορίες, όπως οι γειτονικές διαφορές, η διαμεσολάβηση αποτελεί προϋπόθεση προσφυγής στη δικαιοσύνη, ενώ σε άλλες, όπως οικογενειακές υποθέσεις, μπορεί να επιβληθεί με δικαστική εντολή ή να προταθεί από το δικαστήριο⁷³. Στις περισσότερες αστικές και εμπορικές υποθέσεις, παραμένει προαιρετική και ενθαρρύνεται μέσω θεσμικών κινήτρων και δικαστικών παραπομπών. Το δικαστήριο μπορεί να προτείνει ή να επιβάλει στα μέρη να προσπαθήσουν να επιλύσουν τη διαφορά με διαμεσολάβηση πριν συνεχιστεί η δικαστική διαδικασία, ή να παραπέμψει την υπόθεση στη διαδικασία της δικαστικής διαμεσολάβησης (Güterichterverfahren), συμβάλλοντας ουσιαστικά στην αποσυμφόρηση των δικαστηριακών και την ταχύτερη διευθέτηση διαφορών⁷⁴.

Η συλλογή στατιστικών δεδομένων στη Γερμανία είναι αποσπασματική και πραγματοποιείται κυρίως από ιδιωτικούς φορείς και επαγγελματικές ενώσεις, όπως ο Ομοσπονδιακός Σύνδεσμος Διαμεσολάβησης (Bundesverband MEDIATION e.V. – BMEV), και το Ίδρυμα Επιστημών Διαμεσολάβησης (Institut für Mediationswissenschaften – IfMW). Η έλλειψη κεντρικής υποχρεωτικής καταγραφής περιορίζει την πλήρη αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας της διαμεσολάβησης και τη συγκρισιμότητα των δεδομένων σε εθνικό επίπεδο.

Όσον αφορά την εκτελεστότητα, τα πρακτικά διαμεσολάβησης δεν έχουν αυτοδικαίως ισχύ εκτελεστού τίτλου⁷⁵. Το αποτέλεσμα της διαμεσολάβησης δεσμεύει τα μέρη συμβατικά, αλλά δεν μπορεί να εκτελεστεί αναγκαστικά χωρίς νομική επικύρωση. Για να αποκτήσει εκτελεστότητα, απαιτείται είτε δικαστική επικύρωση, ώστε να λάβει τη μορφή απόφασης, είτε συμβολαιογραφική πράξη.

2.6 Γαλλία

Η διαμεσολάβηση αποτελεί έναν από τους βασικούς μηχανισμούς εναλλακτικής επίλυσης διαφορών στη Γαλλία⁷⁶, ενσωματώνοντας την έννοια της φιλικής επίλυσης διαφορών στο νομικό σύστημα της χώρας. Από το

⁶⁹ Global legal insights, Practice areas, Litigation & Dispute Resolution Laws and Regulations 2025, Germany <https://www.globallegalinsights.com/practice-areas/litigation-and-dispute-resolution-laws-and-regulations/germany> [Προσπελάστηκε 01/11/2025]

⁷⁰ Ομοίως

⁷¹ Kluwer Mediation Blog, Greg Bond, What Is a "Certified Mediator"? New Regulation in Germany, Αναρτήθηκε 27 Σεπτεμβρίου 2016,

<https://legalblogs.wolterskluwer.com/mediation-blog/what-is-a-certified-mediator-new-regulation-in-germany-published> [Προσπελάστηκε 01/11/2025]

⁷² Βλ. ανωτέρω υποσημ. 67, 69, 71

⁷³ Ομοίως

⁷⁴ Βλ. ανωτέρω υποσημ. 67

⁷⁵ Ομοίως

⁷⁶ European e-Justice Portal: Mediation, Mediation in EU Countries_ France, διαθέσιμο:

https://e-justice.europa.eu/topics/taking-legal-action/mediation/mediation-eu-countries/fr_en [Προσπελάστηκε 08/11/2025]

1995, η Γαλλία διαθέτει ένα θεσμικό πλαίσιο για τη διαμεσολάβηση, το οποίο έχει εξελιχθεί με την πάροδο των ετών ώστε να ανταποκρίνεται στις ανάγκες τόσο των πολιτών όσο και των επιχειρήσεων. Στη Γαλλία, η διαμεσολάβηση διακρίνεται σε δύο βασικές κατηγορίες: τη δικαστική διαμεσολάβηση (*médiation judiciaire*) και τη συμβατική/εξωδικαστική διαμεσολάβηση (*médiation conventionnelle*)⁷⁷. Η κύρια νομοθεσία που τη διέπει περιλαμβάνεται στον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (*Code de procédure civile*), ενώ η αρχική συνολική ρύθμιση θεμελιώθηκε το 1995 και ενισχύθηκε με την ενσωμάτωση της ευρωπαϊκής οδηγίας για τις διασυννοριακές υποθέσεις. Επιπλέον, ειδικές παρεμβάσεις εισήγαγαν μορφές διαμεσολάβησης στο οικογενειακό, διοικητικό και ποινικό δίκαιο, καθώς και στην προστασία των καταναλωτών⁷⁸. Η διαδικασία μπορεί να λάβει χώρα εκτός δικαστηρίου ή κατά τη διάρκεια δίκης, με τα μέρη να διατηρούν ανά πάσα στιγμή το δικαίωμα δικαστικής προσφυγής ή άσκησης ενδίκων μέσων. Οι βασικές αρχές περιλαμβάνουν την εθελοντικότητα, την εμπιστευτικότητα, την ουδετερότητα/ανεξαρτησία του διαμεσολαβητή και την ευελιξία της διαδικασίας.

Από το 2019 εφαρμόζεται υποχρεωτική απόπειρα φιλικού διακανονισμού σε χρηματικές διαφορές μικρής αξίας και σε γειτονικές διαφορές, στο πλαίσιο των μηχανισμών υποχρεωτικής διαμεσολάβησης/προϋποθέσεων παραδεκτού (*médiation obligatoire ou préalable*)⁷⁹. Ο διαμεσολαβητής οφείλει να πληροί κριτήρια ανεξαρτησίας, αμεροληψίας και κατάλληλης εκπαίδευσης/εμπειρίας. Στη δικαστική διαμεσολάβηση διορίζεται από το δικαστή με την συναίνεση των μερών⁸⁰. Η εμπιστευτικότητα είναι δομικό χαρακτηριστικό, καθώς όσα λέγονται ή ανταλλάσσονται στη διαδικασία δεν χρησιμοποιούνται σε μεταγενέστερες δίκες ή διαιτησίες χωρίς συναίνεση.

Η συμβατική διαμεσολάβηση ενεργοποιείται εθελοντικά από τα μέρη πριν ή παράλληλα με δίκη ενώ συχνά προβλέπεται με ρήτρα διαμεσολάβησης στις συμβάσεις, ώστε να επιχειρείται πριν από αγωγή⁸¹. Τα μέρη καθορίζουν τον διαμεσολαβητή, τη διάρκεια και την κατανομή κόστους. Η επιτευχθείσα συμφωνία μπορεί να παραμείνει ιδιωτική, ή, κατόπιν αιτήματος, να επικυρωθεί δικαστικά για να αποκτήσει εκτελεστικότητα. Παράλληλα, η υποχρεωτική προσπάθεια φιλικού διακανονισμού λειτουργεί ως φίλτρο παραδεκτού για συγκεκριμένες κατηγορίες διαφορών, χωρίς να αποκλείει την πρόσβαση στη δικαιοσύνη.

Η Γαλλία έχει αναπτύξει εξειδικευμένα μοντέλα διαμεσολάβησης: οικογενειακή διαμεσολάβηση (*médiation familiale*) για επιμέλεια, επικοινωνία και οικονομικά ζητήματα, διοικητική διαμεσολάβηση (*médiation administrative*) για σχέσεις πολίτη-Διοίκησης, ποινική διαμεσολάβηση (*médiation pénale*) για ήσσονος σημασίας αδικήματα με στόχο την αποκατάσταση της κοινωνικής ειρήνης, και διαμεσολάβηση καταναλωτή (*médiation de la consommation*) για ενίσχυση της εμπιστοσύνης στην αγορά⁸². Στην οικογενειακή διαμεσολάβηση, οι διαδικασίες μπορούν να εκκινήσουν με πρωτοβουλία των γονέων ή με παραπομπή του

δικαστή, με στόχο την αποκλιμάκωση, τον διάλογο και λύσεις με γνώμονα το συμφέρον του παιδιού ενώ σε ορισμένες περιπτώσεις ζητείται η παρακολούθηση ενημερωτικής συνεδρίας πριν από την ακροαματική συζήτηση⁸³. Στη διαμεσολάβηση καταναλωτή, κάθε επαγγελματίας οφείλει να παρέχει πρόσβαση σε αναγνωρισμένο διαμεσολαβητή, οι διαμεσολαβητές καταναλωτών είναι εγγεγραμμένοι σε ειδικό κατάλογο της Επιτροπής Αξιολόγησης και Ελέγχου Διαμεσολάβησης Καταναλωτή – *Commission d'évaluation et de contrôle de la médiation de la consommation (CECMC)* – και η διαδικασία είναι δωρεάν για τον καταναλωτή⁸⁴.

Η δικαστική διαμεσολάβηση (*Médiation Judiciaire – MJ*) διατάσσεται από το δικαστήριο, συνήθως με συναίνεση των μερών⁸⁵. Ο δικαστής ορίζει διαμεσολαβητή, προσδιορίζει αντικείμενο και διάρκεια (με δυνατότητα ανανέωσης), ενώ η κύρια δίκη αναστέλλεται μέχρι την ολοκλήρωση της MJ. Αν επιτευχθεί συμφωνία, μπορεί να επικυρωθεί και να καταστεί εκτελεστή. Αν αποτύχει, η υπόθεση επανέρχεται προς κρίση. Στο διοικητικό πεδίο λειτουργεί ο Υπερασπιστής των Δικαιωμάτων (*Défenseur des droits*), ανεξάρτητη αρχή που δέχεται

⁷⁷ Ομοίως

⁷⁸ Légifrance, Le Service public de la diffusion du droit, <https://www.legifrance.gouv.fr> [Ανακτήθηκε 08/11/2025]

⁷⁹ Ministère de la justice, La résolution amiable des conflits <https://www.justice.gouv.fr/justice-france/justice-civile/resolution-amiable-conflits> [Προσπελάστηκε 08/11/2025]

⁸⁰ Βλ. ανωτέρω υποσημ. 76

⁸¹ Ομοίως

⁸² Deckert, K. (2012), 'Mediation in France: Legal Framework and Practical Experiences', in Hopt, J.K. and Steffek F. (eds), *Mediation: Principles and Regulation in Comparative Perspective* (Oxford, 2012; online edn, Oxford Academic, 24 Jan. 2013), διαθέσιμο: <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199653485.003.0007> [Προσπελάστηκε 08/11/2025]

⁸³ Korsakovienė, I., Branimirova Radanova J. and Tvaronavičienė, A. (2023) Mandatory Mediation in Family Disputes – An Emerging Trend in the European Union?, *Review of European and Comparative Law*, Vol. 53, No. 2, 67–99, διαθέσιμο: <https://doi.org/10.31743/recl.15707> [Προσπελάστηκε 08/11/2025]

⁸⁴ Βλ. ανωτέρω υποσημ. 76,79

⁸⁵ République Française, Service Public, Entreprendre, Médiation conventionnelle (ou extra-judiciaire) <https://entreprendre.service-public.gouv.fr/vosdroits/F34631> [Προσπελάστηκε 08/11/2025]

αναφορές για διακρίσεις, θέματα δημόσιων υπηρεσιών ή αστυνομικής συμπεριφοράς και εκδίδει συστάσεις⁸⁶. Παράλληλα, οι διοικητικοί δικαστές μπορούν να προτείνουν διαμεσολάβηση σε διαφορές με δήμους ή υπηρεσίες. Στο ποινικό πεδίο, η ποινική διαμεσολάβηση (MPen) προτείνεται από τον εισαγγελέα σε δράστη και θύμα, με πιθανές δεσμεύσεις αποκατάστασης· εφόσον επιτύχει, μπορεί να ανασταλεί ή να τερματιστεί η δίωξη.

Κεντρική αρχή του συστήματος είναι η φιλική διευθέτηση, την οποία ο νομοθέτης ενθαρρύνει πριν από τη δικαστική οδό⁸⁷. Σε ορισμένες περιπτώσεις είναι υποχρεωτική⁸⁸ η προσπάθεια φιλικού διακανονισμού (médiation obligatoire/préalable – MO/MP), ενώ σε άλλες προαιρετική αλλά συνιστώμενη. Όταν επέλθει συμφωνία, μπορεί να επικυρωθεί και να αποκτήσει εκτελεστό χαρακτήρα. Από την 1η Οκτωβρίου 2023, η προσπάθεια φιλικού διακανονισμού είναι υποχρεωτική όταν η αξίωση δεν υπερβαίνει τις 5.000 ευρώ ή αφορά διαφορές γειτονιάς/ασυνήθιστες διαταραχές γειτονιάς.

Στο οικοσύστημα θεσμικών φορέων, η Εθνική Ένωση Διαμεσολαβητών – Association Nationale des Médiateurs (ANM)⁸⁹ – προάγει εκπαίδευση, πιστοποίηση και δεοντολογία, ενώ το Κέντρο Διαμεσολάβησης και Διαιτησίας των Παρισίων – Centre de médiation et d'arbitrage de Paris (CMAP) – συνδεδεμένο με το Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο Παρισίων, παρέχει εξειδικευμένες υπηρεσίες κυρίως στον επιχειρηματικό τομέα και συνεργάζεται εκπαιδευτικά μέσω του Institut 131 με ιδρύματα όπως η Σορβόνη και το ESCP Europe⁹⁰. Το 2023, το CMAP χειρίστηκε 2.261 υποθέσεις διαμεσολάβησης (380 επιχειρηματικές, 1.881 καταναλωτικές) με ποσοστό επιτυχίας 63%, οικονομική αξία διαφορών άνω των 820 εκατ. ευρώ στη διαμεσολάβηση, περίπου 950 εκατ. ευρώ στις διαιτησίες, μέση διάρκεια περί τις 14 ώρες και μέσο κόστος περί τις 7.000 ευρώ⁹¹, ενδεικτικά ταχύτερα και οικονομικότερα από τις παραδοσιακές δίκες. Το CMAP διασφαλίζει προβλέψιμο κόστος, διαφάνεια και εμπιστευτικότητα, αν και προκλήσεις παραμένουν, όπως άνιση γεωγραφική κατανομή υπηρεσιών (κυρίως Παρίσι) και μερική εξοικείωση επιχειρήσεων με τα πλεονεκτήματα της διαδικασίας. Η ANM, αναγνωρισμένη από τη CECMC και με τη δομή ANM Consommation για καταναλωτικές υποθέσεις, συνεχίζει να στηρίζει επαγγελματίες και πολίτες με αξιόπιστες και διαφανείς διαδικασίες επίλυσης διαφορών.

2.7 Νορβηγία

Η διαμεσολάβηση στη Νορβηγία αποτελεί ευρέως εφαρμοζόμενη και καλά θεσμοθετημένη μέθοδο επίλυσης διαφορών σε ποινικά και αστικά ζητήματα⁹². Κύρια δημόσια υπηρεσία είναι η Εθνική Υπηρεσία Διαμεσολάβησης (Konfliktrådet), προσβάσιμη σε όλους τους κατοίκους της χώρας. Η διαδικασία διαπνέεται από αρχές αποκαταστατικού δικαίου, με στόχο την αποκατάσταση της ζημίας και την επαναφορά των σχέσεων μεταξύ των μερών⁹³. Μπορεί να εφαρμοστεί πριν από τη δικαστική προσφυγή, κατά την εκκρεμοδικία ή για ιδιωτικές διαφορές εκτός δικαστηρίων. Η παραπομπή στην υπηρεσία Konfliktrådet γίνεται από την αστυνομία, τη δικαιοσύνη, ή τα ίδια τα μέρη⁹⁴. Προηγείται προπαρασκευαστική συνεδρία για καταγραφή αναγκών⁹⁵, ορισμό πλαισίου και προγραμματισμό της βασικής συνάντησης. Στη βασική συνάντηση ο διαμεσολαβητής διευκολύνει την επικοινωνία, αποσαφηνίζει θέσεις και συμβάλλει στην επίτευξη αμοιβαία αποδεκτής συμφωνίας⁹⁶. Οι όροι μπορεί να περιλαμβάνουν οικονομική αποζημίωση, έργα αποκατάστασης

⁸⁶ Βλ. ανωτέρω υποσημ. 76,79

⁸⁷ Ομοίως

⁸⁸ Ομοίως

⁸⁹ ANM- Association Nationale des Médiateurs,

<https://www.anm-mediation.com/zm-page-articles.php?famille=quianm> [Προσπελάστηκε 08/11/2025]

⁹⁰ CMAP -Centre de médiation et d'arbitrage de Paris <https://www.cmap.fr> [Προσπελάστηκε 08/11/2025]

⁹¹ CMAP-Centre de médiation et d'arbitrage de Paris, Baromètre CMAP 2024, διαθέσιμο:

<https://www.cmap.fr/statistiques-du-cmap/> [Ανακτήθηκε 08/11/2025]

⁹² Kaijus, E. (2018), Past, Present and Future of Mediation in Nordic Countries in Nylund, A., Kaijus, E. and Adrian, L. (eds.), Nordic Mediation Research, pp. 225-246, Springer Open, διαθέσιμο: https://doi.org/10.1007/978-3-319-73019-6_7 [Προσπελάστηκε 09/11/2025]

⁹³ Sperr, A. K. (ed.) (2012), 'Mediation in Norway. Faster, Cheaper and more Friendly', in Hopt, J.K. and Steffek F. (eds), Mediation: Principles and Regulation in Comparative Perspective (Oxford, 2012; online edn, Oxford Academic, 24 Jan. 2013), διαθέσιμο: <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199653485.003.0022> [Προσπελάστηκε 09/11/2025]

⁹⁴ Βλ. ανωτέρω υποσημ. 92,93

⁹⁵ Arntzen Grette, Dispute resolution in Norway, Lexology Panoramic, Αναρτήθηκε 25 Ιουλίου 2019

<https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=adce744b-d4f9-4417-83e8-7cb8511dd677> [Προσπελάστηκε 09/11/2025]

⁹⁶ The Central Administration of the National Mediation Service (Konfliktrådet) Norway (2021) The Mediator's Handbook, διαθέσιμο: <https://konfliktraadet.no/content/uploads/2021/06/The-Mediators-Handbooks-New-visual-profile-June-21-With-bookmarks.pdf> [Προσπελάστηκε 09/11/2025]

ή μορφές επανόρθωσης. Η υπηρεσία διαθέτει περίπου 550 εθελοντές διαμεσολαβητές σε όλη τη χώρα⁹⁷. Ο δημόσιος χαρακτήρας εξασφαλίζει ευρεία πρόσβαση χωρίς κόστος για τα μέρη, ενώ οι εξ αποστάσεως προπαρασκευαστικές συνεδρίες προσδίδουν ευελιξία, ιδίως για απομακρυσμένες περιοχές. Η δυνατότητα επίλυσης διαφορών μέσω διαμεσολάβησης παρέχεται και στο πλαίσιο του Συμβιβαστικού Συμβουλίου (Forlikrådet)⁹⁸, ενός κατώτερου δικαστηρίου για αστικές υποθέσεις.

Σε διεθνές επίπεδο, η Νορβηγία υποστηρίζει και δομές διεθνούς οικογενειακής διαμεσολάβησης και έχει κυρώσει σχετικές συνθήκες, όπως η Σύμβαση της Χάγης του 1980 για τα αστικά ζητήματα της διεθνούς απαγωγής παιδιών και η Σύμβαση της Χάγης του 1996 για τη Γονική Μέριμνα και την Προστασία των Παιδιών. Η οικογενειακή διαμεσολάβηση ρυθμίζεται στον Νόμο για τα Τέκνα (Barneloven, 1981) και στον Νόμο για τον Γάμο (Ektesksloven, 1993)⁹⁹. Όλα τα ζευγάρια που χωρίζουν και έχουν τέκνα κάτω των 16 ετών οφείλουν να παρακολουθήσουν τουλάχιστον μία ώρα διαμεσολάβησης σε αρμόδιο φορέα προτού προβούν στις σχετικές διαδικασίες και παροχές μονογονεϊκής οικογένειας, με χορήγηση πιστοποιητικού¹⁰⁰. Δύνανται να παρασχεθούν έως έξι επιπλέον ώρες, συνολικά μέχρι επτά, ενώ η υποχρεωτική φάση ολοκληρώνεται μετά το ανώτατο αυτό όριο και η συνέχιση είναι εθελοντική¹⁰¹. Σκοπός είναι η γραπτή συμφωνία για γονική μέριμνα, επιμέλεια, κατοικία και επικοινωνία, με παράλληλη ενημέρωση για τις οικονομικές συνέπειες του χωρισμού¹⁰². Το Γραφείο Οικογενειακής Συμβουλευτικής παρέχει πληροφορίες και υποστήριξη προς τους γονείς, διασφαλίζοντας κατανόηση της διαδικασίας και τεκμηριωμένες αποφάσεις προς το συμφέρον των παιδιών.

Ένα σημαντικό μέρος του θεσμικού πλαισίου της διαμεσολάβησης αποτελεί ο «Νόμος περί Διαφορών» («Dispute Act – Tvisteloven») του 2005, ο οποίος καθορίζει διαδικασίες για τις αστικές υποθέσεις και ενσωματώνει την διαμεσολάβηση ως μέρος της διαδικασίας επίλυσης διαφορών¹⁰³. Ο νόμος αποσκοπεί στη βελτίωση της απονομής της δικαιοσύνης, στη μείωση κόστους για τα μέρη και στην ενίσχυση της πρόσβασης στα δικαστήρια. Με τις αλλαγές που τέθηκαν σε ισχύ από την 1η Ιουλίου 2023 και την 1η Ιανουαρίου 2024, έχει ενισχυθεί η ενεργός διαχείριση των υποθέσεων από τα δικαστήρια, με έμφαση σε προκαταρκτικές φάσεις, περιορισμό υπερβολικών αποδεικτικών στοιχείων και μεγαλύτερη αναλογικότητα στη διαδικασία. Επιπλέον, οι νέες διατάξεις προβλέπουν ότι τα δικαστήρια πρέπει να εξετάζουν τη διεξαγωγή διαμεσολάβησης σε υποθέσεις που θεωρούν ότι είναι κατάλληλες, ακόμα και αν δεν συμφωνούν όλα τα μέρη εξ αρχής¹⁰⁴.

Στον επιχειρηματικό χώρο, η διαμεσολάβηση εκτός δικαστηρίου (out of court mediation) αποτελεί μια συνηθισμένη επιλογή, ιδιαίτερα σε εμπορικές διαφορές¹⁰⁵. Σε αυτές τις περιπτώσεις, τα μέρη συμφωνούν σε έναν ή δύο διαμεσολαβητές, οι οποίοι συχνά προέρχονται από δικηγορική κοινότητα ή ακαδημαϊκό χώρο, με εξειδίκευση στον κλάδο της διαφοράς. Κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, οι διαμεσολαβητές προτείνουν πλαίσια για τη διεξαγωγή της διαδικασίας (όπως τόπος, διάρκεια, τύπος συνεδριών, τηλεδιασκέψεις), καθορίζουν τη γλώσσα, τη διαδικασία υποβολών, τους κανόνες εμπιστευτικότητας κ.ά.¹⁰⁶. Τα θεσμικά όργανα, όπως το Arbitration and Dispute Resolution Institute (ADRI) του Εμπορικού Επιμελητηρίου του Όσλο, προσφέρουν κανόνες διαμεσολάβησης που μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως βάση από τα μέρη. Το ADRI είναι το μοναδικό θεσμικό σώμα διαμεσολάβησης και διαιτησίας στη Νορβηγία το οποίο προσφέρει υπηρεσίες για εμπορικές διαφορές και χρησιμοποιεί τους δικούς του κανόνες διαμεσολάβησης ως εναλλακτική στη δικαστική διαμάχη¹⁰⁷. Η διαμεσολάβηση μέσω του ADRI χαρακτηρίζεται από ταχύτητα, χαμηλό κόστος, εμπιστευτικότητα και τη δυνατότητα διατήρησης επιχειρηματικών σχέσεων μεταξύ των μερών.

⁹⁷ Ομοίως

⁹⁸ Nylund, A. (2014) The Many Ways of Civil Mediation Mediation in Norway Laura Ervo & Anna Nylund (eds.) The Future of Civil Litigation – Access to Court and Court-annexed Mediation in the Nordic Countries, Springer, pp. 97–119, διαθέσιμο: https://www.researchgate.net/publication/287152062_The_Many_Ways_of_Civil_Mediation_Mediation_in_Norway#fullTextFileContent [Προσπελάστηκε 09/11/2025]

⁹⁹ Ομοίως

¹⁰⁰ Βλ. ανωτέρω υποσημ. 83

¹⁰¹ Ομοίως

¹⁰² Ομοίως

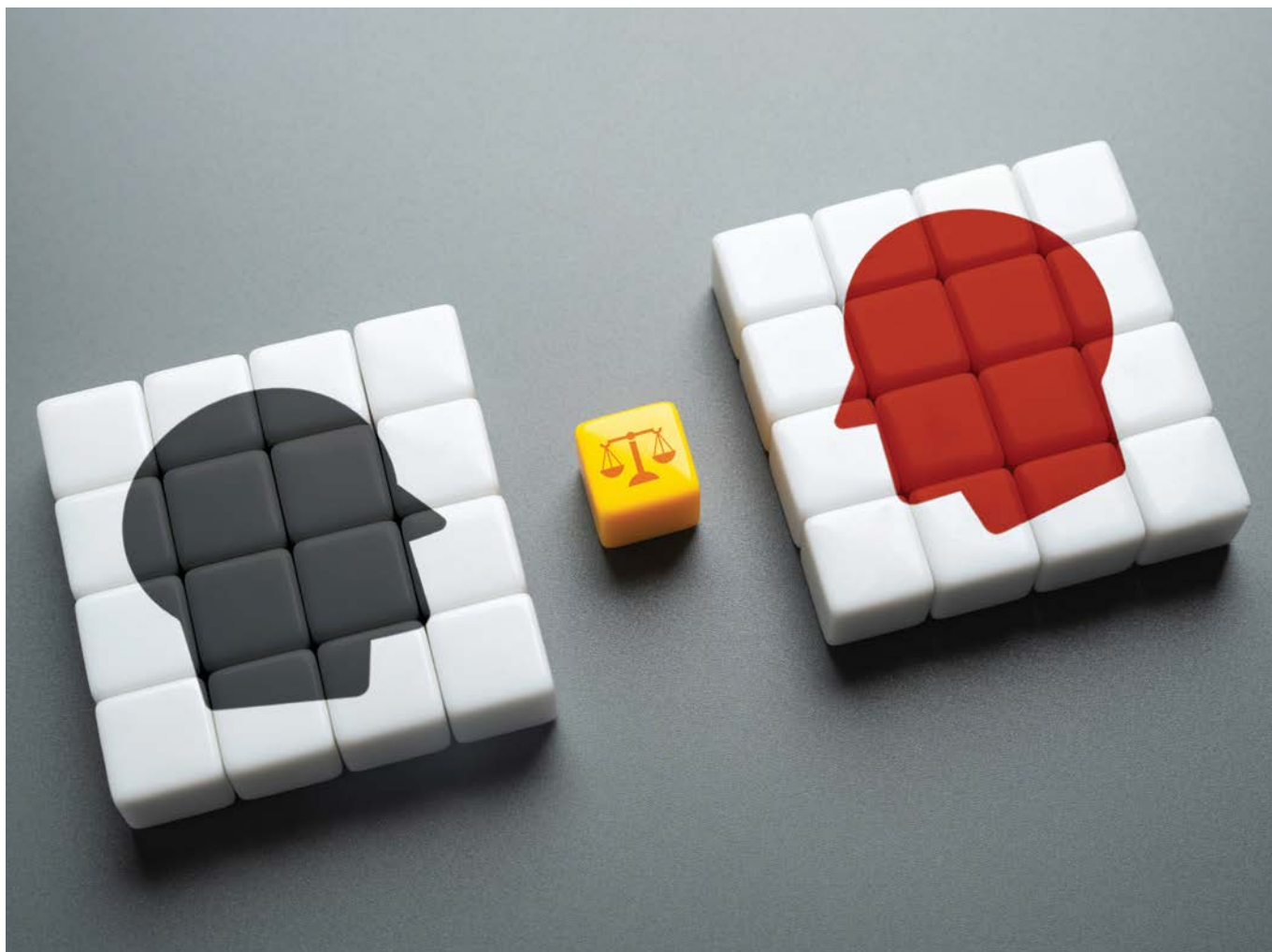
¹⁰³ Βλ. ανωτέρω υποσημ. 95,98

¹⁰⁴ Hallvard Gilje Aarseth, Adjustment in the Norwegian Dispute Act – Chasing Efficiency and Reduced Costs, Schjødt, Αναρτήθηκε 29 September 2023 <https://schjodt.com/news/adjustment-in-the-norwegian-dispute-act-chasing-efficiency-and-reduced-costs> [Προσπελάστηκε 09/11/2025]

¹⁰⁵ European Consumers Centres Network (2023) ADR in the Nordic and Baltic countries, A comparative study, διαθέσιμο: <https://www.ecc.fi/uploads/sites/4/2023-adr-in-the-nordic-and-baltic-countries.pdf> [Προσπελάστηκε 09/11/2025]

¹⁰⁶ Βλ. ανωτέρω υποσημ. 96

¹⁰⁷ Arbitration and Dispute Resolution Institute of the Oslo Chamber of Commerce, <https://chamber.no/advocacy/commissions/arbitration-and-dispute-resolution/> [Προσπελάστηκε 09/11/2025]

Στο δικαστικό πλαίσιο, η διαμεσολάβηση εντός δικαστηρίου (in court mediation) δεν είναι υποχρεωτική, αλλά εφαρμόζεται μόνο εφόσον όλα τα μέρη συμφωνούν¹⁰⁸. Συνήθως διεξάγεται από δικαστή που αναλαμβάνει ρόλο διαμεσολαβητή ή, σε ορισμένες περιπτώσεις, από ειδικό διαμεσολαβητή. Ο ρόλος του δικαστή – διαμεσολαβητή είναι αποστασιοποιημένος: σε περίπτωση που δεν επιτευχθεί συμφωνία, δεν θα εκδικάσει την υπόθεση¹⁰⁹. Οι πληροφορίες και οι συζητήσεις που λαμβάνουν χώρα στη διαμεσολάβηση είναι εμπιστευτικές και δεν αποκαλύπτονται στο δικαστικό στάδιο. Σε πρακτικό επίπεδο, η δικαστική διαμεσολάβηση πραγματοποιείται περίπου στο 15% των υποθέσεων στα Πρωτοδικεία, και σε αυτές η επίλυση επιτυγχάνεται στο περίπου 74% των περιπτώσεων¹¹⁰.

Η νομοθετική αλλαγή που επιτρέπει στα δικαστήρια να προτείνουν διαμεσολάβηση ακόμη και όταν ένα από τα μέρη δεν το αποδέχεται αρχικά¹¹¹, αναμένεται να αυξήσει σημαντικά τη χρήση του θεσμού. Επιπλέον, στον νέο νόμο για τις Διαφορές ενισχύεται η υποχρέωση των δικαστηρίων να εμπλέκονται ενεργά στις προκαταρκτικές φάσεις της υπόθεσης, να περιορίζουν τις υπερβολικές αποδείξεις και να ενισχύουν την αναλογικότητα¹¹². Με νέα, δε, διάταξη που μειώνει το όριο απόρριψης προσφυγών από τα Εφετεία φαίνεται η τάση προς πιο αυστηρό έλεγχο του δικαστικού συστήματος και προς επιτάχυνση της διαδικασίας.

Αξίζει τέλος, να αναφερθεί ότι η Νορβηγία διαθέτει και άλλους σχετικούς νόμους που συμβάλλουν στη συνολική διαχείριση διαφορών¹¹³. Μεταξύ αυτών είναι ο Νόμος για τις Εργατικές Διαφορές του 1915, που προωθεί την ειρηνική επίλυση μέσω διαμεσολάβησης και διαιτησίας σε εργασιακές διαφορές, ο Νόμος περί Ασφάλειας της Νορβηγίας που προστατεύει τα εθνικά συμφέροντα ασφάλειας, καθώς και ο Νόμος για τις Δημόσιες Υπηρεσίες που καλύπτει εργασιακές διαφορές εντός του δημόσιου τομέα. Η πολυεπίπεδη αυτή νομοθετική κατοχύρωση επιβεβαιώνει ότι η Νορβηγία αντιμετωπίζει τη διαμεσολάβηση όχι ως εξαίρεση, αλλά ως οργανικό στοιχείο του συστήματος επίλυσης διαφορών στο σύνολό του.

¹⁰⁸ Βλ. ανωτέρω υποσημ. 92,93,95,98

¹⁰⁹ Ομοίως

¹¹⁰ Βλ. ανωτέρω υποσημ. 104

¹¹¹ Ομοίως

¹¹² Ομοίως

¹¹³ Βλ. ανωτέρω υποσημ. 92,93,95,98

3. Η Διαμεσολάβηση στον κόσμο: Το Παράδειγμα της Σιγκαπούρης

Η Σιγκαπούρη έχει εξελιχθεί τα τελευταία χρόνια σε ένα από τους σημαντικότερους διεθνείς κόμβους εναλλακτικής επίλυσης διαφορών και σε παγκόσμιο κέντρο διαμεσολάβησης δίπλα στο Λονδίνο και το Χονγκ Κονγκ¹¹⁴. Η ανάπτυξη αυτή συνδέεται κυρίως με τη στρατηγική επένδυση της χώρας σε θεσμούς, υποδομές και εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό¹¹⁵. Η απελευθέρωση του χρηματοπιστωτικού τομέα, η προσέλκυση διεθνών επενδύσεων και η ενίσχυση της δικαστικής αποτελεσματικότητας δημιούργησαν την ανάγκη για ευέλικτους μηχανισμούς επίλυσης διαφορών¹¹⁶. Μέσω στοχευμένων θεσμικών μεταρρυθμίσεων και της υιοθέτησης διεθνών πρωτοβουλιών¹¹⁷, η χώρα κατόρθωσε να συνδυάσει τον εσωτερικό εκσυγχρονισμό της δικαιοσύνης με ένα εξωστρεφές πλαίσιο διεθνούς συνεργασίας και αναγνώρισης.

Η θεσμοθετημένη διαμεσολάβηση αναπτύχθηκε στην χώρα ήδη από τη δεκαετία του 1990 με τη δημιουργία ειδικών κέντρων εντός και εκτός του δικαστικού συστήματος όπως το Primary Dispute Resolution Centre¹¹⁸, το Singapore Mediation Centre (SMC)¹¹⁹ και τα Community Mediation Centres (CMC)¹²⁰ που κάλυπταν κοινωνικές, οικογενειακές, εμπορικές και διοικητικές διαφορές και είχαν ως βασικό σκοπό την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και την αποδοτικότητα της δικαιοσύνης¹²¹. Οι πιο σημαντικές μεταρρυθμίσεις όμως που οδήγησαν στη διεθνοποίηση της διαμεσολάβησης και στην καθιέρωση επαγγελματικών προτύπων, προέκυψαν μέσα

¹¹⁴ Lim, G. (2019) International commercial mediation: The Singapore model, Singapore Academy of Law Journal, 31, p.p. 377-404, διαθέσιμο:

<https://journalonline.academypublishing.org.sg/Journals/Singapore-Academy-of-Law-Journal-Special-Issue/e-Archive/ctl/eFirstSALPDFJournalView/mid/513/ArticleId/1465/Citation/JournalsOnlinePDF> [Προσπελάστηκε 25/11/2025]

¹¹⁵ Ομοίως

¹¹⁶ Alexander, N.M and Chong, S.Y. (2019) An introduction to the Singapore Convention on Mediation – Perspectives from Singapore, Nederlands-Vlaams tijdschrift voor mediation en conflictmanagement, 22(4), p.p. 37-56, διαθέσιμο:

https://www.researchgate.net/publication/332164211_An_Introduction_to_the_Singapore_Convention_on_Mediation_-_Perspectives_from_Singapore [Προσπελάστηκε 25/11/2025]

¹¹⁷ Ομοίως

¹¹⁸ Government of Singapore, SG Courts website, official digital portal for the Singapore Judiciary, Alternatives to trial, διαθέσιμο: <https://www.judiciary.gov.sg/alternatives-to-trial> [Προσπελάστηκε 25/11/2025]

¹¹⁹ Singapore Mediation Centre (SMC), <https://mediation.com.sg/our-services/overview-of-services/mediation> [Προσπελάστηκε 25/11/2025]

¹²⁰ The Community Mediation Centre (CMC) <https://cmc.mlaw.gov.sg/our-story> [Προσπελάστηκε 25/11/2025]

¹²¹ Βλ. ανωτέρω υποσημ. 118,119,120

από τις προτάσεις ομάδας εμπειρογνομόνων, που συστάθηκε το 2013 υπό τον Πρόεδρο του Ανωτάτου Δικαστηρίου, για τη δημιουργία φορέα πιστοποίησης διαμεσολαβητών και τη δημιουργία διεθνούς κέντρου διαμεσολάβησης. Οι προτάσεις αυτές οδήγησαν στην ίδρυση του Singapore International Mediation Institute (SIMI) και του Singapore International Mediation Centre (SIMC) το 2014¹²².

Το σύστημα εναλλακτικών μεθόδων επίλυσης διαφορών στη Σιγκαπούρη περιλαμβάνει διαμεσολάβηση, διαιτησία, ουδέτερη αξιολόγηση, συμφιλίωση και διαπραγμάτευση, προσφέροντας ευέλικτες λύσεις τόσο σε πολίτες όσο και σε επιχειρήσεις¹²³. Η κυβέρνηση και η δικαστική εξουσία προώθησαν ενεργά τη χρήση των ΕΜΕΔ μέσω θεσμικών παρεμβάσεων και προγραμμάτων ευαισθητοποίησης, ενσωματώνοντάς τις στη δικαστική διαχείριση των υποθέσεων. Η διαμεσολάβηση στη Σιγκαπούρη χαρακτηρίζεται από τον εθελοντικό της χαρακτήρα, την αυστηρή προστασία της εμπιστευτικότητας, την ουδετερότητα του διαμεσολαβητή, την έμφαση στη συνεργατική επίλυση αλλά και την ταχύτητα και το χαμηλό κόστος¹²⁴. Αυτά τα χαρακτηριστικά ενισχύουν την εμπιστοσύνη των διαδίκων και συμβάλλουν στη διατήρηση των εμπορικών και κοινωνικών σχέσεων ενώ η αποτελεσματικότητα της διαδικασίας αυξάνεται περαιτέρω καθώς τα μέρη μπορούν να εκφράζονται ελεύθερα χωρίς φόβο δικονομικών συνεπειών. Ταυτόχρονα τα δικαστήρια ενθαρρύνουν ενεργά την προσφυγή στις ΕΜΕΔ στο πλαίσιο της διαχείρισης των υποθέσεων που εισέρχονται στην τακτική διαδικασία καθώς διαθέτουν τη δυνατότητα παραπομπής διαφορών σε διαμεσολάβηση ή ουδέτερη αξιολόγηση, γεγονός που αποσκοπεί στην αποσυμφόρηση του δικαστικού φόρτου και στην ενίσχυση της πρόσβασης στη δικαιοσύνη.

Το θεσμικό πλαίσιο της Σιγκαπούρης για τη διαμεσολάβηση διαμορφώθηκε ακόμη πιο ουσιαστικά με τον Νόμο περί Διαμεσολάβησης του 2017 (Mediation Act 2017), που τέθηκε σε ισχύ την 1η Νοεμβρίου 2017 και αποτέλεσε το πρώτο ολοκληρωμένο νομοθέτημα για τον θεσμό¹²⁵. Ο νόμος αυτός εισήγαγε βασικές αρχές ενίσχυσης της αξιοπιστίας και της χρηστικότητας της διαδικασίας, με κεντρική καινοτομία τη δυνατότητα μετατροπής μιας διαμεσολαβητικής συμφωνίας σε δικαστική απόφαση ή διάταγμα, προσδίδοντας πλήρη δεσμευτικότητα και εκτελεστότητα στο αποτέλεσμά της¹²⁶. Παράλληλα, διατηρήθηκε ο εθελοντικός χαρακτήρας της διαδικασίας, ενώ ενισχύθηκε η εχεμύθεια, καθώς οι δηλώσεις και τα έγγραφα που ανταλλάσσονται κατά τη διάρκεια της διαμεσολάβησης προστατεύονται ρητά, ώστε τα μέρη να εκφράζονται ελεύθερα χωρίς δικονομικές συνέπειες. Το πλαίσιο αυτό κατέστησε τη Σιγκαπούρη πρωτοπόρο στην περιοχή, δημιουργώντας ένα σταθερό και ασφαλές περιβάλλον εναλλακτικής επίλυσης διαφορών.

Η θεσμική εξέλιξη και ο εξωστρεφής χαρακτήρας του συστήματος εναλλακτικής επίλυσης διαφορών ενισχύθηκε ακόμη περισσότερο με τον Νόμο περί της Σύμβασης της Σιγκαπούρης για τη Διαμεσολάβηση του 2020 (Singapore Convention on Mediation Act 2020)¹²⁷, μέσω του οποίου η χώρα επικύρωσε και ενσωμάτωσε στο εσωτερικό της δίκαιο, τη Σύμβαση των Ενωμένων Εθνών για τις Διεθνείς Συμφωνίες που Προκύπτουν από Διαμεσολάβηση (United Nations Convention on International Settlement Agreements Resulting from Mediation), γνωστή διεθνώς ως «Σύμβαση της Σιγκαπούρης» (Singapore Convention on Mediation), η οποία τέθηκε σε ισχύ στις 12 Σεπτεμβρίου 2020¹²⁸. Η Σύμβαση, αποκαλούμενη συχνά η «Νέα Υόρκη της Διαμεσολάβησης», καθιέρωσε για πρώτη φορά σε παγκόσμιο επίπεδο ένα διεθνές καθεστώς αναγνώρισης και εκτέλεσης διαμεσολαβητικών συμφωνιών, διαδραματίζοντας ρόλο ανάλογο με τη Σύμβαση της Νέας Υόρκης του 1958 για τη διαιτησία, συμβάλλοντας στην περαιτέρω ενίσχυση της χρήσης της διαμεσολάβησης σε διασυνοριακές εμπορικές διαφορές¹²⁹.

Με αυτόν τον τρόπο, η Σιγκαπούρη εδραίωσε τον ρόλο της ως παγκόσμιου κόμβου επίλυσης διαφορών, προσφέροντας στις διεθνείς επιχειρήσεις τη δυνατότητα άμεσης αναγνώρισης και εκτέλεσης των συμφωνιών τους στα κράτη-μέρη, μειώνοντας το κόστος και την αβεβαιότητα της διεθνούς εμπορικής δραστηριότητας¹³⁰. Η ευρεία αποδοχή του θεσμού καταδεικνύεται με τα διαθέσιμα στοιχεία του Singapore Mediation Centre σύμφωνα με τα οποία πάνω από 3.600 υποθέσεις υπάγονται σε διαδικασία διαμεσολάβησης κάθε χρόνο στην

¹²² Βλ. ανωτέρω υποσημ. 118

¹²³ Singapore Law Watch, Arbitration and ADR in Singapore, Alternative Dispute Resolution in Singapore διαθέσιμο <https://www.singaporelawwatch.sg/About-Singapore-Law/Civil-Practice-ADR> [Προσπελάστηκε 25/11/2025]

¹²⁴ Βλ. ανωτέρω υποσημ. 114,116

¹²⁵ Government of Singapore, Singapore Statutes Online, Singapore Mediation Act 2017, Revised Edition (2020), διαθέσιμο <https://sso.agc.gov.sg/Act/MA2017> [Προσπελάστηκε 25/11/2025]

¹²⁶ Ομοίως

¹²⁷ Government of Singapore, Singapore Statutes Online, Convention on Mediation Act 2020, διαθέσιμο <https://sso.agc.gov.sg/Act/SCMA2020> [Προσπελάστηκε 25/11/2025]

¹²⁸ United Nations Commission on International Trade Law/UNCITRAL (2019), United Nations Convention on International Settlement Agreements Resulting from Mediation (New York, 2018) (the "Singapore Convention on Mediation") Information brochure διαθέσιμο: https://uncitral.un.org/en/texts/mediation/conventions/international_settlement_agreements [Προσπελάστηκε 25/11/2025]

¹²⁹ Ομοίως

¹³⁰ Βλ. ανωτέρω υποσημ. 116

Σιγκαπούρη, με τη συνολική αξία των διαφορών να ανέρχεται σε 3,3 δισ. δολάρια Σιγκαπούρης (SGD) και το ποσοστό επιτυχούς επίλυσης αυτών να αγγίζει το 70%¹³¹. Η πλειονότητα των υποθέσεων επιλύεται εντός μίας εργάσιμης ημέρας, γεγονός που υπογραμμίζει ακριβώς την ταχύτητα, την πρακτική αποτελεσματικότητα και τη συμβολή της διαμεσολάβησης στην εξοικονόμηση των πόρων¹³². Το μοντέλο της Σιγκαπούρης αποτελεί σημείο αναφοράς σε διεθνές επίπεδο για πλειάδα χωρών που επιδιώκουν τον εκσυγχρονισμό της απονομής δικαιοσύνης και την ενίσχυση της διεθνούς αξιοπιστίας της έννομης τάξης τους.

4. Η Μεταρρυθμιστική προσπάθεια των τελευταίων ετών στην Ελλάδα

Το ελληνικό δικαστικό σύστημα βρισκόταν επί δεκαετίες αντιμέτωπο με σοβαρές δυσλειτουργίες, με κυριότερες τις μεγάλες καθυστερήσεις στην απονομή της δικαιοσύνης, τον υπερβολικό όγκο σωρευμένων εκκρεμών δικαστικών υποθέσεων (backlog), την πολυπλοκότητα των διαδικασιών, καθώς και την έλλειψη σύγχρονων οργανωτικών και ψηφιακών υποδομών¹³³. Οι αδυναμίες αυτές είχαν επανειλημμένα επισημανθεί σε εκθέσεις διεθνών οργανισμών, όπως το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ)¹³⁴ και το Συμβούλιο της Ευρώπης¹³⁵, αλλά και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής¹³⁶, στις οποίες η Ελλάδα κατατασσόταν στις τελευταίες θέσεις εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως προς τον χρόνο επίλυσης δικαστικών διαφορών. Οι παρατεταμένες καθυστερήσεις στην εκδίκαση των υποθέσεων αναγνωρίζονταν ως σοβαρό εμπόδιο για την περαιτέρω εμβάθυνση του κράτους δικαίου¹³⁷, αλλά και ως τροχοπέδη στην προσέλκυση επενδύσεων και στην οικονομική ανάπτυξη.

Ως απάντηση στις χρόνιες αυτές παθογένειες, από το 2019 και εξής, η ελληνική κυβέρνηση υλοποιεί ένα εκτεταμένο πλέγμα παρεμβάσεων, θέτοντας σε εφαρμογή ένα από τα μεγαλύτερα μεταρρυθμιστικά προγράμματα των τελευταίων δεκαετιών στον τομέα της Δικαιοσύνης. Στόχος των παρεμβάσεων αυτών είναι ο εκσυγχρονισμός, η επιτάχυνση, η ποιοτική αναβάθμιση και η αποτελεσματικότερη λειτουργία του δικαστικού

¹³¹ Βλ. ανωτέρω υποσημ. 119

¹³² Ομοίως

¹³³ OECD (2025), Making Justice Systems More Effective and People Centred: Advancing a Responsive Rule of Law, OECD Publishing, Paris, διαθέσιμο: <https://doi.org/10.1787/e02fd90b-en> [Προσπελάστηκε 30/11/2025]

¹³⁴ International Monetary Fund (2025), Enhancing Judicial System Efficiency in Greece. Drivers and Economic Impact, IMF Country Reports 25/086, Selected Issues Paper, Vol. 2025 (086), διαθέσιμο: <https://doi.org/10.5089/9798229005197.002> [Προσπελάστηκε 30/11/2025]

¹³⁵ Council of Europe, European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ), Special file – Report "European judicial systems – CEPEJ Evaluation report – 2024 Evaluation cycle (2022 data), διαθέσιμο: <https://www.coe.int/en/web/cepej/special-file> [Προσπελάστηκε 30/11/2025]

¹³⁶ European Commission, EU Justice Scoreboard 2025, διαθέσιμο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52025DC0375> [Προσπελάστηκε 30/11/2025]

¹³⁷ European Commission, 2024 Rule of Law Report: Greece Chapter, διαθέσιμο: https://commission.europa.eu/publications/2024-rule-law-report-communication-and-country-chapters_en [Προσπελάστηκε 30/11/2025]

συστήματος¹³⁸. Οι μεταρρυθμίσεις δεν έχουν τον χαρακτήρα αποσπασματικών ή σημειακών παρεμβάσεων, όπως συνέβαινε στο παρελθόν, αλλά συνιστούν μια συστηματική και πολυεπίπεδη προσπάθεια αντιμετώπισης χρόνιων διαρθρωτικών προβλημάτων και εντάσσονται σε ένα ευρύτερο πλαίσιο θεσμικών αλλαγών, το οποίο συγκροτεί ένα μακροπρόθεσμο και ολιστικό σχέδιο συνολικής αναβάθμισης του τομέα της Δικαιοσύνης στη χώρα.

Πυλώνα των μεταρρυθμίσεων αποτέλεσε ο ανασχεδιασμός της οργανωτικής δομής της Δικαιοσύνης, ο οποίος υλοποιήθηκε με τη θέσπιση του νέου Δικαστικού Χάρτη της χώρας¹³⁹. Η μεταρρύθμιση αυτή εισήγαγε ριζικές αλλαγές στον πρώτο βαθμό δικαιοδοσίας, με βασικότερη την ενοποίηση του πρώτου βαθμού στον πολιτικό και ποινικό τομέα, μέσω της κατάργησης της αυτοτελούς λειτουργίας των ειρηνοδικείων και άλλων μικρότερων δικαστικών σχημάτων. Στόχος ήταν η ορθολογικότερη κατανομή της δικαστικής ύλης και η εξισορρόπηση του φόρτου εργασίας, καθώς ο αριθμός των δικαστών του πρώτου βαθμού σχεδόν διπλασιάστηκε, συμβάλλοντας ουσιαστικά στην αποσυμφόρηση των μεγάλων αστικών κέντρων¹⁴⁰. Ταυτόχρονα, αναδιαμορφώθηκε η χωροταξική κατανομή των δικαστηρίων, ώστε να λαμβάνονται υπόψη δημογραφικά, γεωγραφικά και λειτουργικά κριτήρια, περιορίζοντας τον έντονο κατακερματισμό που χαρακτήριζε το προηγούμενο σύστημα¹⁴¹.

Παράλληλα υλοποιήθηκε ένα ευρύ πλέγμα νομοθετικών παρεμβάσεων στους βασικούς δικονομικούς κώδικες¹⁴². Κομβικής σημασίας υπήρξε η αναθεώρηση του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας¹⁴³, η οποία εισήγαγε αυστηρότερα και δεσμευτικά χρονοδιαγράμματα για τα επιμέρους στάδια της διαδικασίας, ενίσχυσε τον γραπτό χαρακτήρα της δίκης και προώθησε τη συστηματική αξιοποίηση ηλεκτρονικών μέσων στη διαχείριση των υποθέσεων. Στο ίδιο πλαίσιο εντάχθηκε και η μεταφορά συγκεκριμένης δικαστηριακής ύλης σε δικηγόρους και συμβολαιογράφους με στόχο την αποφόρτιση των δικαστηρίων από υποθέσεις χαμηλής δικαστικής πολυπλοκότητας. Στον τομέα του ποινικού δικαίου, οι τροποποιήσεις του Ποινικού Κώδικα και του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας αποσκοπούν στην εξισορρόπηση της ανάγκης για ταχύτερη απονομή της δικαιοσύνης με τη διασφάλιση των θεμελιωδών δικονομικών εγγυήσεων.

Ταυτόχρονα, η ψηφιοποίηση της Δικαιοσύνης αποτελεί έναν ακόμα βασικό άξονα του μεταρρυθμιστικού προγράμματος¹⁴⁴, με στόχο όχι μόνο την επιτάχυνση της απονομής δικαιοσύνης και τη μείωση των εκκρεμοτήτων αλλά κυρίως την ενίσχυση της διαφάνειας στην διαχείριση της ύλης και την βελτίωση της πρόσβασης των πολιτών και των επαγγελματιών στο σύστημα, ιδιαίτερα σε απομακρυσμένες περιοχές, μέσα από σύγχρονες και καινοτόμες ψηφιακές λύσεις. Στο πλαίσιο αυτό εφαρμόζονται: ψηφιακό πρωτόκολλο στα δικαστήρια, η δημιουργία ηλεκτρονικών φακέλων υποθέσεων, που επιτρέπουν την αποθήκευση εγγράφων και την πρόσβαση σε αυτά από τους δικαστές, δικηγόρους και ενδιαφερόμενους φορείς, η ηλεκτρονική κατάθεση δικογράφων για πολλούς τύπους υποθέσεων, μειώνοντας την ανάγκη φυσικής παρουσίας στα δικαστήρια αλλά και η παρακολούθηση του χρόνου εκδίκασης και έκδοσης αποφάσεων¹⁴⁵. Ταυτόχρονα, δίνεται η δυνατότητα διενέργειας δικαστικών συνεδριάσεων μέσω τηλεδιάσκεψης αλλά και υλοποίησης ακροαματικών διαδικασιών με ψηφιακά μέσα, ενώ παράλληλα αναπτύσσονται ψηφιακές πλατφόρμες για υποβολή αιτήσεων, παρακολούθηση υποθέσεων και έκδοση ηλεκτρονικών αποφάσεων¹⁴⁶. Αξίζει να σημειωθεί πάντως ότι η ψηφιοποίηση και η αυτοματοποίηση απλών διαδικασιών όπως οι διαταγές πληρωμής, οι ιδιόγραφες διαθήκες, εγγραφές υποθηκών, έχουν ως αποτέλεσμα την περαιτέρω αποφόρτιση των δικαστηρίων.

¹³⁸ OECD (2025), Toolkit for Access to Justice and People-Centred Justice Systems, OECD Publishing, Paris, διαθέσιμο: <https://doi.org/10.1787/aecf7f78-en> [Προσπελάστηκε 30/11/2025]

¹³⁹ Ν.5108/2024 (Α' 65) Ενοποίηση του πρώτου βαθμού δικαιοδοσίας, χωροταξική αναδιάρθρωση των δικαστηρίων της πολιτικής και ποινικής δικαιοσύνης και άλλες διατάξεις, Ανάλυση Συνεπειών Ρύθμισης, διαθέσιμο: www.hellenicparliament.gr/UserFiles/c8827c35-4399-4fbb-8ea6-aebdc768f4f7/12563132.pdf [Προσπελάστηκε 30/11/2025]

¹⁴⁰ Αθηναϊκό – Μακεδονικό Πρακτορείο Ειδήσεων (ΑΠΕ-ΜΠΕ), Εκδήλωση του Υπουργείου Δικαιοσύνης με θέμα «Ελληνική Δικαιοσύνη: οι μεγάλες αλλαγές», Τετάρτη 20 Νοεμβρίου 2024, διαθέσιμο:

<https://www.amna.gr/home/videos/864359/Elliniki-Dikaioisuni-oi-megales-allages-ekdilosi-tou-Ypourgeiou-Dikaioisunis-rn> [Προσπελάστηκε 30/11/2025]

¹⁴¹ Βλ. ανωτέρω υποσημ. 139

¹⁴² Βλ. ανωτέρω υποσημ. 140

¹⁴³ Ν.5221/2025 (Α' 133) Παρεμβάσεις στον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας Τροποποιήσεις σχετικά με τη δημοσίευση διαθηκών Τροποποιήσεις στο ρυθμιστικό πλαίσιο των ανακοπών κατά της αναγκαστικής εκτέλεσης με σκοπό την επιτάχυνση της εκδίκασης Λοιπές διατάξεις αρμοδιότητας του Υπουργείου Δικαιοσύνης, διαθέσιμο:

<https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/1205557/nomos-5221-2025> [Προσπελάστηκε 30/11/2025]

¹⁴⁴ Βλ. ανωτέρω υποσημ. 140

¹⁴⁵ Κοινό Δελτίο Τύπου των Υπουργείων Δικαιοσύνης και Ψηφιακής Διακυβέρνησης, Νέα εποχή για τη Δικαιοσύνη ο Ηλεκτρονικός Φάκελος Υπόθεσης – Πολλαπλά οφέλη για τους δικαστικούς λειτουργούς, τους δικηγόρους και τους πολίτες, Αναρτήθηκε 15 Ιανουαρίου 2026 <https://ministryofjustice.gr/?p=16192>

¹⁴⁶ Ομοίως

Τέλος, κομβικό στοιχείο του μεταρρυθμιστικού προγράμματος αποτελεί ο εκσυγχρονισμός, η προώθηση και η περαιτέρω ανάπτυξη των μεθόδων Εναλλακτικής Επίλυσης Διαφορών (ΕΕΔ) για τη διαμόρφωση μιας Δικαιοσύνης σύγχρονης, προσβάσιμης, ταχείας και αξιοκρατικής¹⁴⁷. Στο πλαίσιο αυτό, με Κοινή Απόφαση του Πρωθυπουργού και του Υπουργού Δικαιοσύνης συστάθηκε η Ειδική Γραμματεία Εναλλακτικής Επίλυσης Διαφορών (ΕΓΕΕΔ), με αποστολή τη θεσμική, οργανωτική και ψηφιακή ενίσχυση των μεθόδων ΕΕΔ στην Ελλάδα¹⁴⁸. Αναγνωρίζοντας ότι οι πρακτικές αυτές συμβάλλουν άμεσα στην εύρυθμη λειτουργία της αγοράς και ενισχύουν την οικονομική σταθερότητα, τις επενδύσεις και την απασχόληση, η ΕΓΕΕΔ υποστηρίζει πολίτες και επιχειρήσεις ώστε να επιλύουν τις διαφορές τους ταχύτερα, οικονομικότερα και αποτελεσματικότερα, προωθώντας αμοιβαία επωφελείς λύσεις εκτός της κύριας δικαιοδοτικής διαδικασίας¹⁴⁹. Κεντρικό έργο της αποτελεί η διαμόρφωση του Κώδικα Εναλλακτικής Επίλυσης Διαφορών, ο οποίος θα εισάγει καινοτόμες διαδικασίες, θα ενοποιεί τις διατάξεις για όλες τις μεθόδους ΕΕΔ και θα ενισχύει την ασφάλεια, τη σαφήνεια και την προσβασιμότητα για πολίτες και επαγγελματίες¹⁵⁰. Συνολικά η ΕΓΕΕΔ επιδιώκει τη θεμελίωση ενός σύγχρονου, αξιόπιστου, ολοκληρωμένου και εξωστρεφούς συστήματος ΕΕΔ στην Ελλάδα, εναρμονισμένου με τα ευρωπαϊκά και διεθνή πρότυπα, που προάγει τη συνεργασία, περιορίζει την αντιπαράθεση και διευκολύνει την εξεύρεση ισορροπημένων και αμοιβαία επωφελών λύσεων, τοποθετώντας τη χώρα ως ελκυστικό επενδυτικό προορισμό και κόμβο διεθνούς νομικής δραστηριότητας.

5. Η Διαμεσολάβηση στην Ελλάδα – Ανάλυση Δυνατών Σημείων, Αδυναμιών, Ευκαιριών και Απειλών (SWOT)

Βασικό και απαραίτητο βήμα στην διαδικασία σχεδιασμού και λήψης αποφάσεων για την διαμόρφωση οποιασδήποτε παρέμβασης, αποτελεί η ανάλυση και αξιολόγηση των διαφορετικών πτυχών τόσο του εσωτερικού όσο και του εξωτερικού περιβάλλοντος εντός του οποίου δομείται η μεταρρυθμιστική προσπάθεια που επιχειρείται¹⁵¹. Προκειμένου να είμαστε σε θέση να αξιολογήσουμε την υφιστάμενη κατάσταση με συγκεκριμένα δεδομένα και να μπορούμε να σταθμίσουμε με τεκμηριωμένο τρόπο όλες τις διαφορετικές πτυχές των επιλογών μας και ως εκ τούτου να ιεραρχήσουμε όλους τους διαθέσιμους τρόπους δράσης, κρίνεται σκόπιμη η χρήση του εργαλείου ανάλυσης Δυνατών Σημείων, Αδυναμιών, Ευκαιριών και Απειλών (SWOT). Σκοπός είναι να εντοπιστούν τα βασικά σημεία-κλειδιά που δυνάμει μπορούν να αποτελέσουν τους κρίσιμους παράγοντες επιτυχίας της υλοποιούμενης παρέμβασης, αναγνωρίζοντας και μετατρέποντας τις ενδεχόμενες απειλές σε ευκαιρίες και τα αδύνατα σημεία σε δυνατά.

¹⁴⁷ Βλ. ανωτέρω υποσημ. 140

¹⁴⁸ Η με αριθμ. 798/28-02-2025 Κοινή Απόφαση του Πρωθυπουργού και του Υπουργού Δικαιοσύνης (Β' 741) Σύσταση Ειδικής Γραμματείας Εναλλακτικής Επίλυσης Διαφορών

¹⁴⁹ Υπουργείο Δικαιοσύνης, Ειδική Γραμματεία Εναλλακτικής Επίλυσης Διαφορών, Αποστολή <https://adr.gov.gr/el/eidiki-grammateia#apostoli>

¹⁵⁰ Ομοίως

¹⁵¹ Λαδής Σ. και Νταλάκου Β. (2016) Ανάλυση Δημόσιας Πολιτικής, εκδ. Παπαζήσης, Αθήνα

Δυνατά Σημεία (Strengths)

- Θεσμική αναγνώριση και νομική κατοχύρωση**
 Η κατοχύρωση της διαμεσολάβησης στο ελληνικό νομικό σύστημα μέσω ενός σαφούς ρυθμιστικού πλαισίου διασφαλίζει τη νομιμότητα και την εγκυρότητα της διαδικασίας. Οι κανόνες που τη διέπουν προσφέρουν ασφάλεια δικαίου στα εμπλεκόμενα μέρη και ενισχύουν την εμπιστοσύνη τους στη διαδικασία. Παράλληλα, καθορίζονται με σαφήνεια τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις τόσο των διαμεσολαβητών όσο και των συμμετεχόντων. Έτσι, η διαμεσολάβηση λειτουργεί με διαφάνεια, αξιοπιστία και αποτελεσματικότητα
- Ταχύτητα επίλυσης και μειωμένο κόστος**
 Επιτρέπει σημαντική μείωση του χρόνου επίλυσης διαφορών σε σχέση με τη τακτική διαδικασία καθώς οι υποθέσεις μπορούν να επιλυθούν ταχύτερα από την δικαστική οδό, ενώ το κόστος είναι χαμηλότερο συγκριτικά με μακροχρόνιες δίκες καθώς περιορίζονται σημαντικά τα δικαστικά έξοδα
- Αποτελεσματική αποσυμφόρηση των δικαστηρίων**
 Καθώς επιτρέπει την επίλυση των διαφορών γρήγορα και χωρίς χρονοβόρες διαδικασίες, είναι πρακτική που μπορεί να μειώσει σημαντικά τον αριθμό των υποθέσεων που φτάνουν τελικά στις αίθουσες των δικαστηρίων, εξοικονομώντας πολύτιμους δικαστικούς πόρους, ενώ με τον τρόπο αυτό τα δικαστήρια μπορούν να επικεντρωθούν σε πιο σύνθετες και σοβαρές υποθέσεις.
- Διαθεσιμότητα και απλή πρόσβαση**
 Η διαμεσολάβηση είναι διαθέσιμη οποιαδήποτε στιγμή, τόσο πριν όσο και μετά την κατάθεση μιας υπόθεσης στο δικαστήριο χωρίς περίπλοκες και χρονοβόρες διαδικασίες. Ακόμη και αν η αγωγή εκκρεμεί, τα μέρη μπορούν άμεσα και εύκολα να επιλέξουν τη διαμεσολάβηση για την επίλυση της διαφοράς τους
- Μη δεσμευτικότητα της διαδικασίας**
 Οι διαδικασίες της διαμεσολάβησης είναι μη δεσμευτικές, γεγονός που σημαίνει ότι τα μέρη μπορούν να αποχωρήσουν οποιαδήποτε στιγμή χωρίς απαραίτητα να έχουν φτάσει σε συμφωνία και χωρίς να έχουν νομικές συνέπειες. Τα μέρη δεν πιέζονται να αποδεχθούν μια λύση που δεν τα ικανοποιεί και διατηρούν τον πλήρη έλεγχο των αποφάσεών τους. Έτσι, διασφαλίζεται η εθελοντική και ελεύθερη συμμετοχή στη διαδικασία και ενισχύεται το αίσθημα ασφάλειας αυξάνοντας τις πιθανότητες επίτευξης μιας ουσιαστικής και αμοιβαία επωφελούς συμφωνίας.
- Εμπιστευτικότητα και προστασία προσωπικών δεδομένων**
 Το περιεχόμενο της διαμεσολάβησης είναι εμπιστευτικό και δεν δύναται να χρησιμοποιηθεί ως αποδεικτικό στοιχείο σε μελλοντική δίκη. Η εμπιστευτικότητα και η προστασία των προσωπικών δεδομένων διασφαλίζουν ότι οι πληροφορίες που ανταλλάσσονται δεν δημοσιοποιούνται, καθώς η διαμεσολάβηση πραγματοποιείται σε ιδιωτικό πλαίσιο γεγονός που επιτρέπει στα μέρη να εκφράζονται ελεύθερα και με ειλικρίνεια, χωρίς φόβο έκθεσης, σε αντίθεση με τις δικαστικές

διαδικασίες, οι οποίες είναι συχνά δημόσιες. Η προστασία αυτή αποτελεί θεμελιώδη προϋπόθεση για την η επίτευξη ουσιαστικών και βιώσιμων συμφωνιών

- **Ευελιξία και προσαρμοστικότητα της διαδικασίας**

Η ευελιξία και η προσαρμοστικότητα της διαδικασίας επιτρέπουν στα μέρη να διαμορφώνουν και να προσαρμόζουν τη διαδικασία σύμφωνα με τις ανάγκες και τις ιδιαιτερότητές τους. Σε αντίθεση με τα αυστηρά δικαστικά πλαίσια, η διαμεσολάβηση μπορεί να προσαρμοστεί στον χρόνο, τον τόπο και τον τρόπο διεξαγωγής που εξυπηρετεί καλύτερα τους συμμετέχοντες. Αυτό διευκολύνει την ενεργή συμμετοχή και την ουσιαστική επικοινωνία μεταξύ των μερών. Έτσι, αυξάνονται οι πιθανότητες επίτευξης μιας αμοιβαία αποδεκτής και βιώσιμης λύσης

- **Διατήρηση των σχέσεων μεταξύ των μερών**

Η διατήρηση των σχέσεων μεταξύ των μερών αποτελεί σημαντικό πλεονέκτημα της διαμεσολάβησης, ιδιαίτερα σε οικογενειακές, εμπορικές και εργασιακές διαφορές. Σε αντίθεση με τη δικαστική αντιπαράθεση, η διαδικασία βασίζεται στον διάλογο, την κατανόηση και τον αμοιβαίο σεβασμό. Αυτό βοηθά στη μείωση των εντάσεων και στην αποφυγή οριστικής ρήξης στις σχέσεις. Έτσι, τα μέρη μπορούν να συνεχίσουν τη συνεργασία ή την επικοινωνία τους σε ένα πιο υγιές και σταθερό πλαίσιο.

- **Αξιοπιστία και επαγγελματισμός διαμεσολαβητών**

Το πλέγμα των υφιστάμενων ρυθμίσεων για τη διαμεσολάβηση στην Ελλάδα εξασφαλίζει την αξιοπιστία και τον επαγγελματισμό των διαμεσολαβητών, μέσω συγκεκριμένων προϋποθέσεων εκπαίδευσης και πιστοποίησης. Οι διαμεσολαβητές υποχρεούνται να διαθέτουν ειδική κατάρτιση και συνεχή επιμόρφωση, γεγονός που διασφαλίζει την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών. Παράλληλα, η τήρηση κώδικα δεοντολογίας και η εποπτεία από αρμόδιους φορείς ενισχύουν τη διαφάνεια και την υπευθυνότητα. Έτσι, καλλιεργείται κλίμα εμπιστοσύνης μεταξύ των μερών και ενισχύεται η αποτελεσματικότητα της διαδικασίας

- **Ανάπτυξη επιχειρηματικότητας**

Η γρήγορη και αποτελεσματική επίλυση των διαφορών μειώνει τον επιχειρηματικό κίνδυνο και ενισχύει την εμπιστοσύνη μεταξύ συνεργατών και οδηγεί στην ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας. Οι επιχειρήσεις μπορούν να διαχειρίζονται τις εμπορικές διαφορές τους με χαμηλότερο κόστος και μικρότερο χρόνο αναμονής, γεγονός που βελτιώνει τη ρευστότητα και τη σταθερότητα στις συναλλαγές. Παράλληλα, η διαμεσολάβηση προάγει τη διατήρηση συνεργασιών και εμπορικών σχέσεων, αντί της οριστικής ρήξης που συχνά προκύπτει από δικαστικές διαμάχες. Συνολικά, η αξιοποίηση της διαμεσολάβησης ενισχύει το επιχειρηματικό περιβάλλον, προσελκύει επενδύσεις και δημιουργεί ευνοϊκότερο κλίμα για την ανάπτυξη νέων επιχειρηματικών πρωτοβουλιών.

Αδυναμίες (Weaknesses)

- **Χαμηλό επίπεδο ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης**

Παρά τη θεσμική αναγνώριση, πολλοί πολίτες, δικηγόροι και επιχειρήσεις αγνοούν τα οφέλη της διαμεσολάβησης ή τη θεωρούν δευτερεύουσα διαδικασία σε σχέση με την παραδοσιακή δικαιοσύνη. Αυτό οδηγεί σε περιορισμένη προσέλευση και χρήση της ως εναλλακτικής λύσης επίλυσης διαφορών. Επιπλέον, η έλλειψη πληροφόρησης μπορεί να δημιουργήσει επιφυλάξεις και δυσπιστία απέναντι στους διαμεσολαβητές και στη διαδικασία γενικότερα. Έτσι, η διαμεσολάβηση παραμένει υποχρησιμοποιούμενη, παρότι προσφέρει ταχύτητα, οικονομία και αποτελεσματικότητα.

- **Περιορισμένη κουλτούρα συμφιλίωσης και συμβιβασμού στην ελληνική κοινωνία**

Στην ελληνική κοινωνία επικρατεί η αντίληψη ότι η δικαστική οδός υπερτερεί ως η πιο αξιόπιστη, αποτελεσματική και δίκαιη λύση - ή ακόμα και ως η μοναδική επιλογή - για την αντιμετώπιση των διαφορών, περιορίζοντας σημαντικά την ευρεία αποδοχή της διαμεσολάβησης ως μέσου επίλυσης συγκρούσεων. Σε αυτό συμβάλλει και η πολύ αδύναμη κουλτούρα συμφιλίωσης και συμβιβασμού καθώς οι περισσότεροι πολίτες είναι συνηθισμένοι να επιλύουν τις διαφορές

τους μέσω της αντιπαράθεσης αποφεύγοντας τον διάλογο και τον συμβιβασμό, σκεπτόμενοι ότι υπάρχουν μόνο κερδισμένοι και ηττημένοι. Αυτό δυσχεραίνει την αποδοχή της διαμεσολάβησης ως αποτελεσματικής και βιώσιμης λύσης με αποτέλεσμα να μειώνεται η χρήση της διαδικασίας, παρότι προσφέρει ταχύτητα, οικονομία και διατήρηση των σχέσεων μεταξύ των μερών.

- **Διστακτικότητα δικηγόρων**

Ορισμένοι επαγγελματίες του δικαίου δεν προωθούν ενεργά την διαμεσολάβηση, κυρίως λόγω του φόβου τους για ενδεχόμενη απώλεια δικαστικής ύλης και συνακόλουθα των οικονομικών ωφελημάτων που σχετίζονται με τη δικαστική εκπροσώπηση αλλά και εξαιτίας της έλλειψης σχετικής εμπειρίας ή και εκπαίδευσης στις εξωδικαστικές μεθόδους επίλυσης διαφορών. Θεωρούν ότι η μείωση των υποθέσεων που καταλήγουν στα δικαστήρια ότι μπορεί να σημαίνει απομείωση των αμοιβών που προκύπτουν από μακροχρόνιες δίκες, αλλά και μικρότερο έλεγχο επί της διαδικασίας, γεγονός που δημιουργεί διστακτικότητα στην προώθηση της διαμεσολάβησης στους πελάτες και σε μειωμένη ενημέρωση τους για τα οφέλη που μπορεί να προσφέρει η χρήση της.

- **Ελλιπής εκπαίδευση δικαστικών λειτουργιών**

Συχνά οι δικαστές δεν έχουν ολοκληρωμένη γνώση των διαδικασιών και μεθόδων εναλλακτικής επίλυσης διαφορών, των δυνατοτήτων τους ή/ και των πλεονεκτημάτων τους για τα μέρη, με αποτέλεσμα να μην ενθαρρύνουν ή να μην παραπέμπουν τις υποθέσεις σε διαμεσολάβηση. Η έλλειψη κατάρτισης και κυρίως η έλλειψη μιας εις βάθος κατανόησης των πλεονεκτημάτων που προκύπτουν από την χρήση της διαμεσολάβησης μπορεί επίσης να οδηγήσει σε χαμηλή εκτίμηση της διαδικασίας ως αποτελεσματικής, αξιόπιστης και βιώσιμης λύσης. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να μην στηρίζεται στην πράξη ο θεσμός της διαμεσολάβησης από το δικαστικό σώμα επηρεάζοντας έτσι σε σημαντικό βαθμό και την εμπιστοσύνη τόσο των πολιτών όσο και των δικηγόρων σε αυτή.

- **Ανομοιογενής ποιότητα και η έλλειψη εξειδίκευσης των διαμεσολαβητών**

Παρά το θεσμικό πλαίσιο και τις απαιτήσεις πιστοποίησης, δεν υπάρχει πάντα ενιαίο επίπεδο κατάρτισης, εμπειρίας, συνεχούς κατάρτισης ή δεοντολογικής εφαρμογής μεταξύ των επαγγελματιών. Επίσης ο αριθμός πιστοποιημένων διαμεσολαβητών με εξειδίκευση σε κρίσιμους τομείς (π.χ. οικογενειακό δίκαιο, εταιρικές διαφορές, χρηματοοικονομικά) παραμένει περιορισμένος, γεγονός που ενδέχεται να επηρεάζει την ποιότητα της διαδικασίας. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε ανομοιογενή προσέγγιση των υποθέσεων και διαφορετικά αποτελέσματα ανάλογα με τον διαμεσολαβητή, μειώνοντας την ικανοποίηση των μερών από την διαδικασία και τελικά προκαλώντας αμφιβολίες για τη αποτελεσματική και ουσιαστική επίλυση των διαφορών. Συνεπώς, η έλλειψη ενιαίου υψηλού επιπέδου κατάρτισης και συγκεκριμένων απαιτήσεων εμπειρίας και εξειδίκευσης περιορίζει την αξιοπιστία και την εμπιστοσύνη στη διαμεσολάβηση και την ευρύτερη αποδοχή της.

Ευκαιρίες (Opportunities)

- **Διεθνής και ευρωπαϊκή υποστήριξη - εναρμόνιση με βέλτιστες πρακτικές**

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, μέσω οδηγιών και χρηματοδοτικών προγραμμάτων, προωθεί την εναλλακτική επίλυση διαφορών, ενισχύοντας τη θεσμική αναγνώριση και την εκπαίδευση διαμεσολαβητών. Επιπλέον, η συνεργασία με διεθνείς οργανισμούς και η εφαρμογή βέλτιστων πρακτικών από άλλες χώρες προσφέρουν πρότυπα ποιότητας και αξιοπιστίας που μπορούν να ενισχύσουν την εμπιστοσύνη των πολιτών στη διαδικασία καθώς επιτρέπουν την υιοθέτηση δοκιμασμένων και αποτελεσματικών μεθόδων που έχουν εφαρμοστεί με επιτυχία σε άλλες χώρες. Η εναρμόνιση διευκολύνει επίσης τη διασυννοριακή επίλυση διαφορών, ενισχύοντας την εμπιστοσύνη των επιχειρήσεων και των πολιτών σε διεθνές επίπεδο. Τέλος, η υιοθέτηση ευρωπαϊκών καλών πρακτικών προάγει τη διαφάνεια, τη συνέπεια και την αποτελεσματικότητα της διαμεσολάβησης, καθιστώντας την ένα σύγχρονο και αξιόπιστο εργαλείο επίλυσης διαφορών στην ελληνική κοινωνία.

- **Ψηφιοποίηση της διαδικασίας και χρήση νέων τεχνολογιών και εργαλείων.**

Η ψηφιοποίηση της διαδικασίας διαμεσολάβησης αναβαθμίζει την αποτελεσματικότητα και

διευκολύνει την πρόσβαση στη διαδικασία χωρίς γεωγραφικούς ή χρονικούς περιορισμούς. Με την ανάπτυξη ψηφιακών πλατφορμών Ηλεκτρονικής Επίλυσης Διαφορών (Online Dispute Resolution – ODR), η διαχείριση των υποθέσεων γίνεται απλά, άμεσα, γρήγορα και με μεγαλύτερη ευκολία, μειώνοντας τον χρόνο και το κόστος για τα εμπλεκόμενα μέρη καθιστώντας συνολικά την διαδικασία πιο ευέλικτη και πρακτική. Μέσω των ODR, τα μέρη μπορούν να διαχειριστούν τις διαφορές τους εξ αποστάσεως, μειώνοντας σημαντικά το κόστος και τον χρόνο που απαιτείται για φυσικές συναντήσεις ενώ ταυτόχρονα διευρύνεται η προσβασιμότητα σε περιοχές όπου η φυσική παρουσία διαμεσολαβητών είναι περιορισμένη, ενισχύοντας έτσι τη συνολική αποτελεσματικότητα και αποδοχή της μεθόδου. Επιπλέον, οι ψηφιακές πλατφόρμες προσφέρουν εργαλεία για την καταγραφή και την παρακολούθηση της πορείας των υποθέσεων διασφαλίζοντας έτσι την διαφάνεια σε κάθε στάδιο της διαδικασίας. Τέλος, η εφαρμογή των ODR ευθυγραμμίζεται με διεθνείς και ευρωπαϊκές πρακτικές, ενισχύοντας την αξιοπιστία της διαμεσολάβησης και διευρύνοντας τη χρήση της σε εμπορικές, διασυνοριακές και άλλες διαφορές.

- **Εκσυγχρονισμός του ρυθμιστικού πλαισίου με την ενοποίηση των προβλέψεων**

Ο εκσυγχρονισμός του ρυθμιστικού πλαισίου μέσω της ενοποίησης των προβλέψεων μειώνει τη νομική αβεβαιότητα και απλοποιεί τη διαδικασία για του πολίτες και τις επιχειρήσεις, εξασφαλίζοντας σαφήνεια στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους αλλά και διευκολύνοντας την πρόσβασή τους στη Δικαιοσύνη. Η σαφής και συστηματική παρουσίαση των υφιστάμενων κανόνων ενισχύει την ασφάλεια δικαίου αλλά και την αξιοπιστία του θεσμού θεμελιώνοντας ένα σύγχρονο, ολοκληρωμένο και εξωστρεφές σύστημα εξωδικαστικής επίλυσης διαφορών ικανό να ανταποκριθεί στις ανάγκες της σημερινής κοινωνίας και οικονομίας.

- **Εισαγωγή καινοτόμων επιλογών και πρακτικών όπως φορολογικά κίνητρα και ανταμοιβές ή κυρώσεις**

Τα κίνητρα μπορούν να προσελκύσουν περισσότερους πολίτες και επιχειρήσεις στη διαδικασία, μειώνοντας το κόστος και ενθαρρύνοντας τη γρήγορη επίλυση διαφορών. Αντίστοιχα, η εφαρμογή κυρώσεων για την αδικαιολόγητη αποφυγή διαμεσολάβησης θα ενισχύσει τη δέσμευση των εμπλεκόμενων μερών και θα προωθήσει τη κουλτούρα συνεργασίας. Με τον τρόπο αυτό, η διαμεσολάβηση καθίσταται πιο ελκυστική, αποτελεσματική και βιώσιμη, δημιουργώντας θετικό αντίκτυπο τόσο για τα δικαστήρια όσο και για την οικονομία και τις επιχειρηματικές σχέσεις.

- **Αύξηση εμπιστοσύνης στο θεσμό μέσω στοχευμένης καμπάνιας ενημέρωσης και προβολής επιτυχημένων υποθέσεων**

Μέσω της προβολής επιτυχημένων υποθέσεων, όπου τα μέρη έχουν καταφέρει να επιλύσουν γρήγορα, οικονομικά και μέσω αμοιβαία επωφελών λύσεων τις διαφορές τους, ενισχύεται η θετική εικόνα της διαμεσολάβησης και αυξάνεται η αξιοπιστία του θεσμού. Δημιουργείται επίσης ένας σημαντικός κύκλος αποδοχής που αυξάνει την εμπιστοσύνη στην διαδικασία, καθώς ολοένα και περισσότεροι πολίτες και επιχειρήσεις γίνονται πιο πρόθυμοι να επιλέξουν τη διαμεσολάβηση για τις δικές τους υποθέσεις. Παράλληλα, η ανάδειξη καλών πρακτικών και η δημόσια ευρεία και σφαιρική ενημέρωση του γενικού κοινού με στοχευμένες καμπάνιες για τα οφέλη της διαμεσολάβησης συμβάλλουν στην ευρύτερη αποδοχή της ως αποτελεσματικού και σύγχρονου εργαλείου επίλυσης διαφορών.

- **Ενίσχυση της κουλτούρας συμφιλίωσης και συνεργασίας**

Η προώθηση της διαμεσολάβησης ως μια πρακτική μη αντιπαραθετικού τρόπου επίλυσης διαφορών δύναται να συμβάλει στην εδραίωση μιας νέας κουλτούρας εξωδικαστικής επίλυσης των διαφορών που προάγει τη συνεργασία, τον διάλογο και την αποφυγή της αντιπαράθεσης με στόχο την ανεύρεση μιας ισορροπημένης, ενδεδειγμένης και αμοιβαία επωφελούς λύσης, με την ενεργή και ουσιαστική συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων μερών (stakeholders) της Δικαιοσύνης.

- **Εκπαίδευση, πιστοποίηση και προτυποποίηση – νέα προγράμματα κατάρτισης επαγγελματιών**

Η ανάπτυξη νέων προγραμμάτων εκπαίδευσης πιστοποίησης και προτυποποίησης για επαγγελματίες διαμεσολαβητές θα έχουν ως αποτέλεσμα οι διαμεσολαβητές να αποκτήσουν υψηλότερο επίπεδο κατάρτισης και πρακτικών δεξιοτήτων με γνώση σύγχρονων μεθόδων, που θα διασφαλίζουν την αναβάθμιση της ποιότητας του έργου τους. Επιπλέον, η πιστοποίηση και η εφαρμογή σύγχρονων εργαλείων προτυποποίησης δημιουργεί ένα σαφές κοινό πλαίσιο

επαγγελματικών προτύπων και δεοντολογίας, που αυξάνει την εμπιστοσύνη των πολιτών και των επιχειρήσεων στη διαμεσολάβηση. Τέλος, η συνεχής κατάρτιση και εξειδίκευση ενισχύει την ευελιξία και την ικανότητα των διαμεσολαβητών να προσαρμόζονται σε νέες κατηγορίες διαφορών και σύγχρονες πρακτικές, καθιστώντας τη διαδικασία πιο αποτελεσματική και αποδεκτή σε ένα ευρύτερο κοινωνικό και επαγγελματικό επίπεδο.

- **Επέκταση σε νέους τομείς - συνεργασία με επιχειρήσεις και δημόσιο τομέα**

Η διαμεσολάβηση μπορεί να ενσωματωθεί στις πολιτικές διαχείρισης εσωτερικών και εξωτερικών διαφορών στον επιχειρηματικό κόσμο, ενώ ο δημόσιος τομέας μπορεί να τη χρησιμοποιήσει για την επίλυση συγκεκριμένου τύπου διαφορών με πολίτες ή προμηθευτές. Μπορεί να εφαρμοστεί σε τομείς όπως η τεχνολογία, η περιβαλλοντική διαχείριση, οι καταναλωτικές υποθέσεις, οι δημόσιες συμβάσεις και οι φορολογικές υποθέσεις, επιτρέποντας την αποσυμφόρηση των δικαστηρίων και την ταχύτερη επίλυση διαφορών σε ακόμα περισσότερους τομείς της κοινωνίας και της οικονομίας. Παράλληλα, η επέκταση σε νέους τομείς ενισχύει την εμπιστοσύνη των πολιτών και των επιχειρήσεων στη διαδικασία, προωθώντας τη διαμεσολάβηση ως ένα ευέλικτο, σύγχρονο και αποτελεσματικό εργαλείο επίλυσης διαφορών.

- **Ολοκληρωμένη εκπαίδευση και ενημέρωση δικαστών και δικηγόρων**

Η ανάπτυξη ολοκληρωμένων προγραμμάτων εκπαίδευσης, ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης δικαστών και δικηγόρων αυξάνει την κατανόηση και αποδοχή της διαδικασίας από συλλειτουργούς της Δικαιοσύνης. Μέσω ειδικών προγραμμάτων και με στοχευμένες ενημερωτικές καμπάνιες οι δικαστές μπορούν να παραπέμπουν με μεγαλύτερη συχνότητα τις υποθέσεις σε διαμεσολάβηση, ενώ οι δικηγόροι αποκτούν δεξιότητες για να καθοδηγούν σωστά τους πελάτες τους σε εξωδικαστικές λύσεις. Έτσι συμβάλλουν ενεργά στη δημιουργία κουλτούρας συνεργασίας και διαλόγου στο νομικό σύστημα, καθιστώντας τη διαμεσολάβηση μια ευρύτερα αποδεκτή και λειτουργική επιλογή.

- **Ελκυστικότητα για ξένες επενδύσεις**

Η διαμεσολάβηση μπορεί να αποτελέσει σημαντική ευκαιρία για την αύξηση της ελκυστικότητας της Ελλάδας σε ξένες επενδύσεις, καθώς προσφέρει ασφάλεια και ταχύτητα στην επίλυση διαφορών. Οι ξένοι επενδυτές αναζητούν σταθερό και προβλέψιμο επιχειρηματικό περιβάλλον, όπου οι διαφορές μπορούν να επιλυθούν χωρίς χρονοβόρες και δαπανηρές δικαστικές διαδικασίες. Η δυνατότητα γρήγορης και οικονομικής επίλυσης διαφορών μέσω διαμεσολάβησης ενισχύει την εμπιστοσύνη τους και μειώνει τον επενδυτικό κίνδυνο. Παράλληλα, η διατήρηση καλών σχέσεων μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών καθιστά τις επιχειρηματικές συνεργασίες πιο βιώσιμες, ενισχύοντας συνολικά την οικονομική ανάπτυξη και την προσέλκυση νέων επενδύσεων.

Απειλές (Threats)

- **Νομοθετική αστάθεια**

Η νομοθετική αστάθεια, οι αλλεπάλληλες τροποποιήσεις της νομοθεσίας, οι καθυστερήσεις στην εφαρμογή των υφιστάμενων νομοθετικών προβλέψεων και οι συχνές αλλαγές στο νομικό πλαίσιο της διαμεσολάβησης δημιουργούν αβεβαιότητα τόσο για τους πολίτες όσο και για τους επαγγελματίες του δικαίου, καθιστώντας δύσκολη την κατανόηση και εφαρμογή της διαδικασίας. Αυτό μπορεί να μειώσει την εμπιστοσύνη των μερών και να περιορίσει τη χρήση της διαμεσολάβησης, ακόμα και όταν προσφέρει σαφή πλεονεκτήματα όπως ταχύτητα, οικονομία και διατήρηση σχέσεων. Επιπλέον, η έλλειψη σταθερού ρυθμιστικού πλαισίου εμποδίζει τη μακροπρόθεσμη στρατηγική ανάπτυξη του θεσμού της διαμεσολάβησης και την καθιέρωσή της ως αξιόπιστης και σύγχρονης μεθόδου επίλυσης διαφορών.

- **Δικαστικοκεντρική νοοτροπία και προτίμηση στην τακτική διαδικασία**

Η κοινωνία εξακολουθεί να εμπιστεύεται κυρίως τα δικαστήρια ως τη μόνη αξιόπιστη λύση, ειδικά όταν η νομική θέση του διαδίκου θεωρείται ισχυρή ή όταν το κόστος δικηγόρων θεωρείται αποδεκτό. Αυτή η νοοτροπία οδηγεί σε περιορισμένη χρήση της διαμεσολάβησης, ακόμα και όταν η διαδικασία θα μπορούσε να προσφέρει ταχύτερη, οικονομικότερη και πιο ευέλικτη λύση. Επιπλέον, η επικράτηση της δικαστικοκεντρικής προσέγγισης μειώνει την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών για τα πλεονεκτήματα των εναλλακτικών μεθόδων.

- Απουσία κατάλληλων ενεργειών προώθησης από την Πολιτεία**
 Όταν η Πολιτεία δεν ενημερώνει, δεν υποστηρίζει και δεν δημιουργεί κίνητρα για τη χρήση της διαδικασίας, η γνώση των πολιτών και των επιχειρήσεων παραμένει περιορισμένη, με αποτέλεσμα η διαμεσολάβηση να υποχρησιμοποιείται. Επιπλέον, η απουσία ενεργού ρόλου από δημόσιους φορείς μειώνει την εμπιστοσύνη των πολιτών στη διαδικασία, καθώς δεν αναδεικνύεται η αξιοπιστία και η ασφάλεια που προσφέρει η επίσημη θεσμική στήριξη
- Αντίσταση από παραδοσιακούς θεσμούς**
 Οι παραδοσιακοί θεσμοί συχνά προβάλλουν σημαντικές αντιστάσεις στη μετάβαση από το δικαστικοκεντρικό μοντέλο σε εναλλακτικές μορφές εξωδικαστικής επίλυσης διαφορών. Ενώσεις δικαστών, δικηγορικοί σύλλογοι και άλλοι σύνδεσμοι επαγγελματιών που στηρίζουν αποκλειστικά την παραδοσιακή δικαστική διαδικασία μπορεί να μην ενθαρρύνουν τα μέρη να επιλέξουν διαμεσολάβηση ή να παραπέμψουν υποθέσεις στην διαδικασία της διαμεσολάβησης. Αυτή η αντίσταση περιορίζει την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών, μειώνει τη χρήση της διαδικασίας και διατηρεί υψηλή τη δικαστικοκεντρική νοοτροπία.
- Κακή εφαρμογή της Υποχρεωτικής Αρχικής Συνεδρίας (ΥΑΣ) – τυπική συμμόρφωση χωρίς ουσιαστική συμμετοχή**
 Συχνά παρατηρείται τυπική συμμόρφωση στις προβλέψεις για την εφαρμογή της Υποχρεωτικής Αρχικής Συνεδρίας (ΥΑΣ), χωρίς ουσιαστική συμμετοχή των μερών και χωρίς σφαιρική ενημέρωση τους για τα οφέλη της διαμεσολάβησης. Σε πολλές περιπτώσεις, οι πολίτες ή οι επιχειρήσεις προσέρχονται στη διαδικασία μόνο για να εκπληρώσουν τη νομική υποχρέωση, χωρίς πραγματικό διάλογο ή προσπάθεια επίτευξης συμφωνίας. Αυτό υπονομεύει την αποτελεσματικότητα της διαμεσολάβησης, μειώνει την εμπιστοσύνη στο θεσμό και δίνει την εντύπωση ότι πρόκειται για τυπική διαδικασία, αντί για ουσιαστική λύση διαφορών. Ως συνέπεια, η υποχρεωτική διαμεσολάβηση κινδυνεύει να μετατραπεί σε τυπικό εμπόδιο και όχι σε εργαλείο ταχύτερης, οικονομικότερης και φιλικής επίλυσης διαφορών.
- Έλλειψη ποιοτικού ελέγχου διαμεσολαβητών**
 Η έλλειψη ποιοτικού ελέγχου, διαρκούς επιμόρφωσης και σταθερής εποπτείας των διαμεσολαβητών καθώς και η απουσία ενιαίων κριτηρίων ποιότητας του παραγόμενου έργου, οδηγεί σε υποβαθμισμένη διαχείριση των υποθέσεων, ανομοιογενές επίπεδο δεξιοτήτων και επαγγελματισμού και μειωμένη ικανοποίηση των μερών. Ως συνέπεια, η έλλειψη ποιοτικού ελέγχου μειώνει την εμπιστοσύνη των πολιτών και των επιχειρήσεων στη διαδικασία, περιορίζοντας τη χρήση της και καθυστερώντας την καθιέρωσή της ως αξιόπιστου και σύγχρονου εργαλείου επίλυσης διαφορών.
- Αντίληψη επιβολής και όχι επιλογής**
 Όταν οι πολίτες ή οι επιχειρήσεις θεωρούν ότι η διαδικασία επιβάλλεται ως μια τυπική υποχρέωση και δεν αποτελεί πραγματική επιλογή τους, προσέρχονται χωρίς διάθεση συνεργασίας ή διάθεσης να βρουν κοινούς τόπους συμβιβασμού. Αυτό υπονομεύει την ουσιαστική λειτουργία της διαμεσολάβησης, καθώς η διαδικασία βασίζεται στην ενεργή συνεργασία των μερών για την επίτευξη βιώσιμων λύσεων. Ως αποτέλεσμα, μειώνεται η εμπιστοσύνη στον θεσμό, περιορίζεται η χρήση του και η διαμεσολάβηση κινδυνεύει να εκληφθεί ως τυπικό εμπόδιο, αντί για σύγχρονο εργαλείο ταχείας και αποτελεσματικής επίλυσης διαφορών.
- Οικονομικοί παράγοντες**
 Αν δεν γίνει ευρέως αντιληπτό ότι το κόστος της διαμεσολάβησης είναι σαφώς χαμηλότερο από το κόστος της τακτικής διαδικασίας ή αν δεν παρέχονται κίνητρα (φορολογικά ή άλλης μορφής) τόσο για τα μέρη όσο και για τους δικηγόρους, η χρήση της διαμεσολάβησης θα παραμένει περιορισμένη.

6. Συζήτηση – Προτάσεις – Συμπεράσματα

Η παρούσα μελέτη πολιτικής (policy paper) ανέδειξε ότι η διαμεσολάβηση αποτελεί πλέον έναν θεμελιώδη μηχανισμό εκσυγχρονισμού των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης διεθνώς, ανταποκρινόμενη στις αυξανόμενες ανάγκες ταχείας, αποτελεσματικής και κοινωνικά βιώσιμης επίλυσης διαφορών. Η συγκριτική επισκόπηση των ευρωπαϊκών μοντέλων, καθώς και η ανάλυση της εξέλιξης της διαμεσολάβησης σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο, σε συνδυασμό με την αποτίμηση της ελληνικής πραγματικότητας μέσω της ανάλυσης SWOT, υπογραμμίζουν με τον πιο emphaticό τρόπο όχι μόνο ότι ο θεσμός αποτελεί πλέον αναπόσπαστο στοιχείο ενός σύγχρονου και αποτελεσματικού συστήματος απονομής δικαιοσύνης, αλλά κυρίως ότι η επιτυχής ενσωμάτωση της διαμεσολάβησης δεν συνδέεται αποκλειστικά με τη θεσμική της κατοχύρωση.

Είναι σημαντικό να υπογραμμίσουμε ότι, στις περισσότερες χώρες που εξετάστηκαν, η διαμεσολάβηση αναπτύχθηκε με τρόπο συμπληρωματικό και ταυτόχρονα ισόρροπο προς τη δικαστική διαδικασία, συμβάλλοντας καθοριστικά στην αποσυμφόρηση των δικαστηρίων, στη μείωση του κόστους απονομής της δικαιοσύνης, στην ταχύτερη επίλυση των διαφορών με έναν αποτελεσματικό και βιώσιμο τρόπο και στη διατήρηση των κοινωνικών και εμπορικών σχέσεων μεταξύ των μερών. Τα κράτη που επένδυσαν συστηματικά στις εναλλακτικές μεθόδους επίλυσης διαφορών, έχοντας διαμορφώσει ένα συνεκτικό οικοσύστημα πολιτικών, κινήτρων και θεσμικών πρακτικών που ενθαρρύνουν ενεργά τη συναινετική επίλυση, είναι και εκείνα που έχουν επιτύχει την κοινωνική αποδοχή του θεσμού της διαμεσολάβησης και την ουσιαστική και ποιοτική αναβάθμιση του έργου της Δικαιοσύνης, ενισχύοντας έτσι την εμπιστοσύνη των πολιτών προς την πολιτεία συνολικά.

Συγκριτική επισκόπηση: διδάγματα από την ευρωπαϊκή και διεθνή εμπειρία

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η Ιταλία, όπου η επέκταση της υποχρεωτικής υπαγωγής σε διαμεσολάβηση για συγκεκριμένες κατηγορίες αστικών και εμπορικών διαφορών, οι αλλαγές στην υποχρεωτική εκπαίδευση των δικαστών και η εισαγωγή ποιοτικών δεικτών στο παραγόμενο έργο σε συνδυασμό με την ενεργότερη συμμετοχή της Δημόσιας Διοίκησης, την αναβάθμιση του επιπέδου εκπαίδευσης των διαμεσολαβητών και κυρίως η ένταξη πλέγματος αλληλοσυμπληρούμενων κινήτρων, ανταμοιβών και κυρώσεων (φορολογικών, οικονομικών κλπ.) συνέβαλαν καθοριστικά στην μείωση των εισερχόμενων υποθέσεων στα πολιτικά δικαστήρια και σε σημαντική αύξηση των υποθέσεων που τελικά επιλύονται εξωδικαστικά. Το εκτεταμένο μεταρρυθμιστικό πρόγραμμα των τελευταίων ετών (Riforma Cartabia, 2021–2023) τεκμηριώνει την σταθερή προσήλωση της ιταλικής πολιτείας στον στρατηγικό στόχο της ενίσχυσης του θεσμού της διαμεσολάβησης ως μέσου για την διαμόρφωση μιας σύγχρονης, ταχείας και αποτελεσματικής Δικαιοσύνης.

Στην Ισπανία επίσης η διαμεσολάβηση έχει εξελιχθεί σε έναν ολοκληρωμένο θεσμικό μηχανισμό που αναπτύχθηκε για να συμπληρώνει αρμονικά το δικαστικό σύστημα, καλύπτοντας ένα ευρύ φάσμα διαφορών όπως αστικές, εμπορικές, εργατικές και οικογενειακές, συμπεριλαμβανομένων ποινικών υποθέσεων επανορθωτικού δικαίου αλλά και διοικητικές διαφορές κυρίως φορολογικού χαρακτήρα. Με την πρόσφατη μεταρρυθμιστική προσπάθεια καθιερώνεται ως υποχρεωτική η εξωδικαστική προσπάθεια των ενδιαφερόμενων μερών πριν την προσφυγή στα δικαστήρια ενώ παράλληλα ενσωματώνονται καινοτόμα εργαλεία όπως η ηλεκτρονική διαμεσολάβηση, υποχρεωτική για υποθέσεις έως 600 ευρώ, αλλά και αυστηρότερες προδιαγραφές κατάρτισης των διαμεσολαβητών, στοιχεία που αναδεικνύουν τη δυναμική προσαρμοστικότητα του ισπανικού συστήματος. Ωστόσο, η αποκεντρωμένη δομή του μηχανισμού που οφείλεται στην εσωτερική διάρθρωση των αυτόνομων κοινοτήτων, δημιουργεί ανομοιογένεια στην ποιότητα και πρόσβαση των υπηρεσιών, ενώ και η απαίτηση συμβολαιογραφικής πράξης για την εκτελεστότητα της συμφωνίας, αν και ενισχύει την ασφάλεια δικαίου, προσθέτει κόστος και διοικητικό βάρος που ενδέχεται να λειτουργήσει αποτρεπτικά στην επέκταση της χρήσης του θεσμού.

Αντίστοιχα, στην Πορτογαλία έχει αναπτυχθεί ένα πολυεπίπεδο σύστημα δημόσιας διαμεσολάβησης, ιδίως σε οικογενειακές, εργατικές και ποινικές υποθέσεις, εμπλουτισμένο με μια σειρά καινοτόμων θεσμών, όπως τα Ειρηνοδικεία (Julgados de Paz) που προσφέρουν «δικαιοσύνη εγγύτητας» και η ψηφιακή πλατφόρμα RAL+ που διευκολύνουν την πρόσβαση των πολιτών στις εναλλακτικές μεθόδους επίλυσης διαφορών. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι διασφαλίζεται η εκτελεστότητα των συμφωνιών χωρίς δικαστική επικύρωση, καθώς και το χαμηλό κόστος της δημόσιας διαμεσολάβησης, στοιχεία που ενισχύουν περαιτέρω την ισότιμη πρόσβαση των πολιτών στην δικαιοσύνη. Εντούτοις, το σύστημα αντιμετωπίζει προκλήσεις ως προς την επαρκή γεωγραφική κάλυψη των Ειρηνοδικείων, τη χρηματοδοτική βιωσιμότητά τους και την ευρύτερη αξιοποίησή τους από το κοινό.

Στην Αυστρία, από την άλλη πλευρά, υφίσταται ένα από τα πρωτοπόρα ευρωπαϊκά συστήματα διαμεσολάβησης, με νομοθετικό πλαίσιο που χρονολογείται από το 2003 και χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερα αυστηρές προδιαγραφές εκπαίδευσης των διαμεσολαβητών (365 ώρες) και συστηματική εποπτεία από το Υπουργείο Δικαιοσύνης. Η απουσία γενικευμένης υποχρεωτικότητας και θεσμικής παραπομπής από τα δικαστήρια υπογραμμίζει την βούληση της πολιτείας να ενισχύσει την κουλτούρα συνεργασίας εκτός της τακτικής διαδικασίας. Επιπλέον η ανάπτυξη υβριδικών διαδικασιών, όπως τα μοντέλα arbitration-mediation (arb-med) και mediation-arbitration (med-arb) μέσω του Vienna International Arbitral Centre που καθιστά τη χώρα περιφερειακό κόμβο εναλλακτικής επίλυσης διαφορών, αποδεικνύει ότι η διαμεσολάβηση μπορεί να αποτελέσει εργαλείο υψηλής προστιθέμενης αξίας σε διεθνείς εμπορικές διαφορές, συνδέοντας την ευελιξία της συναινετικής διαδικασίας με την ασφάλεια της δεσμευτικής επίλυσης.

Παράλληλα, στη Γερμανία, η διαμεσολάβηση λειτουργεί μέσω ενός πολυεπίπεδου και αποκεντρωμένου μικτού συστήματος προαιρετικών και υποχρεωτικών μηχανισμών, όπου οι δικαστικοί λειτουργοί διαδραματίζουν ενεργό ρόλο στη διαχείριση των διαφορών μέσω παραπομπών σε διαμεσολάβηση – στις οποίες μεγάλο ρόλο διαδραματίζει η συνεργασία δικαστικού σώματος και διαμεσολαβητών – είτε μέσω της διαδικασίας του Güterichterverfahren, στο πλαίσιο της οποίας η δικαστική διαμεσολάβηση ενσωματώνεται στο δικαστικό σύστημα από ειδικά εκπαιδευμένους δικαστές. Οι πρακτικές αυτές αναδεικνύουν τη σημασία της εμπλοκής των δικαστών ως εγγυητών της θεσμικής θωράκισης και αναβάθμισης της διαμεσολάβησης, καθώς οι διάδικοι τείνουν να αποδέχονται ευκολότερα τη διαδικασία όταν αυτή εντάσσεται οργανικά στη δικαστική πορεία της υπόθεσης. Ωστόσο, η απουσία κεντρικής υποχρεωτικής καταγραφής στατιστικών δεδομένων περιορίζει σημαντικά την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του συστήματος, ενώ η απαίτηση δικαστικής ή συμβολαιογραφικής επικύρωσης για την εκτελεστικότητα των συμφωνιών προσθέτει γραφειοκρατικό βάρος που φαίνεται να αποθαρρύνει τη χρήση του θεσμού.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει επίσης το γαλλικό μοντέλο, στο οποίο η διαμεσολάβηση έχει διαφοροποιηθεί θεματικά με εξειδικευμένα μοντέλα για οικογενειακές, διοικητικές, ποινικές και καταναλωτικές υποθέσεις, επιτρέποντας την προσαρμογή της διαδικασίας στις ανάγκες κάθε κατηγορίας διαφορών. Ήδη από το 2019 που εισήχθη η υποχρεωτική προσπάθεια φιλικού διακανονισμού σε υποθέσεις μικρής οικονομικής αξίας έως 5.000 ευρώ και σε γειτονικές διαφορές, καταδεικνύεται ότι η στοχευμένη εφαρμογή της διαμεσολάβησης μπορεί να καθιερώσει το θεσμό ως πραγματικό φίλτρο παραδεκτού πριν την προσφυγή στα δικαστήρια, αποτρέποντας την κλιμάκωση της σύγκρουσης και την επιβάρυνση του δικαστικού συστήματος. Αξίζει να σημειωθεί ότι η θεσμική ωριμότητα του συστήματος αποτυπώνεται στο υψηλό ποσοστό επιτυχίας του Κέντρου Διαμεσολάβησης και Διαιτησίας των Παρισίων (CMAP) που ανέρχεται στο 63% των υποθέσεων αλλά και στη δωρεάν πρόσβαση των καταναλωτών σε αναγνωρισμένους διαμεσολαβητές. Ωστόσο, η άνιση γεωγραφική κατανομή των υπηρεσιών, με συγκέντρωση κυρίως στο Παρίσι, και η ελλιπής εξοικείωση των επιχειρήσεων με τα πλεονεκτήματα της διαδικασίας εξακολουθούν να αποτελούν σημαντικές προκλήσεις.

Αντιθέτως, το σύστημα διαμεσολάβησης στη Νορβηγία χαρακτηρίζεται από υψηλό βαθμό θεσμικής οργάνωσης και ευρείας εφαρμογής τόσο σε ποινικές όσο και σε αστικές διαφορές, με κεντρικό φορέα την Εθνική Υπηρεσία Διαμεσολάβησης (Konfliktrådet), η οποία εξασφαλίζει δημόσιες δωρεάν και προσβάσιμες υπηρεσίες σε εθνικό επίπεδο. Εξαιρετικά ενθαρρυντική κρίνεται η προσέγγιση του αποκαταστατικού δικαίου, που δίνει έμφαση στην αποκατάσταση της ζημίας και στη βελτίωση των σχέσεων μεταξύ των μερών. Σημαντικό στοιχείο του συστήματος αποτελεί και η υποχρεωτική οικογενειακή διαμεσολάβηση για ζευγάρια με ανήλικα τέκνα πριν από τη διαδικασία διαζυγίου, η οποία προωθεί συναινετικές λύσεις προς όφελος των παιδιών. Παράλληλα, το θεσμικό πλαίσιο του Νόμου περί Διαφορών (Tvisteloven) ενισχύει τον ρόλο της διαμεσολάβησης στις αστικές υποθέσεις και προωθεί την ενεργό διαχείριση των υποθέσεων από τα δικαστήρια. Η χρήση της διαμεσολάβησης στον επιχειρηματικό τομέα και στο πλαίσιο της δικαστικής διαδικασίας παρουσιάζει υψηλά ποσοστά επιτυχίας, γεγονός που επιβεβαιώνει την αποτελεσματικότητα του θεσμού. Συνολικά, το νορβηγικό μοντέλο διαμεσολάβησης θεωρείται ιδιαίτερα λειτουργικό, καθώς συνδυάζει θεσμική υποστήριξη, ευρεία πρόσβαση και έμφαση στην ειρηνική επίλυση των διαφορών.

Σε διεθνές επίπεδο, το παράδειγμα της Σιγκαπούρης αναδεικνύει ίσως με τον πιο ολοκληρωμένο τρόπο τη στρατηγική διάσταση της διαμεσολάβησης. Η Σιγκαπούρη αποτελεί παγκόσμιο σημείο αναφοράς στη διαμεσολάβηση, έχοντας μετεξελιχθεί σε διεθνή κόμβο εναλλακτικής επίλυσης διαφορών μέσω στρατηγικών θεσμικών επενδύσεων, δημιουργίας φορέων πιστοποίησης και διεθνών κέντρων διαμεσολάβησης, καθώς και της υιοθέτησης της Σύμβασης της Σιγκαπούρης που καθιέρωσε για πρώτη φορά διεθνές καθεστώς αναγνώρισης και εκτέλεσης διαμεσολαβητικών συμφωνιών. Το εντυπωσιακό ποσοστό επιτυχούς επίλυσης των υπαγόμενων διαφορών (70%), η επίλυση της πλειονότητας των υποθέσεων εντός μίας εργάσιμης ημέρας και η δυνατότητα άμεσης μετατροπής της διαμεσολαβητικής συμφωνίας σε εκτελεστή δικαστική απόφαση είναι χαρακτηριστικά που διαφοροποιούν ουσιαστικά το σύστημα της Σιγκαπούρης από τα ευρωπαϊκά

συστήματα και επέτρεψαν στην χώρα να μετατρέψει τη διαμεσολάβηση σε βασικό πυλώνα οικονομικής ανταγωνιστικότητας και διεθνούς νομικής δραστηριότητας. Η διαμεσολάβηση στη Σιγκαπούρη συνδυάζει αποτελεσματικότητα, αξιοπιστία, εχεμύθεια και διεθνή αναγνώριση. Το μοντέλο αυτό καθιστά τη χώρα πρότυπο για όσα κράτη επιδιώκουν τον εκσυγχρονισμό της απονομής δικαιοσύνης και την ενίσχυση της διεθνούς αξιοπιστίας, αναδεικνύοντας τη διαμεσολάβηση όχι απλώς ως συμπληρωματικό μηχανισμό, αλλά ως στρατηγικό πυλώνα της έννομης τάξης.

Η ελληνική πραγματικότητα: πρόοδος και προκλήσεις

Στην ελληνική περίπτωση, η μεταρρυθμιστική προσπάθεια των τελευταίων ετών έχει δημιουργήσει ένα σαφώς βελτιωμένο θεσμικό πλαίσιο για τη διαμεσολάβηση, θέτοντας τις βάσεις για τη σταδιακή ενσωμάτωσή της στην καθημερινή νομική πρακτική. Η θεσμική αναγνώριση του θεσμού, η δημιουργία εξειδικευμένων διοικητικών δομών και η ενίσχυση της οργανωτικής υποστήριξης των ΕΜΕΔ με την σύσταση της Ειδικής Γραμματείας Εναλλακτικής Επίλυσης Διαφορών στο Υπουργείο Δικαιοσύνης, συνιστούν σημαντικές εξελίξεις προς την κατεύθυνση ενός περισσότερο σύγχρονου και λειτουργικού συστήματος δικαιοσύνης. Ωστόσο, τα ευρήματα της ανάλυσης SWOT επιβεβαιώνουν ότι η πραγματική αξιοποίηση της διαμεσολάβησης εξακολουθεί να υπολείπεται των δυνατοτήτων της.

Ιδιαίτερα σημαντική πρόκληση αποτελεί η διατήρηση μιας περισσότερο τυπικής παρά ουσιαστικής προσέγγισης σε ορισμένες περιπτώσεις εφαρμογής της Υποχρεωτικής Αρχικής Συνεδρίας, γεγονός που περιορίζει την αποτελεσματικότητα του θεσμού και ενδέχεται να υπονομεύσει την εμπιστοσύνη των πολιτών. Η εμπειρία άλλων ευρωπαϊκών χωρών καταδεικνύει ότι η υποχρεωτικότητα από μόνη της δεν επαρκεί. Αντιθέτως, απαιτείται ουσιαστική ενημέρωση των μερών και ενεργός συμμετοχή των νομικών παραστατών, ώστε η διαδικασία να εκλαμβάνεται ως πραγματική ευκαιρία επίλυσης και όχι απλά ως διαδικαστικό προαπαιτούμενο πριν την προσφυγή στη δικαιοσύνη.

Στρατηγικές προτάσεις για την ενίσχυση του θεσμού

Υπό το πρίσμα αυτό, καθίσταται αναγκαία η περαιτέρω ενίσχυση της κουλτούρας συναινετικής επίλυσης διαφορών μέσω στοχευμένων πολιτικών ευαισθητοποίησης και εκπαίδευσης. Η ενσωμάτωση βασικών αρχών διαμεσολάβησης στην πανεπιστημιακή νομική εκπαίδευση, καθώς και η συστηματική υποχρεωτική επιμόρφωση δικαστών, δικηγόρων και δημόσιων λειτουργών, δύνανται να συμβάλει στη σταδιακή μεταβολή της παραδοσιακής αντιδικιακής νοοτροπίας. Απαιτείται δέσμευση στον στρατηγικό στόχο αλλαγής παραδείγματος συνολικά στην απονομή της Δικαιοσύνης και η μετατόπιση από την λογική της αντιδικίας στην φιλοσοφία της ανεύρεσης της καταλληλότερης και αμοιβαία επωφελούς λύσης των διαφορών, μέσω της συνεργασίας και του γόνιμου διαλόγου. Η μετάβαση αυτή συνιστά όχι μόνο διοικητική ή νομοθετική μεταρρύθμιση, αλλά βαθύτερο πολιτισμικό μετασχηματισμό της αντίληψης για τη δικαιοσύνη, όπου η επίλυση της διαφοράς δεν ταυτίζεται αποκλειστικά με τη δικαστική κρίση, αλλά με την επίτευξη βιώσιμης και κοινά αποδεκτής λύσης. Σε αυτό το πλαίσιο, στοχευμένες και ειδικά προσαρμοσμένες καμπάνιες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης για το ευρύ κοινό και τις επιχειρήσεις κρίνονται ως κομβικής σημασίας για την ευρύτερη αποδοχή και την ευρεία χρήση του θεσμού. Σε κάθε περίπτωση, η διεθνής πρακτική αποδεικνύει ότι όταν οι επαγγελματίες του δικαίου λειτουργούν ως φορείς προώθησης της διαμεσολάβησης, η χρήση της αυξάνεται σημαντικά και αποκτά θεσμική κανονικότητα.

Παράλληλα, η ενεργότερη συμμετοχή των δικαστηρίων στη διαδικασία διαχείρισης των υποθέσεων μέσω παραπομπών σε διαμεσολάβηση μπορεί να αποτελέσει καθοριστικό παράγοντα ενίσχυσης του θεσμού. Η ανάπτυξη μοντέλων δικαστικής διαμεσολάβησης υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις, με την ενσωμάτωση πρακτικών διαχείρισης υποθέσεων (case management), θα επιτρέψει τη στοχευμένη επιλογή υποθέσεων που είναι πρόσφορες για συναινετική επίλυση με την ενεργό συμμετοχή του δικαστικού σώματος, οδηγώντας σε ουσιαστική μείωση του δικαστικού φόρτου και σε αποτελεσματικότερη κατανομή των δικαστικών πόρων. Εξίσου κρίσιμη αναδεικνύεται η ανάγκη παροχής οικονομικών και διαδικαστικών κινήτρων. Η διεθνής εμπειρία αναδεικνύει ότι η επιστροφή δικαστικών τελών, η μείωση δαπανών ή άλλες μορφές οικονομικής ενθάρρυνσης λειτουργούν ως ουσιαστικοί μοχλοί αλλαγής συμπεριφοράς τόσο για τους πολίτες όσο και για τις επιχειρήσεις. Η αναγνώριση της διαμεσολάβησης ως οικονομικά συμφέρουσας επιλογής αποτελεί βασική προϋπόθεση για τη μαζικότερη υιοθέτησή της.

Ταυτόχρονα, ο ψηφιακός μετασχηματισμός της δικαιοσύνης ανοίγει νέες προοπτικές για την ανάπτυξη της ηλεκτρονικής διαμεσολάβησης (ODR) σε πολλά είδη υποθέσεων, όπως είναι για παράδειγμα οι διασυνοριακές και οι εμπορικές διαφορές, ειδικά σε όσες έχουν ιδιαίτερα χαμηλό οικονομικό αντικείμενο (π.χ. μικροδιαφορές

μέχρι του ποσού των 8.000 ευρώ). Η δημιουργία ολοκληρωμένων ψηφιακών εργαλείων, όπως π.χ. πλατφόρμες ή ειδικές εφαρμογές με εύκολη και απλή πρόσβαση για πολίτες και επιχειρήσεις, η διαλειτουργικότητα με υφιστάμενες ψηφιακές δυνατότητες και η συλλογή αξιόπιστων στατιστικών δεδομένων για την συστηματική αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των διαδικασιών μπορούν να διευρύνουν τη χρήση της διαμεσολάβησης με διαφανή και τεκμηριωμένο τρόπο αντανακλώντας τη μετάβαση προς ένα περισσότερο ευέλικτο μοντέλο δικαιοσύνης που προσαρμόζεται στις απαιτήσεις της σύγχρονης κοινωνίας.

Σε στρατηγικό επίπεδο, η περαιτέρω ανάπτυξη της διαμεσολάβησης μπορεί να λειτουργήσει ως κρίσιμος παράγοντας για τη διαμόρφωση ενός ασφαλούς, σταθερού και προβλέψιμου επιχειρηματικού περιβάλλοντος, το οποίο αποτελεί βασική προϋπόθεση για την προσέλκυση επενδύσεων και την ενίσχυση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της χώρας. Οι επενδυτές – ιδίως οι διεθνείς – αξιολογούν πριν από την τοποθέτηση κεφαλαίων όχι μόνο τα οικονομικά μεγέθη μιας χώρας, αλλά και την αποτελεσματικότητα του συστήματος επίλυσης διαφορών και το επίπεδο ασφάλειας δικαίου που αυτό παρέχει. Η εναρμόνιση με διεθνή πρότυπα και η ανάπτυξη εξειδικευμένων υπηρεσιών διεθνούς εμπορικής διαμεσολάβησης μπορούν να τοποθετήσουν την Ελλάδα ως περιφερειακό κόμβο επίλυσης διαφορών στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, ενισχύοντας την ασφάλεια δικαίου και την ελκυστικότητα του επενδυτικού περιβάλλοντος. Η ύπαρξη εξειδικευμένων δομών και υπηρεσιών επίλυσης διεθνών εμπορικών διαφορών με ειδικά εκπαιδευμένους διαμεσολαβητές στο διεθνές εμπορικό δίκαιο θα μπορούσε να προσελκύσει όχι μόνο επενδύσεις αλλά και διεθνείς επιχειρηματικές δραστηριότητες, νομικές υπηρεσίες και σχετικές επαγγελματικές υποδομές ενισχύοντας την εικόνα της χώρας ως θεσμικά ώριμου, προβλέψιμου και ασφαλούς επιχειρηματικού περιβάλλοντος.

Συνολικά, η διαμεσολάβηση δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται ως απλή εναλλακτική της δικαστικής οδού, αλλά ως συμπληρωματικός πυλώνας ενός πολυεπίπεδου συστήματος δικαιοσύνης, το οποίο μετατοπίζεται σταδιακά από την αντιπαράθεση προς τη συνεργασία. Η συστηματική ενίσχυση της διαμεσολάβησης δεν συνιστά απλώς μία ακόμη μεταρρυθμιστική παρέμβαση στον χώρο της δικαιοσύνης, αλλά στρατηγική επιλογή δημόσιας πολιτικής με ευρύτερο θεσμικό και αναπτυξιακό αποτύπωμα. Η διεθνής εμπειρία – από τα υβριδικά μοντέλα της Αυστρίας έως τη θεματική εξειδίκευση της Γαλλίας και τη δικαστικά ενσωματωμένη πρακτική της Γερμανίας, αλλά και την εξωστρεφή στρατηγική της Σιγκαπούρης – αποδεικνύει ότι τα κράτη που επένδυσαν με συνέπεια σε ένα πολυεπίπεδο σύστημα επίλυσης διαφορών πέτυχαν όχι μόνο αποσυμφόρηση των δικαστηρίων, αλλά και ενίσχυση της ασφάλειας δικαίου, της επενδυτικής εμπιστοσύνης και της κοινωνικής συνοχής. Για την Ελλάδα, η διαμεσολάβηση μπορεί να αποτελέσει καταλύτη μετάβασης προς ένα πιο αποτελεσματικό, προσβάσιμο και ανθεκτικό σύστημα δικαιοσύνης, ικανό να ανταποκρίνεται στις προκλήσεις μιας σύνθετης και δυναμικής οικονομίας.

Η διαμεσολάβηση μπορεί να λειτουργήσει ως πυλωρός (gatekeeper) του δικαστικού συστήματος, φιλτράροντας όλες εκείνες τις υποθέσεις που μπορούν να επιλυθούν εξωδικαστικά πριν φτάσουν στα δικαστήρια, μειώνοντας έτσι τον φόρτο της δικαιοσύνης και ενισχύοντας την αποδοτικότητα του συστήματος. Η επιτυχία της διαμεσολάβησης δεν εξαρτάται αποκλειστικά από τη νομοθετική πρόβλεψη, αλλά προϋποθέτει συνέπεια πολιτικής βούλησης, θεσμική σταθερότητα και μακροπρόθεσμο σχεδιασμό, ώστε η συναινετική επίλυση διαφορών να καταστεί οργανικό μέρος της νομικής και κοινωνικής πραγματικότητας. Η εδραίωση της διαμεσολάβησης ως κανονικής και προτιμητέας οδού επίλυσης διαφορών δεν αποτελεί μόνο ζήτημα διοικητικής αποτελεσματικότητας· αποτελεί επένδυση στη δημοκρατική ποιότητα των θεσμών και στη διαμόρφωση μιας κουλτούρας διαλόγου που ενισχύει τη βιώσιμη ανάπτυξη και την εμπιστοσύνη των πολιτών στο κράτος δικαίου.

7. Βιβλιογραφία – Πηγές

Βιβλιογραφία

Alexander, N.M and Chong, S.Y. (2019) An introduction to the Singapore Convention on Mediation – Perspectives from Singapore, *Nederlands-Vlaams tijdschrift voor mediation en conflictmanagement*, 22(4), p.p. 37–56, διαθέσιμο:

https://www.researchgate.net/publication/332164211_An_Introduction_to_the_Singapore_Convention_on_Mediation_-_Perspectives_from_Singapore

Arntzen Grette, Dispute resolution in Norway, Lexology Panoramic, Αναρτήθηκε 25 Ιουλίου 2019 <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=adce744b-d4f9-4417-83e8-7cb8511dd677>

Council of Europe, European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ) , Special file – Report “European judicial systems – CEPEJ Evaluation report – 2024 Evaluation cycle (2022 data), διαθέσιμο:

<https://www.coe.int/en/web/cepej/special-file>

De Palo, G., Feasley, A. and Flavia Orecchini, F. (2011) Quantifying The Cost Of Not Using Mediation – A Data Analysis, διαθέσιμο:

<http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201105/20110518ATT19592/20110518ATT19592EN.pdf>

De Palo, G. and Keller, L. (2012), ‘Mediation in Italy: Alternative Dispute Resolution for All’, in Hopt, J.K. and Steffek F. (eds), *Mediation: Principles and Regulation in Comparative Perspective* (Oxford, 2012; online edn, Oxford Academic, 24 Jan. 2013), διαθέσιμο:

<https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199653485.003.0012>

De Palo, G. et al. (2014) ‘Rebooting’ the Mediation Directive: Assessing the limited impact of its implementation and proposing measures to increase the number of mediations in the EU. Brussels: European Parliament, διαθέσιμο:

[https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/IPOL-JURI_ET\(2014\)493042](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/IPOL-JURI_ET(2014)493042)

De Palo G. (2018) A Ten-Year-Long “EU Mediation Paradox”, When an EU Directive Needs To Be More ...Directive, *European Parliament Briefing* 1, no. 6, διαθέσιμο:

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/608847/IPOL_BRI\(2018\)608847_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/608847/IPOL_BRI(2018)608847_EN.pdf)

Deckert, K. (2012), ‘Mediation in France: Legal Framework and Practical Experiences’, in Hopt, J.K. and Steffek F. (eds), *Mediation: Principles and Regulation in Comparative Perspective* (Oxford, 2012; online edn, Oxford Academic, 24 Jan. 2013), διαθέσιμο:

<https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199653485.003.0007>

D’Urso, L. (2017) Achieving a Balanced Relationship between Mediation and Judicial Proceedings in the European Union, διαθέσιμο:

<https://mediate.com/achieving-a-balanced-relationship-between-mediation-and-judicial-proceedings-in-the-european-union>

D’Urso L. and Canessa R. (2017), *The Italian Mediation Law on Civil and Commercial Disputes*, ADR Center®, διαθέσιμο:

<https://mediatorsbeyondborders.org/wp-content/uploads/2017/09/The-Italian-Mediation-Law.pdf>

Directive 2008/52/EC of the European Parliament and of the Council of 21 May 2008 on certain aspects of mediation in civil and commercial matters, *Official Journal of the European Union* L 136/3, διαθέσιμο:

<https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2008/52/oj/eng>

European Commission, 2024 Rule of Law Report: Greece Chapter, διαθέσιμο:

https://commission.europa.eu/publications/2024-rule-law-report-communication-and-country-chapters_en

European Commission, Directorate-General for Justice (2014) , ICF GHK and Milieu Ltd, Study for an evaluation and implementation of Directive 2008/52/EC – the 'Mediation Directive' – Final report, Publications Office, διαθέσιμο:

<https://data.europa.eu/doi/10.2838/4122>

European Commission, EU Justice Scoreboard 2025, διαθέσιμο:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52025DC0375>

European Consumers Centres Network (2023) ADR in the Nordic and Baltic countries, A comparative study, διαθέσιμο:

<https://www.eccnet.eu/publication/adr-nordic-and-baltic-countries>

Gloria Vinyals, The new legal landscape of alternative dispute resolution in Spain, WLN News, Αναρτήθηκε 18 Σεπτεμβρίου 2025:

<https://warwicklegal.com/news/spain-the-new-legal-landscape-of-alternative-dispute-resolution-in-spain>

Government of Singapore, SG Courts website, official digital portal for the Singapore Judiciary, Alternatives to trial, διαθέσιμο:

<https://www.judiciary.gov.sg/alternatives-to-trial>

Government of Singapore, Singapore Statutes Online, Convention on Mediation Act 2020, διαθέσιμο:

<https://sso.agc.gov.sg/Act/SCMA2020>

Government of Singapore, Singapore Statutes Online, Singapore Mediation Act 2017, Revised Edition (2020), διαθέσιμο:

<https://sso.agc.gov.sg/Act/MA2017>

Hallvard Gilje Aarseth, Adjustment in the Norwegian Dispute Act – Chasing Efficiency and Reduced Costs, Schjødt, Αναρτήθηκε 29 Σεπτεμβρίου 2023:

<https://schjodt.com/news/adjustment-in-the-norwegian-dispute-act-chasing-efficiency-and-reduced-costs>

International Monetary Fund (2025), Enhancing Judicial System Efficiency in Greece. Drivers and Economic Impact, IMF Country Reports 25/086, Selected Issues Paper, Vol. 2025 (086), διαθέσιμο:

<https://doi.org/10.5089/9798229005197.002>

Italian Ministry of Justice, Legislative Decree No. 28 of 2010 on civil and commercial mediation, διαθέσιμο:

<https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:decreto.legislativo:2010-03-04;28>

Jose Jara, Organic Law 1/2025: Transforming Mediation in Spain, Αναρτήθηκε 03 Απριλίου 2025:

<https://eimediacion.edu.es/eng/ser-mediador/ley-1-2025-transforma-la-mediacion>

Kaijus, E. (2018), Past, Present and Future of Mediation in Nordic Countries in Nylund, A., Kaijus, E. and Adrian, L. (eds.), Nordic Mediation Research, pp. 225–246, Springer Open, διαθέσιμο:

https://doi.org/10.1007/978-3-319-73019-6_7

Kluwer Mediation Blog, Greg Bond, What Is a "Certified Mediator"? New Regulation in Germany, Αναρτήθηκε 27 Σεπτεμβρίου 2016, διαθέσιμο:

<https://legalblogs.wolterskluwer.com/mediation-blog/what-is-a-certified-mediator-new-regulation-in-germany-published>

Korsakovienė, I., Branimirova Radanova J. and Tvaronavičienė, A. (2023) Mandatory Mediation in Family Disputes – An Emerging Trend in the European Union?, Review of European and Comparative Law, Vol. 53, No. 2, 67–99, διαθέσιμο:

<https://doi.org/10.31743/recl.15707>

Lim, G. (2019) International commercial mediation: The Singapore model, Singapore Academy of Law Journal, 31, p.p. 377–404, διαθέσιμο:

<https://journalonline.academyPublishing.org.sg/Journals/Singapore-Academy-of-Law-Journal-Special-Is-sue/e-Archive/ctl/eFirstSALPDFJournalView/mid/513/ArticleId/1465/Citation/JournalsOnlinePDF>

López, M. L. V. (2012), 'Mediation in Spain: Dealing with Its First National Regulation', in Hopt, J.K. and Steffek F. (eds), Mediation: Principles and Regulation in Comparative Perspective (Oxford, 2012; online edn, Oxford Academic, 24 Jan. 2013), διαθέσιμο:

<https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199653485.003.0016>

Martell, R.P. and Aura Esther Vilalta A. E. (2012), Overview of the new normative on mediation in Spain, Αναρτήθηκε 20 Αυγούστου 2012:

<https://mediate.com/new-normative-on-mediation-in-spain-part-one>

Matteucci, G. (2024), Civil Process and Mediation in Italy, Beijing Law Review, 15, 1347–1366, διαθέσιμο:

<https://doi.org/10.4236/blr.2024.153080>

Matteucci, G. (2024a), Civil and Commercial Mediation 4.0 in Italy after the Riforma Cartabia, διαθέσιμο:

<https://mediate.com/civil-and-commercial-mediation-4-0-in-italy-after-the-riforma-cartabia>

Ministério da Justiça, Law No. 29/2013, of April 19, General Principles Applicable to Mediation – Civil and Commercial Mediation (updated version), διαθέσιμο:

https://dgpj.justica.gov.pt/English/Alternative-Dispute-Resolution?pk_vid=8389d1209c35cab-8177331017754c7c2

Nylund, A. (2014) The Many Ways of Civil Mediation Mediation in Norwayn Laura Ervo & Anna Nylund (eds.) The Future of Civil Litigation – Access to Court and Court-annexed Mediation in the Nordic Countries, Springer, pp. 97–119, διαθέσιμο:

https://www.researchgate.net/publication/287152062_The_Many_Ways_of_Civil_Mediation_Mediation_in_Norway#fullTextFileContent

OECD (2021), OECD Framework and Good Practice Principles for People-Centred Justice, OECD Publishing, Paris, διαθέσιμο:

<https://doi.org/10.1787/cdc3bde7-en>

OECD (2024), Modernisation of the Justice Sector in Portugal, OECD Publishing, Paris, διαθέσιμο:

<https://doi.org/10.1787/cbde9a7a-en>

OECD (2025), Making Justice Systems More Effective and People Centred: Advancing a Responsive Rule of Law, OECD Publishing, Paris, διαθέσιμο:

<https://doi.org/10.1787/e02fd90b-en>

OECD (2025a), Toolkit for Access to Justice and People-Centred Justice Systems, OECD Publishing, Paris, διαθέσιμο:

<https://doi.org/10.1787/aecf7f78-en>

Roth, M. and Gherdane D. (2012), 'Mediation in Austria: The European Pioneer in Mediation Law and Practice', in Hopt, J.K. and Steffek F. (eds), Mediation: Principles and Regulation in Comparative Perspective (Oxford, 2012; online edn, Oxford Academic, 24 Jan. 2013), διαθέσιμο:

<https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199653485.003.0004>

Schmidt, J. P. (2012), 'Mediation in Portugal: Growing Up in a Sheltered Home', in Hopt, J.K. and Steffek F. (eds), Mediation: Principles and Regulation in Comparative Perspective (Oxford, 2012; online edn, Oxford Academic, 24 Jan. 2013), διαθέσιμο: <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199653485.003.0015>

Singapore Law Watch, Arbitration and ADR in Singapore, Alternative Dispute Resolution in Singapore, διαθέσιμο:

<https://www.singaporelawwatch.sg/About-Singapore-Law/Civil-Practice-ADR>

Sperr, A. K. (ed.) (2012), 'Mediation in Norway. Faster, Cheaper and more Friendly', in Hopt, J.K. and Steffek F. (eds), Mediation: Principles and Regulation in Comparative Perspective (Oxford, 2012; online edn, Oxford Academic, 24 Jan. 2013), διαθέσιμο:

<https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199653485.003.0022>

The Central Administration of the National Mediation Service (Konfliktrådet) Norway (2021) The Mediator's Handbook, διαθέσιμο:

<https://konfliktraadet.no/content/uploads/2021/06/The-Mediators-Handbooks-New-visual-profile-June-21-With-bookmarks.pdf>

Tochtermann, P. (2012), 'Mediation in Germany: The German Mediation Act—Alternative Dispute Resolution at the Crossroads', in Hopt, J.K. and Steffek F. (eds), Mediation: Principles and Regulation in Comparative Perspective (Oxford, 2012; online edn, Oxford Academic, 24 Jan. 2013), διαθέσιμο:

<https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199653485.003.0008>

Trenczek, Th. and Looze, S. (2012), Mediation 'made in Germany', a quality product, Australasian Dispute Resolution Journal, 23, pp 61-70, διαθέσιμο:

https://www.researchgate.net/publication/228096531_Mediation_made_in_Germany_-_a_quality_product#fullTextFileContent

United Nations Commission on International Trade Law/UNCITRAL (2019), United Nations Convention on International Settlement Agreements Resulting from Mediation (New York, 2018) (the "Singapore Convention on Mediation") Information brochure, διαθέσιμο:

https://uncitral.un.org/en/texts/mediation/conventions/international_settlement_agreements

Zhomartkyzy, M. (2023). Comparative study of mediation practices in European countries. EUREKA: Social and Humanities, (5), 94-102, διαθέσιμο:

<https://doi.org/10.21303/2504-5571.2023.003153>

Αθηναϊκό – Μακεδονικό Πρακτορείο Ειδήσεων (ΑΠΕ-ΜΠΕ), Εκδήλωση του Υπουργείου Δικαιοσύνης με θέμα «Ελληνική Δικαιοσύνη: οι μεγάλες αλλαγές», Αναρτήθηκε Τετάρτη 20 Νοεμβρίου 2024:

<https://www.amna.gr/home/videos/864359/Elliniki-Dikaioisuni-oi-megales-allages-ekdilosi-tou-Ypourgeiou-Dikaioisunis-rn>

Κοινή Απόφαση του Πρωθυπουργού και του Υπουργού Δικαιοσύνης (με αριθμ. 798/28-02-2025B' 741) "Σύσταση Ειδικής Γραμματείας Εναλλακτικής Επίλυσης Διαφορών, διαθέσιμο:

https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/1119713/yp-apofasi-798-2025#google_vignette

Κοινό Δελτίο Τύπου των Υπουργείων Δικαιοσύνης και Ψηφιακής Διακυβέρνησης, Νέα εποχή για τη Δικαιοσύνη ο Ηλεκτρονικός Φάκελος Υπόθεσης – Πολλαπλά οφέλη για τους δικαστικούς λειτουργούς, τους δικηγόρους και τους πολίτες, Αναρτήθηκε 15 Ιανουαρίου 2026:

<https://ministryofjustice.gr/?p=16192>

Λαδή Σ. και Νταλάκου Β. (2016) Ανάλυση Δημόσιας Πολιτικής, εκδ. Παπαζήσης, Αθήνα Ν.5108/2024 (Α' 65) Ενοποίηση του πρώτου βαθμού δικαιοδοσίας, χωροταξική αναδιάρθρωση των δικαστηρίων της πολιτικής και ποινικής δικαιοσύνης και άλλες διατάξεις, Ανάλυση Συνεπειών Ρύθμισης, διαθέσιμο:

www.hellenicparliament.gr/UserFiles/c8827c35-4399-4fbb-8ea6-aebdc768f4f7/12563132.pdf

Ν.5221/2025 (Α' 133) Παρεμβάσεις στον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας Τροποποιήσεις σχετικά με τη δημοσίευση διαθηκών Τροποποιήσεις στο ρυθμιστικό πλαίσιο των ανακοπών κατά της αναγκαστικής εκτέλεσης με σκοπό την επιτάχυνση της εκδίκασης Λοιπές διατάξεις αρμοδιότητας του Υπουργείου Δικαιοσύνης, διαθέσιμο:

<https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/1205557/nomos-5221-2025>

Υπουργείο Δικαιοσύνης, Ειδική Γραμματεία Εναλλακτικής Επίλυσης Διαφορών, Αποστολή

<https://adr.gov.gr/el/eidiki-grammateia#apostoli>

Πηγές

ANM- Association Nationale des Médiateurs,
<https://www.anm-mediation.com/zm-page-articles.php?famille=quianm>

Arbitration and Dispute Resolution Institute of the Oslo Chamber of Commerce,
<https://chamber.no/advocacy/commissions/arbitration-and-dispute-resolution/>

CMAP -Centre de médiation et d'arbitrage de Paris
<https://www.cmap.fr>

CMAP -Centre de médiation et d'arbitrage de Paris, Baromètre CMAP 2024, διαθέσιμο:
<https://www.cmap.fr/statistiques-du-cmap>

Das Österreichische Netzwerk Mediation, Aus- und Weiterbildung,
<https://www.netzwerk-mediation.at/content/aus-und-weiterbildung>

European e-Justice Portal: Mediation, Mediation in EU Countries _Austria, διαθέσιμο:
https://e-justice.europa.eu/topics/taking-legal-action/mediation/mediation-eu-countries/at_en

European e-Justice Portal: Mediation, Mediation in EU Countries _Portugal, διαθέσιμο:
https://e-justice.europa.eu/topics/taking-legal-action/mediation/mediation-eu-countries/pt_en

European e-Justice Portal: Mediation, Mediation in EU Countries _Spain, διαθέσιμο:
https://e-justice.europa.eu/topics/taking-legal-action/mediation/mediation-eu-countries/es_en

European e-Justice Portal: Mediation, Mediation in EU Countries_ France, διαθέσιμο:
https://e-justice.europa.eu/topics/taking-legal-action/mediation/mediation-eu-countries/fr_en

European e-Justice Portal: Mediation, Mediation in EU Countries_Germany, διαθέσιμο:
https://e-justice.europa.eu/topics/taking-legal-action/mediation/mediation-eu-countries/de_en

German Federal Ministry of Justice and the Federal Office of Justice, Mediation Act of 21 July 2012 (Federal Law Gazette I, p. 1577), as last amended by Article 135 of the Statutory Instrument of 31 August 2015, διαθέσιμο:
https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_mediationsg/englisch_mediationsg.html

Global legal insights, Practice areas, Litigation & Dispute Resolution Laws and Regulations 2025, Austria, διαθέσιμο:
<https://www.globallegalinsights.com/practice-areas/litigation-and-dispute-resolution-laws-and-regulations/austria>

Global legal insights, Practice areas, Litigation & Dispute Resolution Laws and Regulations 2025, Germany, διαθέσιμο:
<https://www.globallegalinsights.com/practice-areas/litigation-and-dispute-resolution-laws-and-regulations/germany>

Informationen und Services der österreichischen Verwaltung
https://www.oesterreich.gv.at/de/themen/familie_und_partnerschaft/partnerschaft-und-ehe/scheidung/Seite.100800

International Mediation Institute (IMI), EU-EEA Legislation on Mediation, Austria, διαθέσιμο:
<https://imimediation.org/resources/eu-eea-legislation-on-mediation>

JustizOnline, die digitalen Informations- und Serviceangebote der österreichischen Justiz, Qualifizierte Personen Informationen für Mediator:innen, διαθέσιμο:
<https://justizonline.gv.at/jop/web/mediatoren/informationen>

Légifrance, Le Service public de la diffusion du droit

<https://www.legifrance.gouv.fr>

Ministère de la justice, La résolution amiable des conflits

<https://www.justice.gouv.fr/justice-france/justice-civile/resolution-amiable-conflits>

Ministério da Justiça, Dispute Resolution

<https://justica.gov.pt/Resolucao-de-litigios>

République Française, Service Public, Entreprendre, Médiation conventionnelle (ou extra-judiciaire)

<https://entreprendre.service-public.gouv.fr/vosdroits/F34631>

Singapore Mediation Centre (SMC)

<https://mediation.com.sg/our-services/overview-of-services/mediation>

The Community Mediation Centre (CMC)

<https://cmc.mlaw.gov.sg/our-story>

Vienna International Arbitral Centre

<https://www.viac.eu/en/about-viac>

Österreichischer Bundesverband für Mediation (ÖBM), Mediation

<https://www.oebm.at/mediation/aus-und-fortbildung-eintragung>

